

UNIVERZITET UMETNOSTI U BEOGRADU

Centar za interdisciplinarne studije

Master teza:

Kulturne politike nacionalnih manjina u Srbiji
*Pravne nadležnosti Nacionalnih saveta nacionalnih manjina kao
osnove za razvoj kulturnih sistema*

Student:

Miroslav Keveždi

Mentor:

Dr Vesna Đukić

Beograd, Maj 2012.

*Zahvaljujem se Centru za razvoj civilnog društva,
Zavodu za kulturu vojvođanskih Rusina i Nacionalnom
savetu rusinske nacionalne manjine na pomoći i
saradnji pri izradi ovog rada.*

Sadržaj

SADRŽAJ	3
ABSTRACT.....	5
KULTURNE POLITIKE NACIONALNIH MANJINA U SRBIJI - PRAVNE NADLEŽNOSTI NACIONALNIH SAVETA NACIONALNIH MANJINA KAO OSNOVE ZA RAZVOJ KULTURNIH SISTEMA	9
UVOD.....	9
EKSPLIKACIJA TEME.....	9
Istraživačko pitanje	9
Važnost i relevantnost ovog rada	11
Kontekst.....	13
GLAVNI DEO – CILJEVI RADA, HIPOTEZE, METODI I STRUKTURA RADA	14
Istraživački metod i analiza podataka	14
1. TEORETSKO-PRAKTIČNI OKVIR	17
1.1. DRŽAVA	17
1.1.1. Stanovništvo.....	20
1.1.2. Teritorija	21
1.1.3. Vlast.....	22
1.2. NACIONALNE MANJINE.....	23
1.2.1. Nacija	23
1.2.2. Nacionalna manjina	23
1.3. KULTURA	26
1.4. KULTURNA PRAVA	27
1.4.1. Kulturna prava	27
1.4.2. Poimanje kulturnih prava u međunarodnim dokumentima.....	28
1.5. KULTURNI SISTEM	30
1.6. KULTURNA POLITIKA	31
1.7. NACIONALNI SAVETI KAO NOSIOCI KULTURNE POLITIKE NACIONALNE MANJINE.....	35
1.7.1. Kulturna politika nacionalne manjine	35
1.7.2. Dužnosti Nacionalnih saveta nacionalnih manjina u kulturi.....	37
2. REZULTATI EMPIRIJSKIH ISTRAŽIVANJA	39
2.1 SAGLEDAVANJE AKTUELNOG PRAVNOG OKVIRA	39
2.2. SAGLEDAVANJE PRIMENE PRAVA NA PRIMERU NACIONALNOG SAVETA RUSINSKE NACIONALNE MANJINE	40
2.3. ODREĐIVANJE DELOTVORNOSTI PRAVNOG REŠENJA	42
3. DISKUSIJA	43
3.1. ANALIZA PODATAKA O ZAKONU O NACIONALNIM SAVETIMA	43
3.1.1. Opšte nadležnosti Nacionalnih saveta na području kulture (Član 10).....	43
3.1.2. Nadležnosti u oblasti kulture (Član 16, 17, 18).....	48
3.2. ANALIZA PRIMENE PRAVA NA PRIMERU NACIONALNOG SAVETA RUSINSKE NACIONALNE MANJINE.....	60
3.2.1. Analiza na osnovu Statuta Nacionalnog saveta Rusina.....	60
3.2.2. Analiza na osnovu zapisnika sa sednica Nacionalnog saveta rusinske nacionalne manjine.....	62
3.3. ODREĐIVANJE DELOTVORNOSTI PRAVNOG REŠENJA	64

4. INTERPRETACIJA PODATAKA (MANAGEMENT MODELS OR POLICY RECOMMENDATIONS, THEORETICAL CONCEPTS DEVELOPMENT ETC.)	68
4.1. AKTUELNI PRAVNI OKVIR	68
4.1.1. <i>Elementi kulturnog sistema</i>	69
4.1.2. <i>Funkcije kulturnog sistema</i>	70
4.1.3. <i>Samoregulacija Nacionalnog saveta</i>	73
4.2. PRIMENA PRAVA NA PRIMERU NACIONALNOG SAVETA RUSINSKE NACIONALNE MANJINE	76
4.2.1. <i>Upravna stvar</i>	77
4.2.2. <i>Upravni postupak</i>	78
4.2.3. <i>Upravni akt</i>	79
4.3. ODREĐIVANJE DELOTVORNOSTI PRAVNOG REŠENJA – KVOTE EFIKASNOSTI	80
4.4. RAZVIJANJE PREPORUKA ZA PRAKTIČNU PRIMENU PRAVA	81
5. ZAKLJUČAK	83
ANEX 1 – ZAKONSKA REGULATIVA	86
MEĐUNARODNI REGULATORNI OKVIR (UN, UNESCO, SAVET EVROPE, EVROPSKA UNIJA)	86
DOMAĆE ZAKONODAVSTVO	87
<i>Ustav Srbije</i>	87
<i>Zakoni koji se odnose na nacionalne zajednice</i>	89
<i>Zakoni u oblasti kulture</i>	89
<i>Propisi koji regulišu zaštitu kulturnih dobara</i>	91
<i>Odredbe drugih zakona koji se odnose na položaj i zaštitu kulturnih dobara</i>	92
<i>Prava i zaštita intelektualne svojine</i>	92
ANEX 2 – RESORNI ČINIOCI U KULTURI	94
RESORNI ČINIOCI U KULTURI NA REPUBLIČKOM NIVOU	94
<i>Ministarstvo kulture i informisanja</i>	94
<i>Ministarstvo za ljudska i manjinska prava</i>	96
RESORNI ČINIOCI U KULTURI NA POKRAJINSKOM NIVOU	96
POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA UPRAVU, PROPISE I NACIONALNE MANJINE	97
<i>Pokrajinski sekretarijat za kulturu</i>	98
<i>Pokrajinski sekretarijat za nauku i razvoj</i>	99
<i>Ustanove kulture AP Vojvodine, koje u svojim programima imaju i delatnost vezanu za nacionalne zajednice</i>	99
RESORNI ČINIOCI U KULTURI NA LOKALNOM NIVOU	100
ANEX 3 – IZVODI IZ ZAPISNIKA SA SEDNICA NACIONALNOG SAVETA RUSINSKE NACIONALNE MANJINE	101
ANEX 4 – IZVODI IZ ZAPISNIKA SA SEDNICA ODBORA ZA KULTURU NACIONALNOG SAVETA RUSINA	114
ANEX 5 – DELOTVORNOST PRAVNOG REŠENJA	119
BIBLIOGRAFIJA	130
INTERNET	134
KRATKA BIOGRAFIJA	136

Abstract

The research question formulated within the science-research project of this master thesis is what are the jurisdictions of the National councils of national minorities, what they might and should be, regarding the formation of cultural policies and cultural systems of national minorities in the state of Serbia. The author raises this question under a positive and normative viewpoint, providing the basis for improving the formation of cultural policies of National councils by descriptive means of factual conditions.

The first part of the thesis deals with the theoretical and practical frame given the matters which define cultural policies of national minorities in Serbia. This frame includes the state, a nation/national minority, cultural rights, cultural systems, cultural policies and the National councils as the bearers of cultural policies. General determinant of a state by territory, population and government are showcased, the emphasis being on the regard for national minority rights as a predeterminor for the international recognition of a state. It is pointed out that the population of Serbia is also consisted of national minorities, which make out 14,7% of the general population, while the realisation of the minority cultural rights in Serbia is based on laws and ruling value principles of the state as stated in the Constitution. According to the Law on national minority rights and freedoms from 2002., Serbia's national minorities are recognised as groups of citizens with representative numbers, with in a long-lasting and strong bond to the territory of the Republic of Serbia, with their own designations such as language, culture, nationality or ethnicity, origins or denomination, which differ from the population majority, and whose members are concerned with preserving their group's identity, including culture, tradition, language and religion. Minorities are entitled to elect their own minority self-government in the form of a National council, whose election and functioning is determined by the Law of National councils of 2009. This law describes the competencies of National councils which are the basis for developing their cultural systems. Minority cultural systems are consisted of production elements and functions of production, transfer and reception of cultural goods (with their preservation and development). Cultural systems are also depicted in a system of institutions that are founded, governed or with which national councils have legal, political or financial relations, thus enabling them to guide a certain cultural policy. The author of the thesis defines the duties of these Councils in terms of preservation, development and prevalence of cultural goods which are realised through the cultural system of a national minority.

The second part of the master thesis deconstructs the methodological research used, in order to provide answers to the research questions and to confirm/disprove the hypothesis.

The set hypotheses are:

1. The Law on National councils is a quality basis for preserving, developing and spreading of cultural contentce of national minorities i.e. for establishing functional cultural systems of national minorities.
2. Their is a significant discrepancy between the legal and real life world (weighing in favour of dead letter law rather than on enforced law)
3. The existing legal framework does not provide the anticipated practical influence on the cultural system of national minorities.

The thesis provides an interdisciplinary approach to the matter, attempting to follow discrepancies and facts, while valorising the Law on National councils, the implementation of rights and the efficiency with which the National councils function. In order to provide answers to the research questions, the thesis primarily focuses on those law regulations which are indirectly and directly concerned with culture. Likewise, the thesis deals with the realisations of the Law in the running of the National council of the Ruthenian national minority.

The Law is interpreted by using a legal-dogmatic method in pursuance of a representation on the true meaning of cultural norms and the expected conduct of National councils. The author of the thesis systematically gathers data on various laws connected to the Law on National councils and interprets the provisions of laws connected to the field of culture, in keeping with the legal and subordinate regulations.

Further, the thesis focuses on the implementation of rights on the example of the National council of the Ruthenian national minority. It is recognised that the Law on national councils of national minorities is realised through the administrative processes and acts created by the National council. The author obtains all the former documents (meeting records) which contain the above mentioned legal acts and establishes the extent of the activities and the grasp of the legal jurisdiction of the Council. The researched corpus includes discussed administrative matters during 142 motions on 10 regular meeting agendas, one constitutional and one extraordinary meeting of the Council. The thesis determines the legal basis for each motion by calling on each item of the law that a motion was called upon. Using the recognized lines of the Law it is determined which competencies have been made active.

In order to establish an “efficiency quota” of the Law on National minorities, the thesis compares norms of the Law on Norms, which are the base for the Councils activities.

The author also establishes which provisions have been activated, and which ones remain only a probability (dead letter law). Three norms are recognised: efficient norms which are legally implemented in the Council and in practice, effective norms which exist only as legal acts without any influence and ineffective norms which are not implemented in the Council or in practice.

The discussions are a basis for the author's interpretations of discussed data and his development of a recommendation for improvement in order to establish a functional cultural system of the ruthenian and other national minorities in Serbia. The thesis takes notice of the fact that the Law on National councils provides an opportunity for establishing element of cultural systems in the form of different institutions such as libraries, galleries and other. At the same time, the author conveys criticism regarding the link between these elements and the Council. The matter subject to criticism is the perceived inconclusiveness of the Law in the matter of determining jurisdictions and the selection of working bodies of boards within the Council.

On the matter of the functioning of cultural systems, the thesis observes that the Council has the means of influencing it, though the quality of the functioning of cultural systems is conditioned by the quality of the personnel resources within the Council. Thus, the author of the thesis is criticising the Law for not guaranteeing the election of the most qualified personnel on the decision making positions in the cultural system. Primarily he recognises the latent politicization of the National council and the hold of this latent function in regards to the manifestive function of protecting national minority rights. With the analysed Council this situation results in an unbalanced cultural politics which forces amateurism and amateur suited cultural contents.

Based on the presented matters the thesis concludes that the Law on National councils, with its general and culture concerning provisions, in part does provide for a quality basis for running cultural policies and for developing the cultural systems of national minorities. However it is also the conclusion of this thesis that the given examples from the ruthenian national minority and its Council, forewarn of other law provisions, especially those regarding the election of Councils, which might distort the running of Councils.

The author of the thesis recommends that a government constituted Ministry or functional department for human and minority rights monitors the implementation of rights; educates the members of National minorities, Council working bodies, leadership and board members; establishes a knowledge base to incorporate examples of good practices; establishes a counselling service; directs Councils toward a successful self regulation. It is advised by the

author that the Law be elaborated and amended in the provisions which result in dysfunctional cultural systems, by defining the elections for Councils in a way that they might be constituted as an efficient service; by specifying the election and the authority of boards, executive bodies and the president; by specifying the establishing of working and consulting bodies; by establishing mechanisms for avoiding conflicts of interest; by establishing mechanisms for depoliticization; by specifying provisions regarding the distribution of funds where there is a necessary to introduce the functions of contract procedures; by harmonising the Law on National councils with the Law on culture; by providing solutions to increase the personnel quality of Councils and their working communities; by determining the criteria for the establishment of institutions of particular importance. In the matter of National councils, the author advises that the Councils should avoid majorisation; deconcentrate power; aim to reach consensus; use as much opportunities as are given by law; dedicate their attention to all functions and elements of culture and cultural systems; be a responsible public service; base their work on legal provisions; direct their attention to administrative procedures and the quality of administrative acts.

In compliance with the discussed and interpreted data, the thesis draws conclusions with regard to the proposed hypothesis thus revealing the first hypothesis as partially confirmed since there is an evident presence of quality norms for guiding cultural policies and developing the cultural systems of national minorities within the existing Law. However these norms may be corrupt by the norms regarding the election of the Councils or by the absence of elaborated norms which could define the functioning of bodies. The second hypothesis concerning the significant discrepancy between the legal and real life level is confirmed to a great extent. The third hypothesis dealing with the existing legal framework which fails to provide the anticipated practical influence on the cultural system of national minorities is also partially confirmed. The work of the Council relies on a number of small provisions of the Law, is insufficiently amended by subordinate regulations and unauthorized by the expert community, and is reduced to folklore. This enables the establishing of a more functional system of amateurism in culture, yet it neglects the function of preservation and development, by disregarding contents other than folklore. The final conclusion of the thesis is that the law is under state jurisdiction and that the imperfections of the law lead to the relinquishment of competencies of the Councils, thus giving way for Serbia to be criticised by the international factors for disregarding the cultural rights on minorities.

Kulturne politike nacionalnih manjina u Srbiji - *Pravne nadležnosti Nacionalnih saveta nacionalnih manjina kao osnove za razvoj kulturnih sistema*

Uvod

Eksplikacija teme

Istraživačko pitanje

Istraživačko pitanje koje postavljamo unutar naučno-istraživačkog projekta na koji se odnosi master teza jeste koje su i kakve, kakve bi mogle i kakve bi trebale da budu nadležnosti Nacionalnih saveta nacionalnih manjina u izgradnji kulturnih politika i kulturnih sistema nacionalnih manjina u državi Srbiji. Ovo pitanje postavljamo pod pozitivnim i normativnim vidikom, nastojeći da preko opisa faktičkog stanja damo osnovu za davanje preporuka za unapređenje izgradnje kulturnih politika nacionalnih saveta.

Nadležnost se u objektivnom smislu definiše kao delokrug poslova određenog organa. U subjektivnom smislu nadležnost je pravo i dužnost određenog organa da postupa u određenoj pravnoj stvari ili da preduzme određenu pravnu radnju. Organ koji se nalazi u fokusu ovog rada jeste Nacionalni savet nacionalne manjine u Srbiji uopšte, a posebno Nacionalni savet rusinske nacionalne manjine i njegove nadležnosti na području kulture. Ovaj organ pripada nedržavnoj upravi koja ima određena javna ovlašćenja.¹ Ona su mu poverena Zakonom o nacionalnim savetima nacionalnih manjina, tako da ćemo posebnu pažnju posvetiti tom zakonu i nadležnostima koje proizilaze iz njega.

Republiku Srbiju, kao praktično polje delovanja organa države i nacionalnih manjina, moramo sagledavati kao etnički veoma heterogenu državu. Ukupan broj nacionalnih zajednica

¹ Stjepanović, Nikola; Lilić, Stevan. (1991) *Upravno pravo*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, str. 114.

prikazanih na Popisu 2002. godine bio je 29.² Od tog broja 20 je osnovalo svoje zvanične organe manjinske samouprave – Nacionalne savete.³

Kada je u pitanju status nacionalne manjine, kriterijum brojnosti nije presudan. U Srbiji, u skladu sa Zakonom o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina, da bi jedna etno-kulturna zajednica bila smatrana nacionalnom manjinom mora biti u dugotrajnoj vezi sa teritorijom republike Srbije i razlikovati se od većinskog stanovništva na osnovu jezika, religije ili običaja, uz postojanje volje da se očuva zaseban identitet.⁴

Prema popisu stanovništva iz 2002. godine u Srbiji, bez Kosova i Metohije, živi 1.135.393 pripadnika nacionalnih manjina. Najveći broj nacionalnih manjina živi u Autonomnoj pokrajini Vojvodini - Mađari (290.207), Hrvati (56.645), Slovaci (56.637), Rumuni (30.419), Romi (29.057), Bunjevci (19.766), Rusini (15.626), Makedonci (11.785), Ukrajinci (4.635), Nemci (3.154), Česi (1.648) i drugi. U centralnoj Srbiji živi 59.952 pripadnika albanske nacionalne manjine, 135.670 Bošnjaka, 18.839 Bugara, 39.953 Vlaha, 3.975 Goranaca, 14.062 Makedonaca, 15.869 Muslimana, 79.136 Roma, 14.569 Hrvata i drugih.⁵

U avgustu 2009. godine donesena su dva bitna zakona koja definišu uspostavljanje manjinskih samouprava i izgradnju kulturnih politika i sistema nacionalnih manjina u Srbiji. Prvi je Zakon o nacionalnim savetima nacionalnih manjina⁶, a drugi Zakon o kulturi⁷. I jedan i drugi predstavljaju očekivanu razradu rešenja koja su data Ustavom Republike Srbije iz 2006. godine.⁸ Nacionalne manjine su na osnovu Zakona o nacionalnim savetima formirale posebne biračke spiskove⁹ i biračke liste i izašle na birališta 6. juna 2010. godine kako bi izabrale Nacionalne savete kao najviša tela manjinske samouprave. Neki od Nacionalnih saveta izabrani su direktnim biranjem između ponuđenih izbornih lista, a neki kao što je to slovenački, makedonski i hrvatski Nacionalni savet na elektorskim skupštinama, u skladu sa Zakonom.

Donošenjem Zakona o nacionalnim savetima nacionalne manjine su dobile priliku da izborom ovih tela značajno utiču na očuvanje, razvoj i širenje svoje kulture. Osim drugih

² Станковић, Владимир; Лађевић, Петар [припремили] (2004) *Етнички мозаик Србије према подацима пописа становништва 2002*. Београд: Министарство за људска и мањинска права Србије и Црне Горе.

³ <http://www.ljudskaprava.gov.rs/vesti/adresar-nacionalnih-saveta-nacionalnih-manjina> (ažurirano 08.06.2012.)

⁴ *Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina* ("Sl. list SRJ", br. 11/2002, "Sl. list SCG", br. 1/2003 - Ustavna povelja i "Sl. glasnik RS", br. 72/2009).

⁵ <http://www.arhiva.srbija.gov.rs/cms/view.php?id=1019> (pogledano 25.08.2012.).

⁶ *Zakon o nacionalnim savetima nacionalnih manjina* ("Službeni glasnik RS" br. 72/2009).

⁷ *Zakon o kulturi* ("Službeni glasnik RS" br. 72/2009).

⁸ *Ustav Republike Srbije* (Službeni glasnik RS" br. 98/2006).

⁹ *Pravilnik o načinu vođenja posebnog biračkog spiska nacionalne manjine* ("Službeni glasnik RS" br. 72/09).

nadležnosti Saveti su Zakonom dobili pravo i obavezu da izaberu organe koji će se posebno baviti kulturom – Odbore za kulturu. Delovanje Saveta i Odbora duboko zahvata u identitet i kulturnu politiku nacionalne manjine. Uspostavljanjem ovakvog modela država Srbija svrstala se u red onih država koje manifestno sprovode takozvani paradržavni model državne politike¹⁰ spram nacionalnih manjina, delegirajući na njihove Nacionalne savete rad i odgovornost na područjima kulture, obrazovanja, informisanja i službene upotrebe jezika.

Nadležnosti koje su sada u rukama Nacionalnih saveta podrazumevaju izgradnju kulturnih politika, tj. utvrđivanje i realizaciju niza ciljeva i zadataka koje treba ostvariti uz pomoć odgovarajućih mera, instrumenata i aktivnosti.¹¹ U njihovim rukama je korišćenje organizacionih, pravno-političkih, finansijskih i vrednosno-idejnih instrumenata u dosezanju poželjnih ciljeva. Zakon o nacionalnim savetima dao je mogućnost Savetima da postanu osnivači ili suosnivači ustanova kao što su zavodi za zaštitu kulturnih dobara, biblioteke, galerije, medijske ustanove i drugo. Zakon je takođe omogućio da Saveti proglase ustanove od posebnog značaja za očuvanje kulture nacionalne manjine. Neke od nacionalnih manjina su počele intenzivno da koriste spomenute instrumente u svojem delovanju. U prvom redu to su strateški dokumenti na području kulture. U drugom redu su tu instrumenti koji se izvode iz strateških dokumenata – odluke o proglašenju ustanova kulture od posebnog značaja, odluke o osnivanju, odluke o finansiranju, itd. Neke nacionalne manjine su razradile svoje kulturne politike intenzivnije od drugih, o čemu svedoči Izveštaj¹² pokrajinskog ombudsmana o radu nacionalnih saveta posle dve godine od njihovog izbora.¹³ U ovom radu želimo da spoznamo meru u kojoj je Zakon o nacionalnim savetima uz ostala pravna rešenja, uspeo da zaživi u praksi. Mera „života“ određena je merom korišćenja zakonskih mogućnosti od strane Nacionalnih saveta.

Važnost i relevantnost ovog rada

Važnost/relevantnost ovog rada ogleda se u kritičkom uvidu u razvoj kulturnih sistema nacionalnih manjina u Srbiji koji ima ne samo kulturnu već i aktuelnu političku i društvenu težinu. Nedavno je u Bosilegradu¹⁴, 17. aprila 2012. godine, potpredsednica Bugarske

¹⁰ Dragičević-Šešić, Milena; Stojković, Branimir. (2003) *Kultura – menadžment, animacija, marketing*. Beograd: Clio, str. 22-27.

¹¹ Đukić, Vesna. (2010) *Država i kultura – studije savremene kulturne politike*. Beograd: Institut za pozorište, film, radio i televiziju – Fakultet dramskih umetnosti, str. 40.

¹² <http://www.ombudsmanapv.org/apvomb/index.php/the-news/46-istraivanja/244-dve-godine-primene-zakona-o-nacionalnim-savetima-nacionalnih-manjina> (pogledano 25.04.2012.).

¹³ <http://www.ombudsmanapv.org/apvomb/index.php/the-news/46-istraivanja/741-dve-godine-nacionalnih-sveta-ii-deo> (pogledano 28.07.2012.).

¹⁴ http://www.dw.de/dw/article/0,,15887761_page_0,00.html (pogledano 25.04.2012.).

Margarita Popova izjavila da Srbija neće postati članica EU dok ne reši pitanje bugarske nacionalne manjine¹⁵. Pre toga, u novembru prošle godine, ambasador Rumunije u Beogradu Danijel Banu rekao je za dnevni list *Danas* da je neophodno da se u saradnji sa srpskim vlastima „nađu rešenja kojima će svim pripadnicima rumunske nacionalne manjine biti omogućen slobodan pristup obrazovanju, kulturi, religiji i medijima na rumunskom jeziku na celoj teritoriji Srbije“¹⁶. Ovakav stav pokrenuo je tzv. „Vlaško pitanje“ u Srbiji (iako je ova tema i ranije bila predmet razgovora Međuvladine mešovite komisije Republike Srbije i Rumunije za nacionalne manjine)¹⁷, jer je rešavanje prava vlaške nacionalne manjine postalo preduslov za podršku Rumunije kandidaturi Srbije za pristup Evropskoj uniji i potpisivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Evropski parlament je u svojoj rezoluciji 2011/2886(RSP) od 29.03.2012. istakao zadovoljstvo ukupnim stanjem inter-etničkih odnosa i opadanjem broja etnički motivisanih incidenata, ali je isto tako ohrabrio dalje napore Srbije na polju zaštite manjina, stalnom implementacijom legislative koja je prethodno usvojena.¹⁸ Članovi delegacije Monitoring misije Evropske komisije posetili su početkom jula 2012. godine različite predstavnike institucija i manjina u Srbiji i saopštili da je njihov zadatak da sastave izveštaj o stanju u oblasti prava nacionalnih manjina u Republici Srbiji, koji će biti implementiran i u izveštaj o napretku Srbije u evropskim integracijama.¹⁹

Razvoj kulturnih sistema nacionalnih manjina i upražnjavanje kolektivnih prava njihovih članova u Srbiji predati su legislativnim rešenjima u nadležnost Nacionalnih saveta nacionalnih manjina, što znači da se u naznačenoj konstelaciji može reći da su posredno u njihovoj nadležnosti i pitanja evropskih integracija Srbije, kao i pitanja dobrosusedskih odnosa sa državama u okruženju uopšte. Otuda odgovor na pitanje koje su, kakve bi mogle i kakve bi trebale da budu nadležnosti Nacionalnih saveta na području kulture smatramo izuzetno važnim s obzirom na opšte društveno stanje u Srbiji.

¹⁵ <http://www.dw.de/dw/article/0,,15899881,00.html> (pogledano 25.04.2012.).

¹⁶ http://www.danas.rs/danasrs/svet/globus/srbija_treba_da_posveti_vise_paznje_rumunskoj_manjini.12.html?news_id=229178 (pogledano 25.04.2012.).

¹⁷ http://www.ljudskaprava.gov.rs/sites/default/files/propisi/download/1._zapisnik_sa_druge_sednice_-_rumunija.pdf (pogledano 25.04.2012.).

¹⁸ <http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/summary.do?id=1200788&t=d&l=en> (pogledano 25.04.2012.).

¹⁹ <http://www.vmsz.org.rs/sr/vesti-iz-parlamenta/monitoring-misija-evropske-komisije-u-skupstini-ap-vojvodine> (pogledano 25.08.2012.).

Kontekst

U ovom trenutku, kad je u pitanju praktično izvršavanje nadležnosti Nacionalnih saveta na području kulture, uočljiva je izuzetna heterogenost.²⁰ U toku projekta *Multikulturalizam u Srbiji nije mrtav* koji je tokom 2012. godine izvođen od strane Centra za razvoj civilnog društva iz Zrenjanina prezentovana su izlaganja o odnosu Nacionalnih saveta i kulture od strane eminentnih predstavnika manjina. Na osnovu njihovih izlaganja postalo je vidljivo da neki od Nacionalnih saveta poput Nacionalnog saveta mađarske nacionalne manjine koriste spomenute instrumente i grade svoje kulturne politike u skladu sa nadležnostima koje su im date Zakonom.²¹ Druge nacionalne manjine, poput rusinske, i pored visoko razvijenog kulturnog sistema, ove nadležnosti skoro u potpunosti zanemaruju.²² Vlaška manjina, i pored svoje brojnosti, tek je na početku uspostavljanja elementarnog kulturnog sistema, pa tako i uspostave nadležnosti.²³ Iako po brojnosti slična slovačkoj manjini – hrvatska manjina tek počinje da gradi svoj kulturni sistem,²⁴ dok je slovačka u tome već daleko odmakla.²⁵ Razlike između nacionalnih manjina postoje s obzirom na to da li su one „stare“ ili „nove“ nacionalne manjine, tj. da li su manjine koje su u SFRJ bile priznate kao 'narodnosti' ili su raspadom Jugoslavije od 'naroda' postale 'nacionalne manjine', što se u Srbiji odnosi na makedonsku, hrvatsku, slovenačku, crnogorsku, bošnjačku, pa i jugoslovensku manjinu. Stare i nove manjine mogu se opet razlikovati po tome da li imaju matičnu državu ili ne. Tako Ukrajinci ili Hrvati imaju matičnu državu, dok kod Bunjevaca, Vlaha i Rusina ovo pitanje biva kontraverzno. Razlike postoje i s obzirom na to da li je manjina pretežno nastanjena na području AP Vojvodine ili uže Srbije, da li je „velika“ ili „mala“, da li ima jezik u službenoj upotrebi ili ne, da li je homogenizovana na jednom prostoru ili disperzirana na čitavoj teritoriji kao npr. romska manjina. Važne razlike su i unutrašnja razvijenost manjine koja se odnosi na broj visokoobrazovanih, pismenih, itd. Zbog ove raznolikosti izvršavanje nadležnosti pokazuje se takođe kao vrlo raznoliko, iako za sve postoji zajednička pravna osnova u vidu državne legislative.

²⁰ Razlike u karakteristikama manjinskih sistema su tolike da skoro ne postoje slične manjine. Možda bi jedino rumunska, slovačka i mađarska manjina mogle da se uporede kao slične po opštim karakteristikama manjinskog sistema, uz albansku i bugarsku, tj. vlašku i bunjevačku s druge strane.

²¹ <http://www.mnt.org.rs/sr> (pogledano 25.04.2012.).

²² <http://rusini.rs/sr> (pogledano 25.04.2012.).

²³ <http://vlasi.rs> (pogledano 25.04.2012.).

²⁴ <http://www.hnv.org.rs> (pogledano 25.04.2012.).

²⁵ <http://www.rada.org.rs> (pogledano 25.04.2012.).

Glavni deo – ciljevi rada, hipoteze, metodi i struktura rada

Istraživački metod i analiza podataka

Ciljevi rada

Ciljevi rada su:

1. Postavljanje teorijsko-praktičnog okvira s obzirom na momente koji određuju kulturne politike nacionalnih manjina u Srbiji (država, nacionalna manjina, kultura, kulturna prava, kulturni sistem, kulturna politika, nacionalni saveti kao nosioci kulturne politike).
2. Sagledavanje aktuelnog pravnog okvira na osnovu kojeg se kreiraju kulturne politike Nacionalnih saveta nacionalnih manjina (pravno-dogmatska analiza pravnih nadležnosti Nacionalnih saveta nacionalnih manjina definisanih Zakonom o nacionalnim savetima nacionalnih manjina gde su nadležnosti pravna osnova za razvoj kulturnih sistema).
3. Određivanje delotvornosti -kvote efikasnosti- pravnog rešenja upoređivanjem liste potencijalnih i aktuelnih nadležnosti Nacionalnih saveta nacionalnih manjina s obzirom na kreiranje kulturne politike na primeru Nacionalnog saveta rusinske nacionalne manjine (očitanje „živog“ prava u odnosu na prethodno analizirano pravo „na papiru“ izraženo Zakonom o nacionalnim savetima i drugim zakonima).^{26, 27}
4. Razvijanje preporuka za praktičnu primenu prava i uspostavljanje funkcionalnog kulturnog sistema nacionalnih manjina u Srbiji.

Hipoteze

Hipoteze su:

1. Zakon o nacionalnim savetima je kvalitetna osnova za očuvanje, razvoj i širenje kulturnih sadržaja nacionalnih manjina, tj. uspostavu funkcionalnih kulturnih sistema nacionalnih manjina

²⁶ „Pravna praksa, sa koje se može „očitati“ živo pravo, predstavlja ponašanje onih koji se posebno, što će reći – specijalno, bave *sačinjavanjem, primenom i realizacijom pravnih normi*. Svaka pravna, kompleksna sociološka analiza i *preispitivanje interdependencije prava i socijalnog života* od strane „pravnog štaba“ (M. Veber) treba najpre *iz mase normativno važećeg prava da izdvoji pravo na papiru od živog prava*; jer jedino je živo pravo socijalna realnost, te stoga i može da bude socijalno delotvorno“ u: Stepanov, Radivoj; Despotović, Ljubiša (2004) *Uvod u jurisprudenciju – osnovni pojmovi sistematike, teorije i sociologije prava*. Novi Sad: Stylos, str. 344.

²⁷ „Pod nedelotvornom normom uzima se ona norma koje se subjekti prava (adresati) ne pridržavaju, odnosno gde se nepridržavanje ne sankcioniše“ u: Stepanov, isto, str. 345.

2. Postoji značajan razlaz između pravne i životne razine („mrtvo“ pravo preteže naspram „živog“ prava)
3. Postojeći pravni okvir ne proizvodi očekivani praktični uticaj na kulturni sistem nacionalnih manjina

Metodi analize

Metodi analize koje ćemo koristiti u ovom radu biće pozitivni i normativni, što znači da ćemo nastojati da se vodimo deskripcijama i faktima, dok ćemo s druge strane valorizovati funkcionisanje Nacionalnih saveta. Kako bi smo odgovorili na istraživačko pitanje usmeravaćemo fokus prvenstveno na elemente pravnog sistema i njegovu realizaciju.

U tom nastojanju svesni smo da moramo pristupiti interdisciplinarno, usvajajući metode analize svojstvene različitim disciplinama. Discipline koje će biti zastupljene su filozofija i logika, pravna nauka, sociologija, kulturologija i politikologija. Filozofska analiza podrazumeva metode definisanje pojmova i logičke analize. Pravna nauka podrazumeva deskriptivni metod, pravno-dogmatsku i upravno-pravnu analizu. Sociologija podrazumeva deskriptivni, funkcionalni, interpretativni i uporedni metod. Politikologija u svom užem vidu kao politika kulture zahteva analizu kulturne politike.

Konkretni metodi koje ćemo koristiti kako bi smo proverili hipoteze su:

1. Sistematsko prikupljanje podataka o pravnom sistemu. Deskripcija i kritička analiza Zakona o nacionalnim savetima u skladu sa pravno-dogmatskim pristupom. Kritička analiza vrši se logičkim i interpretativnim putem.
2. Upoređivanje nadležnosti date Zakonom o nacionalnim savetima u odnosu na njihovu primenu, na osnovu čega ćemo utvrditi „životnost“ zakona – kvotu efikasnosti.

Struktura rada

Unutar prvog dela, posvećenog definisanju teoretskog okvira, definisaćemo osnovne pojmove kojima se bavimo u ovom radu. U prvom redu to će biti pojam države, kojim bi smo trebali obuhvatiti i karakteristični položaj Republike Srbije. Ovaj pojam razlaže se na pojmove stanovništva, teritorije i vlasti (uprave), koje ćemo takođe razmotriti.

Stanovništvo, kao element države, podrazumeva nacionalnu većinu i nacionalne manjine. Odredićemo pojam nacionalne manjine i opisaćemo okvire zaštite prava nacionalnih manjina u međunarodnom pravu.

Vlast ili uprava su za nas presudni element države koji se, osim drugih područja, vrši i na području kulture. Ukazaćemo na pojam kulture u teoriji i pravu, uz posebnu pažnju posvećenu kulturnim pravima.

Središnji pojam je pojam kulturnog sistema koji je svakako rezultat kulturne politike. On je određen svojim elementima i funkcionalnim vezama. Realno se kulturna politika profilira u formiranju ovih elemenata i funkcionalnih veza.

Delovanje aktera u kulturi, a pogotovo Nacionalnih saveta utiče na razvoj kulturnih sistema. On se vrši u okviru zakonske regulative, uz poštovanje dužnosti kojih bi se trebali pridržavati organi koji se bave kulturom nacionalne manjine.

U drugom delu razradićemo metodologiju istraživanja koju ćemo koristiti kako bi smo odgovorili na istraživačko pitanje i potvrdili/oborili hipoteze. Prezentovaćemo detaljno metodološke postavke koje ćemo koristiti kako bi smo sagledali aktuelni pravni okvir i primenu prava i odredili delotvornost pravnog rešenja. U fokusu ćemo imati Zakon o nacionalnim savetima nacionalnih manjina i pravne akte proizvedene u radu Nacionalnog saveta Rusina.

U trećem delu -diskusiji- pristupićemo pravno-dogmatskoj deskripciji i analizi nadležnosti Nacionalnih saveta na području kulture, distancirajući se od prakse a imajući istovremeno u vidu širi pravni kontekst u koje se one smeštaju. Pred nacionalnim manjinama i njihovim predstavničkim telima na osnovu Zakona o nacionalnim savetima stoje mogućnosti da svojim aktivnostima, osim samih Saveta, u funkcionalnu celinu kulturnog sistema uvedu i biblioteke, galerije, muzeje, arhive, spomenike kulture, pozorišta i slično. Svaki od spomenutih elemenata kulturnog konteksta ima svoje pravno određenje, koje ćemo povezati sa nadležnostima Nacionalnih saveta definisanim Zakonom o nacionalnim savetima.

Na osnovu sagledanih nadležnosti definisanih Zakonom o nacionalnim savetima prepoznaćemo njegovu primenu kroz ustanovljavanje odnosa između potencijalnih i aktualnih nadležnosti Nacionalnog saveta s obzirom na kreiranje kulturne politike, tj. odredićemo meru životnosti Zakona.

Na osnovu diskusije razvićemo preporuke za poboljšanje pravnog okvira i na njemu zasnovanog delovanja u cilju uspostavljanje funkcionalnih kulturnih sistema rusinske i drugih nacionalnih manjina u Srbiji.

Na osnovu iznesenog izvešćemo zaključke u odnosu na predložene hipoteze.

1. Teoretsko-praktični okvir

S obzirom na postavljeno istraživačko pitanje potrebno je sagledati glavne elemente sistema u kojem se realizuju pravne i praktične nadležnosti Nacionalnih saveta nacionalnih manjina u izgradnji kulturnih politika i kulturnih sistema nacionalnih manjina u Srbiji. Glavni elementi su država, nacionalna manjina, kultura, kulturna prava, kulturni sistem, , kulturna politika, nacionalni saveti kao tela manjinskih samouprava na području kulture i njihove dužnosti na području kulture.

1.1. Država

Odrediti pojam države važno je zato što je ona organizacija koja uređuje društvene odnose na svojoj teritoriji, pa tako utiče i na odnose unutar i između različitih institucija i nacionalnih zajednica. Ona je isto tako subjekt međunarodnog prava gde stiče svoje priznanje, ali i obaveze, kroz pristupanje različitim međunarodnim ugovorima. Zaštita prava nacionalnih manjina deo je tih obaveza, ali se može posmatrati i kao uslov za prihvatanje države u šire asocijacije kakve su Ujedinjene Nacije ili Evropska Unija.

Uopšteno gledano, država je u pravnom smislu suvereni i nezavisni entitet sposoban da ulazi u odnose sa drugim državama i uživa internacionalnu pravnu osobnost. Da bi se kvalifikovao kao država takav entitet mora imati: 1. stalnu populaciju (stanovništvo), 2. definisanu teritoriju na kojoj izvršava svoj autoritet, 3. efikasnu vlast (državnu upravu).²⁸ Ovi elementi državnosti određeni su Konvencijom iz Montevidea o pravima i dužnostima država iz 1933. godine koja u članu 1 navodi i spomenuti uslov da država ima kapacitet da ulazi u odnose sa drugim državama.²⁹ Ista Konvencija navodi da u političkom smislu postojanje države ne zavisi od priznanja od strane drugih država, tako da ona ima pravo da brani svoj integritet i nezavisnost, da deluje na očuvanju i prosperitetu, i posledično da organizuje sebe onako kako misli da je potrebno, da donosi zakone prema svojim interesima, administrira službe, i da definiše pravne nadležnosti i kompetencije sudova (Član 3). Primarni interes države je, po Konvenciji, očuvanje mira (Član 10).

Konvencija iz Montevidea je prvenstveno bila kreirana za potrebe američkih država, tako da je 1933. bila potpisana od strane njih 19. Njeni stavovi su ipak u skladu sa opštim

²⁸ Martin, A. Elizabeth. [ed.](2003) *Oxford Dictionary of Law*. New York: Oxford University Press. p. 475.

²⁹ <http://www.cfr.org/sovereignty/montevideo-convention-rights-duties-states/p15897> (pogledano 25.08.2012.).

normama međunarodnog prava, tako da se oni pronalaze i u savremenim pravnim rešenjima.³⁰

³¹ Prilikom raspada SSSR i SFR Jugoslavije neka od tih rešenja su unesena u dokumente koji su kreirani od strane Evropske Zajednice, ali su dodata i neka specifična, pogotovo ona koja se odnose na manjinska prava. Evropska Zajednica je kroz Deklaraciju o smernicama za priznanje novih država u Istočnoj Evropi i Sovjetskom Savezu³² navela opšte uslove za uspostavljanje nove države. Ti uslovi su:

- poštovanje Povelje UN, Helsinškog završnog dokumenta, Pariške Povelje, posebno u onim delovima koji se odnose na vladavinu prava, demokratiju i ljudska prava
- garantovanje prava etničkim i nacionalnim grupama i manjinama
- poštovanje postojećih granica
- prihvatanje relevantne kontrole naoružanja, i
- da se obaveže da će putem pregovora i sporazuma rešavati sva pitanja s obzirom na sukcesiju država i regionalne sporove

Situacija u bivšoj SFR Jugoslaviji početkom 90' doprinela je da se formuliše nekoliko međunarodnih pravnih rešenja koja su uobličena kako bi se rešili odnosi države i nacionalnih manjina, tj. nacionalnih većina i manjina. U tom smislu je formirana i tzv. Badinterova komisija³³ koja je trebala da uoči pravne specifičnosti i momente vezane za jugoslovensku krizu. To je i učinjeno Deklaracijom o Jugoslaviji gde je Evropska Zajednica je usvojila sličnu poziciju kao i u Deklaraciji o smernicama. U Deklaraciji je navedeno da će jugoslovenske republike, pored ostalog, biti prepoznate kao nezavisne ukoliko to žele, ukoliko prihvataju navedenu Deklaraciju o smernicama, i ukoliko prihvataju predloge date u nacrtu povelje, pogotovo one koji se odnose na ljudska prava i prava nacionalnih i etničkih grupa.³⁴ Manjinska prava takva kakva su prepoznata od strane međunarodnog prava bila su jasno postavljena na vrh liste od strane komisije, u relaciji sa specifičnim momentima koji su nastajali u situaciji srpske populacije u republici Bosni i Hercegovini i republici Hrvatskoj.

³⁰ Harris, D.J. [ed.] (2004) *Cases and Materials on International Law*. London: Sweet and Maxwell. p. 99.

³¹ Degan, Vladimir-Đuro. (2002) *Načelo suverene jednakosti država u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti*. Politička misao, Vol XXXIX, br. 2, str. 124.

³² "Declaration on the 'Guidelines on the Recognition of New States in Eastern Europe and in the Soviet Union' (16 December 1991)" <http://207.57.19.226/journal/Vol4/No1/art6.html> (pogledano 25.08.2012.).

³³ Arbitražna komisija u okviru Mirovne konferencije o Jugoslaviji, poznatija kao Badinterova komisija, prema svom predsedniku, francuskom pravniku Robertu Badinteru, bila je arbitražna komisija koju je osnovalo Veće ministara Evropske ekonomske zajednice 27. avgusta 1991. godine, a čiji je zadatak bio da rešavanjem spornih pravnih pitanja pospeši mirno rešavanje krize u bivšoj Jugoslaviji.

³⁴ "European Community: Declaration on Yugoslavia and on the Guidelines on the Recognition of the new states" <http://207.57.19.226/journal/Vol4/No1/art7.html#TopOfPage> (pogledano 25.08.2012.).

Kao što je navedeno ranije, to je napravilo inovativno stanovište koje je za posledicu imalo to da "[konačna] norma međunarodnog prava zahteva od država da obezbede prava manjina" (Conference on Yugoslavia, Opinion No. 2 of 11 January 1992, ILM 31, 1497: paragraph 2).³⁵

Ovi uslovi odnosili su se i na Srbiju, koja je zajedno sa Crnom Gorom ostala u sastavu SR Jugoslavije. Međutim: „Dve jugoslovenske republike koje nisu tražile priznanje od strane međunarodne zajednice bile su Srbija i Crna Gora. One su imale ambicioznije zahteve. Skupština SFRJ je 27. aprila 1992. utvrdila da je SFRJ "transformisana" u SRJ, državu sastavljenu od dve konstitutivne republike, Srbije i Crne Gore“.³⁶ Mnoge države imale su rezerve prema ovakvom stanovištu, tako da je na sastanku Generalne Skupštine UN u maju 1992. u Rezoluciji 757 unesen paragraf spram zahteva SRJ, gde stoji da njen zahtev da automatski produži članstvo bivše SFRJ u UN nije opšte prihvaćen. Ovo je zajedno sa stavovima Badinterove komisije značilo da i SRJ mora ispoštovati iste uslove kao i druge države Istočne Evrope kako bi bila priznata. Rezolucijom 777 UN su jasno poručile da SRJ mora zahtevati prijem u članstvo. Međutim, s obzirom da SFRJ nije izbačena iz UN, njena zastava je ostala i dalje da se vijori u sedištu UN iako, konstitutivno (a i deklarativno) gledano, ta država više nije postojala kao takva.

Disolucija SFRJ nastavila se i dalje, prvo redefinisanjem SRJ u Državnu zajednicu Srbije i Crne Gore 4. februara 2003. godine kada je usvojena Ustavna povelja Srbije i Crne Gore, a zatim tako što je 21. maja 2006. godine u Crnoj Gori održan Referendum o nezavisnosti, na osnovu kojeg je ona postala nezavisna država. Srbija je kao naslednica Državne zajednice SCG ovim potezom takođe postala nezavisna država.

Paralelno sa ovim procesom odvijaju se i pripreme za integraciju Srbije u Evropsku Uniju:

„Uključivanje Republike Srbije u integracioni proces, po bilo kom osnovu, praktično počinje posle 2000. godine kada Republika Srbija postaje deo Procesu stabilizacije i pridruživanja. Potpisivanjem, Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP 2008. godina) Republika Srbija ulazi u novu fazu odnosa sa EU. Republika Srbija postaje država pridružena EU sa obavezom usklađivanja zakonodavstva sa evropskim pravnim tekovinama (acquis communautaire - AS), kao i sa obavezom na njegovu doslednu primenu. U periodu do potpisivanja SSP Narodna skupština je usvojila Rezoluciju o evropskoj budućnosti Republike Srbije 2004. godine, a Vlada je 2005. godine usvojila Nacionalnu strategiju Republike Srbije za pristupanje Evropskoj uniji. Od 2004. godine se intenzivno radi na harmonizaciji domaćeg zakonodavstva sa zakonodavstvom EU. Nacionalni program za integraciju Republike Srbije u EU - NPI iz 2008. sa izmenama

³⁵ Pentassuglia, Gaetano. (2002) *Minorities in International Law: An Introductory Study*. Council of Europe Publishing, p. 157.

³⁶ Rich, Roland. (1993) *Recognition of States: The Collapse of Yugoslavia and the Soviet Union*. European Journal of International Law, Vol. 4 No. 1. p. 54.

iz 2009. godine je sredstvo za koordinaciju reformi na putu ka EU i „mapa puta” za ispunjavanje političkih i ekonomskih kriterijuma za pristupanje. Posebno je potrebno jačati administrativne kapacitete i budžetske resurse u cilju sprovođenja zakonskih reformi do kraja 2012. godine, kada bi trebalo da Republika Srbija bude spremna da preuzme sve obaveze koje proističu iz članstva u EU. Sve aktivnosti su podeljene na kratkoročne i srednjoročne (period tri do pet godina). NPI je „živi” dokument koji se usaglašava svake godine. Dobijanje statusa države kandidata zavisi od ocene Evropske komisije o spremnosti Republike Srbije da otpočne pregovore o članstvu u EU.³⁷

Poštovanje manjinskih prava je jedan od bitnih uslova za približavanje Srbije EU. Države koje su započele proces pridruživanja početkom 90’, kao što su to Mađarska ili Poljska, nisu imale tako snažno naznačen ovaj uslov, zato što se važnost manjinskih prava definisala posle početka njihovih pregovora, upravo događanjima na prostoru bivše SFRJ tokom 90’. Kako su usvajani dokumenti kojima se štite prava manjina tako su ona sve više postajala uslov za pristup EU.

1.1.1. Stanovništvo

U svim državnim okvirima u kojima se Srbija nalazila etnička struktura je bila izuzetno heterogena. S obzirom na događanja tokom 90’ uočljiv je porast homogenizacije svih novoformiranih država, pa tako i Srbije.³⁸

Etnička struktura Srbije je rezultat velikog broja faktora od kojih posebno mesto zauzima neravnomerni demografski razvitak različitih nacionalnih zajednica. Pored prisutnog trenda različitog prirodnog kretanja stanovništva prema nacionalnosti, na izgled današnje etno-demografske karte su uticale i migracije, posebno one koje su rezultat društvenih zbivanja u prethodnom međupopisnom periodu između 91’ i 02’ (iseljavanje sa ratom zahvaćenih područja, ali i iz Srbije usled loših društveno-ekonomskih prilika). Prema konačnim rezultatima popisa 2002. godine u Srbiji je živeo 7.498.001 stanovnik, od čega Srbi čine 82.86% stanovništva. U Srbiji je pored Srba popisano još 28 etničkih zajednica sa udelom od 14.7% od ukupnog stanovništva.

Prema brojnosti na republičkom nivou, posle Srba, najbrojniji su Mađari sa udelom od 3.91% (293 299 stanovnika), potom slede Bošnjaci sa udelom od 1.82% (136.087 stanovnika), dok su Romi zastupljeni sa 1.44% (108.193 stanovnika). Pored navedenih, popisane su i sledeće etničke zajednice: Jugosloveni (1.08%), Hrvati (0.94%), Crnogorci (0.92%), Albanci (0.82%), Slovaci (0.79%), Vlasi (0.53%). Ostale etničke zajednice su

³⁷ *Закон о Просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године* ("Службени гласник РС", бр. 88/2010 од 23.11.2010. године).

³⁸ Raduški, Nada. *Etnička homogenizacija stanovništva Srbije krajem XX i početkom XXI veka*. u: Bašić, Goran. [ur.] (2003) *Demokratija i multikulturalnost u Jugoistočnoj Evropi*. Beograd: Centar za istraživanje etniciteta. Str. 425-435.

zastupljene sa manje od po 0.50% a to su: Aškalije, Bugari, Bunjevci, Goranci, Grci, Egipćani, Jevreji, Makedonci, Muslimani, Nemci, Rumuni, Rusi, Rusini, Slovenci, Turci, Ukrajinci, Cincari, Česi i Šokci.

U Centralnoj Srbiji najbrojniji su Srbi sa 89.48% (4.891.031 stanovnik), zatim slede Bošnjaci sa 2.48% (135.670 stanovnika), potom Romi sa 1.45% (79.136 stanovnika) i Albanci sa 1.10% (59.952 stanovnika). Vlasi su zastupljeni sa 0.73% (39.953 stanovnika), Crnogorci sa 0.61% (33.536 stanovnika) a Jugosloveni sa 0.56% (30.840 stanovnika). Ostale popisane etničke zajednice su zastupljene sa po manje od 0.50%.

Prema rezultatima popisa 2002. godine AP Vojvodina je etnički heterogena teritorija. Udeo Srba u ukupnom stanovništvu Vojvodine je 65.05% (1.321.807 stanovnika). Najbrojnija etnička zajednica u Vojvodini posle Srba su Mađari sa udelom od 14.28% (290.207 stanovnika), nakon kojih slede Slovaci sa 2.79% (56.637 stanovnika), Hrvati sa 2.78% (56.546 stanovnika), dok su Jugosloveni zastupljeni sa 2.45% (49.881 stanovnik), Crnogorci sa 1.75% (35.513 stanovnika), Rumuni sa 1.50% (30.419 stanovnika) a Romi sa 1.43% (29.057 stanovnika). Bunjevaca u Vojvodini ima 0.97%, Rusina 0.77% (15.626) dok Makedonaca ima 0.58%. Ostale etničke zajednice su zastupljene sa po manje od 0.50%.³⁹

1.1.2. Teritorija

Funkcije države politička i društvena zajednica mora sprovoditi na nekoj određenoj teritoriji. Teritorija je geografski prostor koji je posedovan i kontrolisan od strane državne uprave. Teritorija Republike Srbije pokriva površinu od 88.361 km². Od toga, dve autonomne pokrajine imaju: AP Vojvodina, 21.506 km², 24%; AP Kosovo i Metohija 10.887 km², 12,3%.

Teritorijalnu organizaciju Republike Srbije čine: teritorijalne jedinice lokalne samouprave: opštine, gradovi i Grad Beograd; teritorijalne autonomije: Autonomna pokrajina Vojvodina i Autonomna pokrajina Kosovo i Metohija.

U Republici Srbiji postoji 150 opština, 23 grada i Grad Beograd, kao glavni grad. Republika Srbija je ima 29 upravnih okruga, ne računajući Grad Beograd koji je sedište svih organa državne uprave. Srbija ima 6.158 naselja, od toga 195 gradskih naselja.⁴⁰

AP Kosovo i Metohija se na osnovu Rezolucije Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1244, od 10. juna 1999. nalazi pod privremenom civilnom i vojnom upravom Ujedinjenih nacija. Pod opštim okvirom rezolucije saveta bezbednosti UN-a 1244 od 2008. godine na

³⁹ Knežević, Aleksandar. (2005) *Stanovništvo Srbije prema nacionalnoj pripadnosti po rezultatima Popisa 2002. godine*. Glasnik srpskog geografskog društva, sveska LXXXV – Br. 1. str. 103-110.

⁴⁰ <http://www.srbija.gov.rs/pages/article.php?id=45625> (pogledano 25.08.2012.).

KiM deluje misija EULEX koja asistira UNMIK i koja ima unificiran lanac komande prema Briselu.⁴¹

1.1.3. Vlast

Vlast, Vlada, državna uprava, javna uprava, uprava, „država“, „autoritet“ – predstavljaju pojmove koji se vrlo slični i zahtevaju razgraničavanje.⁴² Postoje tendencije da ona bude shvaćena kao „servis građana“, ali je često shvatanje da je ona „organizam“ ili „zajednica“⁴³ koja ipak ima prvenstvo u odnosu na građanina. Ipak, i pored oscilacija, primetan je razvoj države od „državnog aparata“ prema „javnom sektoru“.⁴⁴

Ustav Srbije u članu 1 definiše da je Republika Srbija država srpskog naroda i svih građana koji u njoj žive, zasnovana na vladavini prava i socijalnoj pravdi, načelima građanske demokratije, ljudskim i manjinskim pravima i slobodama i pripadnosti evropskim principima i vrednostima.

Politički sistem Republike Srbije zasnovan je na višestranačkoj parlamentarnoj demokratiji. Srbija ima Narodnu skupštinu, predsednika Republike i Vladu. Narodna skupština je najviše predstavničko telo i nosilac ustavotvorne i zakonodavne vlasti u Republici Srbiji i čini je 250 narodnih poslanika izabranih na neposrednim izborima. Ona donosi i menja Ustav, odlučuje o promeni granice i pored drugih funkcija vrši izbornu, kontrolnu i predstavničku funkciju. Predsednik Republike izražava državno jedinstvo Republike Srbije i predstavlja je u zemlji i inostranstvu. Bira se na neposrednim izborima, na pet godina. Vlada je nosilac izvršne vlasti u Republici Srbiji. Njen sastav i kompetencije određuju se Zakonom o Vladi i Zakonom o ministarstvima.⁴⁵

Vlada utvrđuje i vodi politiku Republike Srbije u okviru Ustava i zakona i drugih opštih akata Narodne skupštine (**Aneks 1**). Ona izvršava zakone i druge opšte akte Narodne skupštine tako što donosi opšte i pojedinačne pravne akte i preduzima druge mere. Svake godine predlaže Narodnoj skupštini na usvajanje budžet Srbije. Vlada kao izvršna grana vlasti države ima ulogu da administrira državu u resorima kao što su politički, ekonomski, društveni, kulturni, prirodno-resursni, odbrambeni, sigurnosni, vanjsko-politički itd.

Delatnost jave uprave kao državnu funkciju obavljaju pre svega organi državne uprave, organi pokrajine i lokalne samouprave. Međutim upravna ovlašćenja mogu da imaju i

⁴¹ <http://www.eulex-kosovo.eu/sr/info/whatisEulex.php> (pogledano 15.09.2012.)

⁴² Đukić, Vesna. *Država i kultura – studije savremene kulturne politike*, str. 25-27.

⁴³ Dorđević, Mirko. [priredio] (2003) *Srpska konzervativna misao*. Beograd: Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji.

⁴⁴ Pusić, Eugen. (1995) *Upravna znanost*. Zagreb: Naprijed. Str. 33-42.

⁴⁵ <http://www.parlament.gov.rs> (pogledano 25.08.2012.).

neki subjekti koji su van državnog sistema, van organizacije države: ustanove, organizacije, preduzeća, pa čak i pojedinci. Oni vrše poslove i zadatke uprave kao sporednu delatnost na osnovu zakonskog poveravanja upravnih ovlašćenja. Primer nedržavnih organa koji imaju javna ovlašćenja su Nacionalni saveti nacionalnih manjina kojima su poverene nadležnosti Zakonom o nacionalnim savetima nacionalnih manjina.

1.2. Nacionalne manjine

1.2.1. Nacija

Nacija, isto kao i država ili kultura jeste još jedan amorfni pojam koji je izuzetno teško definisati.⁴⁶ U istraživanju nacije nema opšteprihvaćenih definicija, kao što ne postoje ni opšteprihvaćeni istraživački pristupi.

Zbog insistiranja na ulozi države u nastajanju nacija opredeljujemo se za modernistički pristup definisanju nacije od strane Ernesta Gelnera⁴⁷. On naciju vidi kao rezultat nacionalizma, a nacionalizam je po njemu politički princip koji zahteva podudarnost etničkih i političkih (državnih) granica. Gelner nudi dve definicije nacije: 1. dva čoveka su iste nacionalnosti samo ako imaju zajedničku kulturu, (pri čemu po Gelneru „kultura“ znači „sistem ideja, znakova, asocijacija i načina ponašanja i komuniciranja); 2. dva čoveka su iste nacionalnosti ako i samo ako *priznaju* jedan drugog kao nekog ko pripada istoj naciji: „Nacije su artefakti ljudskih ubeđenja, lojanosti i solidarnosti. Puka kategorija ličnosti (recimo, onih koji zauzimaju izvesnu teritoriju ili, na primer, govore isti jezik) postaje nacija ako i kada članovi te kategorije čvrsto priznaju izvesna uzajamna prava i dužnosti koje imaju jedni prema drugima i koje su posledica zajedničkog članstva u naciji“.⁴⁸

1.2.2. Nacionalna manjina

Pojam nacionalne manjine ima vrlo raznoliko značenje i menjao se (pa i izbegavao)⁴⁹ u odnosu na političke prilike i druge političke fenomene kao što su nacija, vera, suverenitet, migracije, itd.⁵⁰ Zbog toga ga je takođe teško i definisati.⁵¹ Manjinom se u međunarodnom

⁴⁶ Douglas, Woodwell. (2007) *Nationalism in international relations*. New York: Palgrave macmillan. p. 14.

⁴⁷ Bakić, Jovo. (2006) *Teorijsko-istraživački pristupi etničkoj vezanosti (Ethnicity), nacionalizmu i naciji*, Sociologija, vol. 48, br. 3, str. 232.

⁴⁸ Gelner, Ernest. (1997) *Nacije i nacionalizam*. Novi Sad: Matica srpska. Str. 19.

⁴⁹ Stanovčić, Vojislav. (2008) *Pojam nacionalne manjine i tretiranje individualnih i kolektivnih prava*. Fakultet političkih nauka, Godišnjak 2008, str. 484.

⁵⁰ Varady, Tibor. (1997) *Minorities, Majorities, Law, and Ethnicity: Reflections of the Yugoslav Case*. Human Rights Quarterly, Volume 19, Number 1, February. p. 9-54.

zakonodavstvu smatra populaciona grupa koja ima karakterističnu kulturu i osećaj identiteta i koja zauzima podređen politički status.⁵² U tom smislu religijske manjine poznate su iz antičkih vremena, a nacionalne manjine postale su predmet interesovanja uzdizanjem nacionalizma, tj. nacionalne države tokom 19. veka.

Potencijalni društveni konflikti povezani sa ovim pojmovima nastaju iz nacionalističkog izjednačavanja nacije sa identitetom dominantne kulturne grupe, tako da se pokušavaju poništiti ili podrediti drugi identiteti. S druge strane, manjinske grupe uobičajeno nastoje da istaknu svoju kulturu kao deo svojeg nacionalnog identiteta koji se razlikuje od većinskog identiteta. Ponekad se ova nastojanja ogledaju u pokušajima prisajedinjenja susednoj (matičnoj) državi ili, ako takva ne postoji, formiranju sopstvene nacionalne države.⁵³

Za prvi akt u međunarodnom javnom pravu kojim je regulisan položaj i zaštita nacionalnih manjina uzima se Pariski ugovor o miru od 1815. Njime je regulisan položaj Poljaka u Austriji, Rusiji i Pruskoj. Već tu kod zaštićene manjine imamo isti jezik, veru i naciju.⁵⁴ Pre Prvog svetskog rata manjinska problematika pojavila se posebno u Austro-Ugarskoj kraljevini, Otomanskoj imperiji i Rusiji. Tokom ratova svaka strana je obećavala autonomiju i nezavisnost manjini u neprijateljskoj državi, pa je to uzrokovalo ohrabrivanje revolta Arapa ili Čeha u spomenutim državama. Manjinsko pitanje nastavilo je da bude od izuzetne važnosti kad je Hitler anektirao Sudetsku oblast u Čehoslovačkoj i napao Poljsku (sve pod izgovorom odbrane prava nemačke manjine).

Posle 1945. Ujedinjene Nacije uzele su ozbiljno u razmatranje problem manjina, posebno preko Komisije za ljudska prava. Tokom 1948. godine UN su prihvatile nekoliko važnih dokumenata s obzirom na manjinsko pitanje: Konvenciju protiv genocida; Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima; Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima; Deklaraciju Ujedinjenih Nacija o pravima pripadnika nacionalnih ili etničkih, verskih i jezičkih manjina. Pozivajući se na veliki praktični značaj utvrđivanja definicije i klasifikovanja vrsta manjina koje bi trebalo da imaju zaštitu, generalni sekretar UN je 1950.

⁵¹ Značajnu pažnju razvoju poimanja nacionalne manjine posvećuje često citirani Frančesko Kapotorti. Njegova definicija manjine je: "grupa koja je malobrojnija u odnosu na ostatak stanovništva države i nije u dominantnom položaju i čiji pripadnici – koji su državljani te države – imaju etnička, verska i jezička obeležja koja se razlikuju od obeležja ostatka stanovništva, i makar samo implicitno, održavaju osećaj solidarnosti, upravljen na očuvanje svoje kulture, tradicije, vere i jezika" u: Kapotorti, Frančesko. (2001) *Prava pripadnika etničkih, verskih i jezičkih manjina*. Beograd: Jugoslovenski komitet pravnika za ljudska prava, str. 35-63.

⁵² **Minority.** *The Columbia electronic Encyclopedia, Sixth Edition.* Columbia University Press., 2003.

⁵³ Keveždi, Miroslav. (2010) *Gradansko društvo i verske zajednice za osnaživanje položaja etničkih manjina*. u: Sitarski, Milan; Vujačić, Marko; Bartulović Karastojković, Ivana. [priredili] *Iščekujući Evropsku Uniju – stabilizacija međuetničkih i međureligijskih odnosa na zapadnom Balkanu I tom*. Beograd: Beogradska otvorena škola, str. 89-96.

⁵⁴ Stanovčić, 485.

sastavio memorandum „Definicija i klasifikacija manjina“, koji je služio kao osnova da se na tome radi kako bi se olakšao uvid u postojeće stanje i približila gledišta.⁵⁵

Evropski dokumenti relevantni za ovo područje nastali su delom inspirisani događanjima na prostoru bivše SFRJ i to su Okvirna konvencija Saveta Evrope za zaštitu nacionalnih manjina od 1. februara 1995. i Evropska povelja o regionalnim jezicima i jezicima manjina od 5. novembra 1992.⁵⁶ Srbija je posle raspada Državne zajednice nasledila potpis na Evropskoj okvirnoj konvenciji za zaštitu prava nacionalnih manjina. Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina donesen je 2002. godine. U okviru tog Zakona utvrđen je u čl. 2 i pojam nacionalne manjine kao pravno relevantan:

„Nacionalna manjina u smislu ovog Zakona je svaka grupa državljana Savezne Republike Jugoslavije, koja je po brojnosti dovoljno reprezentativna, iako predstavlja manjinu na teritoriji Savezne Republike Jugoslavije, pripada nekoj od grupa stanovništva koje su u dugotrajnoj i čvrstoj vezi sa teritorijom Savezne Republike Jugoslavije i poseduje obeležja, kao što su jezik, kultura, nacionalna ili etnička pripadnost, poreklo ili veroispovest, po kojima se razlikuje od većine stanovništva, i čiji se pripadnici odlikuju brigom da zajedno održavaju svoj zajednički identitet, uključujući kulturu, tradiciju, jezik i religiju“.

Komunističke države tradicionalno su smatrale da one nemaju poteškoća sa manjinskim pitanjima, zato što je svim etničkim grupama navodno dozvoljena puna afirmacija. U posle-komunističkoj eri primer raspada Jugoslavije pokazao je svu težinu i posledice pitanja predašnjeg odnosa prema nacionalnom, pa tako i manjinskom identitetu, koji i danas zahteva adekvatan odgovor. Do juče narodi i narodnosti, integrisani u okvirima vrednosnog sistema bratstva i jedinstva, mnogi su se vrtoglavom brzinom pronašli u manjinskom položaju. Primer za to su Srbi u Hrvatskoj, Hrvati u Srbiji, Jugosloveni u svim bivšim jugoslovenskim republikama, itd. Manjine poput Slovaka, Rumuna, Rusina, Mađara neformalno su prepoznate kao „stare manjine“, dok su na primer Makedonci, Slovenci, Hrvati u Srbiji isto tako prepoznati kao „nove manjine“.⁵⁷

Položaj manjina u Srbiji za sada uveliko zavisi od toga da li se one nalaze u AP Vojvodini ili u „užoj Srbiji“. Položaj „vojvođanskih“ manjina znatno je povoljniji zbog pokrajinske politike koja se stara o obrazovanju, kulturi, informisanju i službenoj upotrebi jezika manjina u Pokrajini, gde one predstavljaju trećinu stanovništva. U Pokrajini se izdaje

⁵⁵ **“Definition and Classification of Minorities (Memorandum submitted by the Secretary General)”** (1950) New York: Lake Success.

⁵⁶ Ovaj dokument je značajan zato što je država Srbija odredila koji će manjinski jezici uživati zaštitu na njenoj teritoriji, tako da je ona ustanovila svoju obavezu prema tim jezičkim, tj. manjinskim grupama. Srbija je odredila da će 10 jezika biti zaštićeno: albanski, bosanski, bugarski, mađarski, romski, rumunski, rusinski, slovački, ukrajinski i hrvatski.

⁵⁷ Domonji, Pavel. [priredio] (2004) *Između načela i prakse – položaj „malih“ i „velikih“ manjina u Srbiji*. Beograd: Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji.

veliki broj časopisa na manjinskim jezicima, finansiranih od strane pokrajine; postoje elektronski mediji na manjinskim jezicima; finansiraju se manjinske manifestacije i obrazovanje pripadnika manjina na njihovom maternjem jeziku.⁵⁸

S obzirom na to da je u samom pojmu manjine prisutna određena inferiornost, tj. podređeni politički položaj, smisao manjinskih prava jeste u tome da pripadnici manjine iz svog specifičnog položaja, uz pomoć manjinskih prava, dosegnu ravnopravan položaj sa pripadnicima većine.⁵⁹ Ovo dosezanje ravnopravnosti mora imati u vidu spomenute faktore koji određuju raznolikost kultura i identiteta na određenom području, tako da je to razlog i osnova vođenja autonomnih manjinskih politika na područjima koja su od vitalnog značaja za nacionalnu manjinu. Istovremeno, politika manjine može biti autonomna samo u određenoj meri, tj. u onoj meri u kojoj joj to dopušta širi pravni sistem. Otuda vođenje manjinske politike zapravo predstavlja pozicioniranje manjine sa svim njenim specifičnostima u širi politički, društveni, ekonomski i pravni ambijent.

1.3. *Kultura*

Enciklopedija Britanika upućuje da je kultura „Integrirani obrazac ljudskog znanja, verovanja, i ponašanja koji je istovremeno rezultat i celina ljudske sposobnosti učenja i prenošenja znanja sledećim generacijama. Kultura se tako sastoji od jezika, ideja, verovanja, običaja, tabua, kodova, institucija, alata, tehnika, umetničkih dela, rituala, ceremonija i simbola“.⁶⁰ Engleski antropolog i formalni osnivač nauke o kulturi Edvard Tejlor je 1871. predložio jednu od najznačajnijih definicija kulture koja u istu ravan stavlja kulturu i civilizaciju: „Kultura, ili civilizacija ... je takav skup koji sadrži znanje, verovanje, umetnost, moral, pravo, običaje i sve druge sposobnosti i navike koje je čovek stekao kao član društva“.⁶¹

Svako društvo ima svoje kulturne posebnosti. Različitosti između kultura posledica su takvih faktora kao što su različiti fizički resursi i okruženje; jezik, rituali i društvena organizacija; istorijski fenomeni kao što su povezivanja sa drugim kulturama, itd. Kultura ima toliko koliko i zajednica, pa se zato može zaključiti da postoje srpska, rusinska, mađarska, hrvatska, slovačka i druge kulture. S druge strane, zajedničko iskustvo različitih zajednica vodi nas ka univerzalnom pojmu kulture.

⁵⁸ <http://www.puma.vojvodina.gov.rs> (pogledano 25.08.2012.).

⁵⁹ Divjak, Slobodan. (2002) *Nacija, kultura i građanstvo*. Beograd: Javno preduzeće službeni list SRJ, str. 24.

⁶⁰ **Culture**. *Britannica Concise Encyclopedia*. Encyclopædia Britannica, Inc., 2006.

⁶¹ Kale, Eduard. (1977) *Uvod u znanost o kulturi*. Zagreb: Školska knjiga, str. 23.

Ako pokušamo da se značenju pojma približimo tražeći njegovu istorijsku osnovu tada vidimo da reč kojom označavamo ovaj pojam dolazi od latinske reči *cultura*, koja nastaje od latinske osnove i glagola *colo, colere* (gajiti), a koji opet ima širok spektar značenja povezanih s različitim područjima života. Istoričari kulture primećuju da iz te osnove reč kultura biva prisutna i kad govorimo o agro-kulturi, kulturi stanovanja, religiji, različitim područjima društvenog delovanja. Funkcije koje su kulturom obuhvaćene zato mogu obuhvatiti i kultivaciju nekog polja, naseljavanje i održavanje domaćinstva, davanje posebne časti (kroz kult), kao i zaštitu koja dolazi kroz određeni sistem.

Prema Univerzalnoj deklaraciji o kulturnoj raznolikosti UNESCO donesenoj 2001. godine kultura je „Set različitih duhovnih, materijalnih, intelektualnih i emocionalnih sadržaja društva ili društvene grupe, koji obuhvata, pored umetnosti i literature, životne stilove, načine zajedničkog života, sisteme vrednosti, tradicije i verovanja“.⁶²

1.4. Kulturna prava

1.4.1. Kulturna prava

Na osnovu sagledanog pojma kulture vidimo da se pojam 'kulturna prava' pojavljuje uz postojanje društvene grupe koja ima zajednički identitet baziran na religiji, etnicitetu, jeziku, ili nacionalnosti. Ovaj pojam odnosi se na pravo da se izražava i očuva tradicija i praksa spomenute grupe. Ovako naslovljen pojam implicira određenu formu političkog ili pravnog priznanja i određenja.

Kulturna prava su razvijena kao razuđen set pravnih zahteva tokom 60' godina XX veka, i to posebno u svetlu iskustva kulturnih manjina kao što su grupe imigranata ili slične, koje žive u državi ili društvu koje karakteriše neka dominantna kultura. Kulturna prava otuda se prvenstveno pojavljuju unutar promišljanja prava nacionalnih manjina i multikulturalizma. Pri svemu tom, kulturna prava se uobičajeno razmatraju kao jedno od univerzalnih ljudskih prava, ono koje prepoznaje temeljni značaj osećaja kulturnog identiteta, članstva u grupi, i zajedničkih vrednosti za ljudsko blagostanje i napredak.⁶³

Političko i pravno priznanje vezano za kulturna prava može biti u različitim formama. Takvo priznanje može biti simboličko, na primer tada kad država preuzme simbole jedne ili

⁶² "UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity" http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13179&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html (pogledano 25.08.2012.).

⁶³ Dimitrijević, Vojin; Kartag-Odri Agneš; Milinković, Branislav; Serfontein, Jan-Lui; Stojković, Branimir. (1999) *Kulturna prava*. Beograd: Beogradski centar za ljudska prava.

više manjina i stavi ih na svoju nacionalnu zastavu, ili kada praznik manjine smatra svojim praznikom. Ono može uključiti prihvatanje specifičnih manjinskih kulturnih praksi, kao što je dopuštanje izuzetaka od opšte prihvaćenog koda oblačenja pripadnicima verskih ili drugih manjina koje žele da se oblače drugačije. Može uključivati državnu pomoć kulturnoj grupi kroz direktna davanja ili poreske olakšice, u cilju boljeg očuvanja kulturnog nasleđa i zajedničkog života. Priznanje takođe može uključiti dopuštenje građanima da imaju dvojno ili višestruko državljanstvo. Isto tako, priznanje može omogućiti podršku kulturnoj ili jezičkoj autonomiji manjine, tako da ona sama osniva obrazovne ili kulturne institucije na svojem jeziku. Konačno, priznanje može biti otvoreno političko u smislu davanja prava na posebno političko predstavljanje ili čak davanja političke autonomije ili samouprave posebnim kulturnim grupama.

Kulturna prava ostaju kontraverzna u današnjoj teoriji i praksi. Glavna rezerva spram njih je da ona potkopavaju kulturno jedinstvo nacionalne države i prete političkoj i društvenoj integraciji. Realno gledajući, svega par država je kulturno homogeno, a nepriznavanje kulturnih manjina skoro uvek promovise politički konflikt i nestabilnost.

Kulturna prava su formulisana kao ljudska prava na bazi liberalnih principa slobode pojedinca i jednakosti. To znači da pojedinac ima pravo da ne pristane na kulturne prakse koje se protive njegovoj volji (na primer, stupanje u brak pod prisilom). U svakom slučaju, zahtevi za kulturnim pravima su predmet zakona i vladajućih vrednosnih principa države. U liberalnim demokratijama ovo pravo znači da su osnovna prava pojedinca zaštićena pre zahteva grupe.

1.4.2. Poimanje kulturnih prava u međunarodnim dokumentima

Kulturna prava su prepoznata u različitim međunarodnim protokolima i pravnim instrumentima. Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima iz 1948. godine upućuje da je „svakom, kao članu društva“ dato pravo „da ostvaruje privredna, društvena i kulturna prava neophodna za svoje dostojanstvo i za slobodan razvoj svoje ličnosti, uz pomoć države i putem međunarodne saradnje, a u skladu sa organizacijom i sredstvima svake države“. Po istom dokumentu „Svako ima pravo da slobodno učestvuje u kulturnom životu zajednice, da uživa u umetnosti i da učestvuje u naučnom napretku i u dobrobiti koja otuda proističe“ i „Svako ima pravo na zaštitu moralnih i materijalnih interesa koji proističu iz svakog naučnog, književnog ili umetničkog dela čiji je on tvorac“.

Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, u skladu sa Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima, u uvodu definiše da ideal slobodnog ljudskog bića koje

uživa građanske i političke slobode i koje je oslobođeno od straha i bede može biti postignut samo ako se stvore uslovi koji omogućavaju svakome da uživa svoja građanska i politička prava, isto tako kao i svoja ekonomska, socijalna i kulturna prava. Svi narodi imaju pravo na samoopredeljenje. Na osnovu ovog prava oni slobodno određuju svoj politički položaj i slobodno postižu svoj privredni, društveni i kulturni razvoj. Svako ima pravo na slobodu izražavanja; to pravo podrazumeva slobodu traženja, primanja i širenja obaveštenja i ideja svake vrste, bez obzira na granice, bilo usmeno, pismeno, putem štampe ili u umetničkom obliku, ili ma kojim drugim sredstvom po svom izboru. U državama gde postoje etničke, verske ili jezičke manjine, lica koja pripadaju tim manjinama ne mogu biti lišena prava da imaju u zajednici s drugim članovima svoje grupe, svoj sopstveni kulturni život, da ispovedaju svoju sopstvenu veroispovest i obavljaju verske dužnosti, ili da upotrebljavaju svoj sopstveni jezik.

Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, pored prava iznetih u Paktu o građanskim i političkim pravima definiše obavezu država ugovornica Pakta da obezbede jednako pravo muškaraca i žena na korišćenje svih ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava koja su u Paktu nabrojana. Navodi se da mere koje će države ugovornice preduzeti u cilju obezbeđenja punog vršenja spomenutih prava moraju obuhvatati one koje su neophodne da bi se obezbedilo očuvanje, razvoj i širenje nauke i kulture. One takođe priznaju blagodeti koje treba da proizidu iz pomaganja i razvoja međunarodnih veza i saradnje u oblasti nauke i kulture.

Deklaracija o pravima osoba koje pripadaju nacionalnim ili etničkim, verskim i jezičnim manjinama iz 1992. godine definiše da će države potpisnice na svojim područjima štiti opstanak i nacionalni ili etnički, kulturni, verski i jezički identitet manjina i unapređivati uslove potrebne za razvoj tog identiteta. Države će doneti odgovarajuće zakone i druge mere kako bi ostvarile te ciljeve. Osobe koje pripadaju manjinama imaju pravo da slobodno, bez ikakvog mešanja sa strane i bez ikakve diskriminacije, privatno i javno uživaju svoju kulturu, ispovedaju i praktikuju svoju veru i služe se svojim jezikom. One imaju pravo da aktivno učestvuju u kulturnom, verskom, društvenom, privrednom i javnom životu. Države bi trebale preduzeti mere za stvaranje povoljnih uslova u kojima osobe koje pripadaju manjinama mogu izraziti svoja obeležja i razvijati svoju kulturu, jezik, veru, tradiciju i običaje, osim kad je takvo delovanje suprotno domaćem pravu i međunarodnim standardima. Države trebaju, kad je to primereno, da preduzmu mere u području vaspitanja i obrazovanja kako bi poticale sticanje znanja o istoriji, tradiciji, jeziku i kulturi manjina koje žive na njihovu području.

1.5. Kulturni sistem

'Sistem' uobičajeno predstavlja grupu interaktivnih, međusobno povezanih, ili međuzavisnih elemenata koji formiraju kompleksnu celinu. „Sistemi su objekti različitog stepena kompleksnosti, iako su oni uvek znani kao skupovi različitih elemenata koji se nalaze u međusobnoj interakciji. Različite vrste odnosa mogu takođe postojati između sistema i spoljnog okruženja, ali su oni pre različite prirode ili manjeg intenziteta u odnosu prema onima koji su uočljivi unutar onog što nazivamo 'sistem'“. ⁶⁴

Kad je u pitanju kulturni sistem tada, u odnosu na iznesene definicije kulture, možemo uočiti koji su elementi i veze prisutni unutar sistema. Isto tako, možemo uočiti kako se taj sistem pozicionira u odnosu na elemente u okruženju.

Milena Dragičević-Šešić navodi da „Kulturni menadžment, kao deo kulturologije, ali i savremenog menadžmenta, polazi od stanovišta da je kultura sistem unutar kojeg se svesnom ljudskom delatnošću može oblikovati, obrazovati, uređivati, upravljati, usmeravati razvoj, rečju, unutar kojeg se mogu organizovati uslovi kulturnog i, posebno, umetničkog stvaralaštva, oblici njegovog plasmana i prijema u široj javnosti“. ⁶⁵

Kao što smo videli, pojam 'Kultura' uobičajeno predstavlja sveukupnost društveno prenošenih obrazaca ponašanja, umeća, verovanja, institucija i svih ostalih produkata. U tom smislu kulturni sistem bi bio takav sistem koju predstavlja grupu interaktivnih, međusobno povezanih, ili međuzavisnih elemenata produkcije kulturnih sadržaja, njihovog prenosa i recepcije. U skladu sa shvatanjem Kloda Molara elementi produkcije kulturnih sadržaja su kulturne institucije i kulturni delatnici. Elementi prenosa su mediji i kulturne ili obrazovne institucije. Element recepcije je publika. Kulturni sistem bi otuda u širem smislu predstavljao takav sistem koji predstavlja grupu interaktivnih, međusobno povezanih, ili međusobno zavisnih elemenata kakvi su institucije i pojedinci koji se bave produkcijom i prenosom kulturnih sadržaja, mediji, obrazovne ustanove i publika. ⁶⁶

Povezanost, interakcija i zavisnost ovih elemenata prepoznaje se kao njihovo funkcionisanje. Molar se poziva na reči Pola Rikera gde stoji da „društvo kao mreža institucija predstavlja, pre svega, širok sistem distribucije dobara“, gde se pod dobrima podrazumevaju tržišni proizvodi, ali isto tako i netržišni i nematerijalni. Za Molara (i druge

⁶⁴ Bertuglia, Cristoforo Sergio; Vaio, Franco (2005) *Nonlinearity, Chaos, and Complexity - The Dynamics of Natural and Social Systems*. New York: Oxford University Press. p. 3.

⁶⁵ Dragičević-Šešić, Milena; Stojković, Branimir. *Kultura – menadžment, animacija, marketing*, str. 9.

⁶⁶ Molar, Klod. (2000) *Kulturni inženjering*. Beograd: Clio. Str. 17-27.

autore)⁶⁷ je u srcu kulturnog sistema umetnik, od kojeg dolaze dela i ideje: „Ako umetnik stvara skup moći, ne samo simboličkih već i političkih, ekonomskih i socijalnih, taj skup moći u uzvratnoj je igri i sa njim samim. Igra tih moći predstavlja osnovu kulturnog sistema. Njeni glavni partneri su publika, donosioci odluka i posrednici – medijatori“. Otuda kulturni sistem po Molaru čine četiri elementa koji se nalaze u interakciji: umetnici, donosioci odluka, medijatori i publika. Molar „Kulturni sistem“ definiše se kao „međudnos koji se uspostavlja između različitih partnera koji igraju određenu ulogu i ispoljavaju neku moć (političku, finansijsku, simboličku) na polju kulture“.

Kad je Molarovo shvatanje funkcija kulturnog sistema u pitanju, tada uočavamo da osim produkcije, prenosa i recepcije svakako treba dodati i funkcije očuvanja i razvoja, onako kako se spominju u Međunarodnom paktu o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima.

Dok Molar prvenstveno upućuje na elemente kulturnog sistema, Fransoa Kolber više naglašava funkcionalnu stranu kulturnog sistema otkrivajući veze između njegovih elemenata. To su prvenstveno funkcije stvaranja, proizvodnje, distribucije, čuvanja i reprodukcije kulturnih sadržaja. On ukazuje i na to da kulturna institucija može vršiti i više funkcija istovremeno, s tim što funkcionisanje kreće od stvaraoca, zatim proizvođača, distributera, reproduktora ili čuvara.

Molarova definicija upućuje na donosiocce odluka kao važne elemente kulturnog sistema. S obzirom na to da oni svoje odluke moraju da donose na pravno-formalno prihvatljiv način, potrebno je posvetiti pažnju pravno-formalnom okviru istraživanja. Političko-pravno-upravno gledano – u srcu kulturnog sistema je ipak donosilac odluke.

1.6. Kulturna politika

Branko Prnjat predlaže da do značenja pojma 'kulturna politika' dođemo preko pojma 'politika', gde se taj pojam shvata kao „sistem krajnjih produkata ciljeva i sredstava koje želi jedna grupa i koji su postavljeni od strane vlasti“.⁶⁸ Ovakvim poimanjem ekspliciraju se rezultati, ciljevi i sredstva i omogućava da elaboriranje kulturne politike, koja može biti više ili manje demokratska ili tehokratska, sadrži načine kojima se procenjuju i zaokružuju rezultati. Prnjat zauzima stav da se ne bi svaki odnos politike prema kulturi smelo nazivati kulturnom politikom:

⁶⁷ Kolber, Fransoa. (2010) *Marketing u kulturi i umetnosti*. Beograd: Clio. str. 15.

⁶⁸ Prnjat, Branko. (2006) *Uvod u kulturnu politiku*. Novi Sad: Stylos, str. 53.

„Smisao i sadržina kulturne politike u zavisnosti je od prirode društvenog sistema, od kulturnih aspiracija vodećih društvenih snaga, kulturne tradicije i sl. Kulturna politika često u sebi nosi elemente parcijalnog, što je odraz uskih i pragmatičnih ciljeva zvanične politike.

Ona ne retko usmerava kulturnu produkciju prema određenim poželjnim ciljevima. Kultura se u takvim okolnostima uvek javljala kao ona oblast koja je podređena tim suženim zahtevima i različitim ograničenjima.“⁶⁹

Ono što se nastoji zaštititi jeste kulturna akcija, inspiracija i sloboda umetnika i njome uslovljen razvoj kulture. Otuda Prnjat sugerše da se svrha kulturne politike ispolji u trostrukom vidu: kroz humanističku viziju kulture, strateške ciljeve razvoja i složen sistem instrumenata, institucija, funkcija, aktivnosti i projekata.⁷⁰

Kulturna politika je javna praktična politika u oblasti kulture, a predstavlja rešenost raznih nivoa vlasti da, na demokratski način, intervenišu u određenim oblastima i aktivnostima da bi ostvarili definisane strateške ciljeve. Kulturna politika je, stoga „čitav niz osmišljenih i povezanih mera i aktivnosti državnih i paradržavnih organa koji imaju politički, pravni i finansijski autoritet da donose legitimne odluke čija je svrha da odgovore na stvarne potrebe i probleme i koje vode ka ostvarenju jasno definisanog cilja u oblasti kulture i umetnosti“.⁷¹

Definisanjem kulturne politike doprinosi se svesnom upravljanju kulturnim životom odnosno kulturnim razvojem, kao i svim aktivnostima i akcijama koje je potrebno sprovesti da bi se idejni koncept kulturnog života i razvoja implementirao u praksi i ostvarili željeni strateški ciljevi.

Vođenje kulturne politike pretpostavlja postojanje instrumenata, pomoću kojih se ostvaruju promene u skladu sa projektovanim ciljevima.⁷² Postoje ekonomski, političko-pravni, organizacioni i vrednosno-idejni instrumenti koji mogu biti kako stimulativni tako i represivni, u zavisnosti od smera kojim se pomenuti instrumenti koriste. Instrumenti kulturne politike primenjuju se podjednako u svim državama u kojima neko vladino telo ima zakonska, politička i finansijska ovlašćenja da ih koristi, kao i na svim nivoima teritorijalne organizacije vlasti unutar države – bez razlike.⁷³ Podsticanjem različitih vidova kulturnog stvaralaštva uočljiviji su stvaralački rezultati u različitim područjima društvenog života.

Organizacioni instrumenti se koriste da bi se odredio i usvojio idejni koncept kulturne politike, kao i da bi se usvojeni koncept kulturne politike praktično implementirao. Jedan od

⁶⁹ Prnjat, str. 47-48.

⁷⁰ Dragičević-Šešić, Milena; Stojković, Branimir. *Kultura – menadžment, animacija, marketing*, str. 21.

⁷¹ Đukić, Vesna. (2011) *Uvodne napomene priređivača: razvoj kulturne politike*. U: *Kultura – časopis za teoriju i sociologiju kulture i kulturnu politiku*, br. 130. str. 13.

⁷² Dragičević-Šešić, Milena; Stojković, Branimir. *Kultura – menadžment, animacija, marketing*, str. 31.

⁷³ Đukić, Vesna. *Država i kultura*, str. 120.

najvažnijih organizacionih instrumenata kulturne politike predstavlja strateško planiranje. U skladu sa savremenim disciplinama menadžmenta u kulturi, ono podrazumeva realizaciju nekoliko faza⁷⁴: 1. Određivanje i usvajanje koncepta kulturne politike; 2. Analiza situacije (kulturne prakse i kulturnih potreba stanovništva); 3. Utvrđivanje razvojnih mogućnosti; 4. Izbor prioriteta područja i opredeljenje za ključne strategije; 5. Izrada plana kulturnog razvoja, 6. Vrednovanje – evaluacija – Parametri, kriterijumi i indikatori definisani prilikom izrade strateške analize postaju predmet evaluacije efekata kulturnog programa i kulturne akcije izvedene na osnovu plana.

Ekonomski instrumenti kulturne politike su svi oni instrumenti koji se iskazuju merljivim finansijskim izdvajanjima iz državnog budžeta ili iz drugih izvora koje zakonodavna državna vlast predvidi zakonodavnim odlukama. Finansijska izdvajanja su budžetska i vanbudžetska davanja usmerena direktnim i indirektnim korisnicima budžeta. Nacionalni saveti, na osnovu nadležnosti utvrđenih zakonom imaju na raspolaganju veliki broj ekonomskih instrumenata, kojima mogu uticati na sprovođenje kulturne politike manjine. Uloga savetodavca u procesu finansiranja subjekata u manjinskoj kulturi od strane Ministarstva kulture, Autonomne Pokrajine Vojvodine, lokalnim samoupravama a u nekim slučajevima i od strane matičnih država, daje savetima mogućnost da utvrđene ciljeve kulturne politike i realizuju. To govori u prilog određenog usavršavanja sistema podrške manjinskoj kulturi, koja podrazumeva stepenastu hijerarhiju u procesu odlučivanja i transparentnost u finansiranju, doprinosi sveukupnoj dostupnosti kulture svim građanima, promovisanju jednakih šansi i afirmaciji suštinskih kulturnih vrednosti. Zbog toga odlučivanje o raspodeli finansijskih sredstava u okviru Nacionalnih saveta znači pre svega odgovornost za vođenje kulturne politike manjine. Ukoliko se dobro odrede prioriteta i ciljevi, postigne balans između očuvanja i unapređenja tradicionalnih vrednosti i pune afirmacije inovativnih potencijala, interdisciplinarnost i međusektorska povezanost, odgovarajući odnos na relacijama amaterizam nasuprot profesionalnosti u kulturi, masovna nasuprot elitnoj kultura, kao i saradnja državnog, civilnog odnosno privatnog sektora u ostvarivanju kulturnih vrednosti, može se govoriti o efikasnoj i progresivnoj kulturnoj politici, koja deluje afirmativno na sve kreativne subjekte u kulturi, podstiče ukupan kulturni razvoj i u potpunosti realizuje strateške ciljeve u kulturnom domenu manjine.⁷⁵

⁷⁴ Dragičević-Šešić, Milena; Stojković, Branimir. *Kultura – menadžment, animacija, marketing*, str. 48-52.

⁷⁵ Keveždi, Miroslav; Sklabinska, Milina; Dr Vujić, Aleksandra; Serenčeš, Žužana; Doc. Dr Đorđević, Ljubica. (2011) *Nadležnosti nacionalnih saveta nacionalnih manjina – priručnik za nacionalne savete nacionalnih manjina*. Beograd: OEBS, Ambasada SR Nemačke, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, državnu upravu i lokalnu samoupravu.

Vrednosno–idejni instrumenti predstavljaju programski okvir razvoja kulture i umetnosti. U tom smislu okvir može biti stimulativan, kada predstavlja pluralizam koncepata, i restriktivan, ako podrazumeva nametanje jedne ideologije ili odabranog kulturnog modela (obrasca).⁷⁶ Ovi instrumenti vezani su za vrednovanje kulturnog stvaralaštva i njegovo podsticanje, koje nastaje tek kada postoje jasno definisani ciljevi i kriterijumi, na osnovu kojih se vrednovanje vrši. Kulturna politika tako može vrednovati kulturno stvaralaštvo, umetničko delo, ustanove i organizacije, projekte, kao i ljudske resurse u kulturi na razne načine. Vrednovanje se neretko manifestuje putem uspostavljanja sistema nagrada, kada se ukazuje na domete i dostignuća u određenoj oblasti. Sa druge strane, postoji i negativno vrednovanje, koje podrazumeva cenzurisanje takvog dela, koje nije u skladu sa opšte prihvaćenim kulturnim konceptom. Nacionalni saveti imaju u svojoj nadležnosti i ove instrumente kulturne politike, te mogu uspostaviti razne tipove nagrada, koje se mogu meriti ekonomski (finansijske nadoknade, stipendije...), ali i moralno (reagovanje javnosti, doprinos porastu društvenog i kulturnog ugleda).

Pravno-politički instrumenti, koji se koriste radi zakonskog i normativnog regulisanja oblasti manjinskih kultura, podrazumevaju zakonska, podzakonska i prihvaćena (ratifikovana) normativna međunarodna akta, koje je Republika Srbija donela radi ostvarivanja manjinskih prava. U nadležnosti narodne skupštine ili parlamenta kao zakonodavnog stuba vlasti su: zakoni, međunarodni sporazumi, konvencije i slično. Izvršna vlast – vlada i resorna ministarstva, donose podzakonska akta kojima detaljnije regulišu oblast uređenu zakonom ili u nedostatku zakonske regulative sa ciljem da se u tok oblasti privremeno uspostavi pravni i normativni okvir do donošenja odgovarajućih zakonskih rešenja. Tako vidimo da su pravno-politički instrumenti neposredno povezani sa aktivnošću koje sprovodi jedno ili više državnih organa i tela koja imaju zakonska i politička ovlašćenja da to čine.⁷⁷

Prelaskom iz totalitarnog ka demokratskom državnom uređenju je i u oblasti kulture došlo do uspostavljanja demokratskog kulturnog sistema u okviru kojeg se o prioritetima u kulturi delegirala pravo i odgovornost na Nacionalne savete, koji su time dobili važnu ulogu u procesu sprovođenja kako manjinske kulturne politike tako i sprovođenja celokupne državne politike prema manjinskoj kulturi. Nacionalni saveti imaju mogućnost da budu partneri u procesima predlaganja donošenja novih pravnih instrumenata, sve u cilju ispunjavanja svojih prava odnosno postizanja najvišeg stepena ostvarivanja prava na kulturu.

⁷⁶ Đukić, Vesna. *Država i kultura*, str. 163.

⁷⁷ Isto, str. 153.

1.7. Nacionalni saveti kao nosioci kulturne politike nacionalne manjine

Radi ostvarivanja prava na samoupravu u kulturi, obrazovanju, obaveštavanju i službenoj upotrebi jezika i pisma, pripadnici nacionalnih manjina u Republici Srbiji mogu da izaberu svoje nacionalne savete. Nacionalni savet predstavlja nacionalnu manjinu u oblasti kulturne autonomije i kao vid samoorganizovanja manjinskih zajednica, obezbeđuje i institucionalizuje učešće u procesu odlučivanja i upravljanja o svim pitanjima u ovim oblastima.

Manjinske samouprave su “adekvatan i demokratski odgovor na potrebe, ciljeve i prioritete određene nacionalne manjine i primenu pozitivnih propisa, zaštite i ostvarivanja i posebno, unapređenja prava nacionalnih manjina. Utvrđene nadležnosti, davanje mišljenja i predloga, učešće u procesu donošenja odluka i upravljanju, kao i obavezna saradnja nadležnih organa na svim nivoima vlasti, u svim postupcima koji se tiču prava manjinskih zajednica, su osnovna pretpostavka ostvarivanja suštinske autonomije”.⁷⁸

Osnivanje nacionalnih saveta, kao manjinskih samouprava, uvedeno je u pravni sistem Republike Srbije, Zakonom o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina, 2002. godine. Ustav iz 2006. godine ih takođe prepoznaje. Nakon višegodišnjeg funkcionisanja i delotvornog učešća nacionalnih saveta u društvenoj praksi, pravni okvir, kojim su regulisane nadležnosti, izborni postupak i druga pitanja od značaja za rad nacionalnih saveta, zaokružen je Zakonom o nacionalnim savetima, koji je stupio na snagu 11. septembra 2009. godine.

1.7.1. Kulturna politika nacionalne manjine

Zakonom o kulturi utvrđeno je da se Nacionalni saveti nacionalnih manjina staraju o sprovođenje kulturne politike nacionalne manjine, i u skladu sa zakonom, učestvuju u procesu odlučivanja ili sami odlučuju o pojedinim pitanjima vezanim za svoju kulturu, osnivaju ustanove kulture i druga pravna lica u kulturi.

Kulture nacionalnih manjina u Srbiji imaju svoje specifičnosti, tako da u prvom redu treba imati na umu čime se bavimo kad se bavimo onim što se označavamo rečju ‘kultura’ nacionalnih manjina. Donosioci odluka u manjinskim zajednicama ponekad su u iskušenju da ovaj pojam preusko shvate, tako da pod kulturom podrazumevaju samo festivale, ili delovanje

⁷⁸ http://www.pravamanjina.rs/index.php/sr_YU/ostvarivanje-prava/manjinska-samouprava/nacionalni-saveti-nacionalnih-manjina (pogledano 25.08.2012.).

amatera u muzičkim i scenskim umetnostima, rad kulturno-umetničkih društava (KUD) na području folklora i slično. Pojam kulture može biti mnogo bogatiji i življi nego što bi se na osnovu takvih primera dalo zaključiti. Ukoliko nacionalna manjina želi odgovorno da pristupi svojoj kulturi tada se mora odlučiti za značenje pojma kulture koje će biti primereno potrebama zajednice. Zajednice koje se odluče samo za širenje svojih kulturnih sadržaja, a istovremeno ne ulažu u očuvanje kulture posle izvesnog vremena rizikuju da njihova kultura nema istorijsku osnovu. Isto tako, one zajednice koje ne investiraju u razvoj rizikuju da sebe opterete tradicionalizmom i neusklađenošću sa savremenim tokovima. Ukoliko pojam i njime određena praksa ne odgovaraju potrebama tada saveti rizikuju da budu neuspešni, a manjina da ne očuva svoj identitet. Istovremeno, to bi bilo neiskorišćavanje potencijala koji su obuhvaćeni poimanjem kulture i kulturnih prava definisanih međunarodnim i domaćim pravnim aktima.

Pravni okvir koji određuje kulturu izuzetno je razuđen, upravo zato što pojam kulture može biti izuzetno širok. Delovanje u kulturi jeste posebni, autentični izraz svakog kulturnog delatnika, pa tako i nacionalne manjine ukupno. Ono predstavlja susret delatne energije kulturnih aktera nacionalne manjine koje se odvija unutar pravnog i praktičnog okvira. Kad je reč o pravnom okviru potrebno je uputiti se u zakonsku regulativu na međunarodnom nivou, zato što ona u velikoj meri određuje domaći zakonodavni okvir. Domaći zakonodavni okvir, od Ustava pa preko zakona i podzakonskih akata određuje praktični okvir gde su dužnosti saveta na svakodnevnom nivou da na pravilan, efektivan i efikasan način deluju u cilju očuvanja, razvoja i širenja kulture. U tom smislu potrebno je spoznati povezanost Zakona o nacionalnim savetima, u onim delovima koji se odnose na kulturu, sa onim pravnim aktima koji određuju određena kulturna područja kao što su to bibliotekarstvo, arhivistika, muzeologija, literatura, izdavaštvo, amaterizam i druga.

Praktično vođenje autonomne kulturne politike nacionalne manjine podrazumeva strateški uvid u stanje nacionalne manjine i pozicioniranje u odnosu na uočeno stanje. Nakon uočenog stanja i na osnovu njega određene strategije potrebno je instrumentima kulturne politike delovati tako da se problemi reše i preduprede. U tom smislu potrebno je svakako prepoznati sa kojim se društvenim akterima nacionalni saveti moraju povezati kako bi došli do pravog rezultata. Resorni činioci u kulturi obuhvataju širok spektar aktera – od Vlade Republike Srbije pa do činioca na lokalnom nivou (**Aneks 2**). Nacionalni saveti mogu po zakonu osnivati nove ustanove, udruženja, privredna društva i slično, na taj način stvarajući aktere koji će rešavati uočene probleme i ispunjavati kulturne potrebe pripadnika nacionalne manjine. Ono što je svakako bitno je da su Nacionalni saveti i sami kadrovski, materijalno,

tehnički i na svaki drugi način resursno osposobljeni za realizaciju kulturne politike. U tom smislu veza između prava, prakse i delatne energije radnika u kulturi zahteva spoj pravnih, menadžerskih i resornih znanja, veština, društvenih veza i motiva koji jedino u finom balansu vode očekivanom zajedničkom rezultatu – ispunjenju kulturnih potreba pripadnika manjine i imidžu i statusu države koja se o tom ispunjenju zaista stara.⁷⁹

1.7.2. Dužnosti Nacionalnih saveta nacionalnih manjina u kulturi

Međunarodni dokumenti definišu da pripadnici manjina imaju pravo na ostvarivanje dostojanstva i slobodnog razvoja svoje ličnosti, učestvovanje u kulturnom životu zajednice, uživanje u umetnosti i učestvovanje u naučnom napretku i u dobrobiti koja iz njih proističe.

Ovakva prava podrazumevaju da države preuzimaju na sebe stvaranje uslova za njihovo ispunjavanje. To znači da država mora izabrati adekvatan model kulturne politike. Prilikom ovog izbora model kulturne politike pronalazi se u rasponu između tzv. liberalnog i državnog kulturnog modela.⁸⁰

Pretpostavka je da se država, ukoliko poštuje međunarodna dokumenta, ne može ponašati u skladu sa tzv. liberalnim kulturnim modelom, gde se kao osnovna odlika uočava neutralnost države u domenu kulture. Liberalni model podrazumeva insistiranje na privatnoj svojini nad sredstvima stvaranja i difuzije kulturnih sadržaja, te shvatanje da država ne sme da utiče na razvoj kulture, da ne bi ugrozila njenu autonomiju. Položaj manjina je takav da ako se država isključi iz pomoći manjinskoj kulturi tada takva kultura ubrzano nestaje.

Isto tako, pretpostavlja se da se država neće ponašati ni u skladu sa autoritarnim kulturnim modelom, gde se kao glavna odlika pronalazi dominacija države nad manjinskom kulturom. Ovakav model može se prepoznati se kao gušenje slobode ličnosti i kršenje njenog dostojanstva, gde ona kulturu više ne prepoznaje kao svoju, već je vidi kao nametnutu.

Model koji odgovara ispunjenju kulturnih potreba nacionalnih manjina jeste paradržavni kulturni model koji podrazumeva da je vlast prenela svoju odgovornost u domenu kulture na stručno telo (npr. umetnički savet) koje ona imenuje, ali kojim direktno ne upravlja i koji ima potpunu autonomiju odlučivanja za koji je imenovan. Zakonom o nacionalnim savetima ustanovljeni su Saveti kao ona tela koja se autonomno staraju o kulturi nacionalnih manjina. To znači da je na Savete prenesena dužnost da se staraju o uslovima za ispunjavanje prava pripadnika manjina koja su definisana različitim domaćim i međunarodnim pravnim

⁷⁹ Keveždi, Miroslav; Sklabinska, Milina; Dr Vujić, Aleksandra; Serenčeš, Žužana; Doc. Dr Đorđević, Ljubica. *Nadležnosti nacionalnih saveta nacionalnih manjina*.

⁸⁰ Đukić, Vesna. *Država i kultura*, str. 96-118.

dokumentima. Ovo znači da je država još uvek prisutna u finansijskoj i drugoj pomoći u ispunjavanju kulturnih prava.

Uspostavljanjem Nacionalnih saveta oni preuzimaju dužnosti da se staraju o opstanku nacionalnih manjina i njihovim nacionalnim ili etničkim, kulturnim, verskim i jezičkim identitetima, uz unapređivati uslova potrebnih za razvoj tog identiteta.

Tri dužnosti koje se mogu izdvojiti na osnovu međunarodnih dokumenata i Ustava Republike Srbije su očuvanje, razvoj i širenje nauke i kulture nacionalne manjine. Svaka od ovih dužnosti teško se odvaja od druge dve, ali se načelno može reći da realizacija ovih funkcija podrazumeva određene institucionalne staraocce za ispunjenje ovih dužnosti. Kao što smo rekli u poglavlju posvećenom kulturnim sistemima - ponekad institucije ispunjavaju istovremeno sve tri dužnosti. Ovo se može ilustrovati na primeru institucija koje istovremeno čuvaju i šire kulturne sadržaje. Tako galerije ili muzeji mogu da pohranjuju kulturna dobra, a istovremeno organizuju izložbe gde se ova dobra prikazuju tako da se omogući uživanje u kulturnim sadržajima.

Kako bi ispunio dužnost da kultura nacionalne manjine bude očuvana Nacionalni savet trebao bi da se stara da kulturna dobra budu sačuvana na načine koji su određeni zakonom i pravilima struke. U tom smislu Saveti mogu osnivati odgovarajuće institucije kao što su na primer galerije ili biblioteke.

Kako bi ispunili dužnost da kultura nacionalne manjine bude distribuirana članovima zajednice Saveti bi trebali da se brinu o tome da i kulturni sadržaji budu distribuirani pravilno i stručno. Najčešći primer za realizaciju ovakve funkcije su izložbe, projekcije, festivali ili smotre gde se prikazuje kulturno stvaralaštvo nacionalne manjine. Pored ovakvih događaja svakako ne treba zaboraviti i izdavaštvo i druge mogućnosti difuzije kulturnih sadržaja, zato što se stvaranjem medijskih sadržaja obezbeđuje i ispunjenje dužnosti za pohranjivanjem kulturnih sadržaja nacionalne manjine.

Treća dužnost o kojoj se Saveti moraju brinuti je razvoj kulture nacionalne manjine. U situacijama kad je potrebno žirirati festival, odrediti kanone u odevanju ili pevanju, uručiti nagrade, odrediti kriterijume, propozicije ili pravila tada zapravo utičemo na razvoj kulture. U ovom smislu institucionalni nosioci mogu biti strukovna udruženja ili zavodi za kulturu nacionalnih manjina, kao i druga savetodavna tela koja će usmeravati kulturne aktivnosti u razvojnom pravcu.

2. Rezultati empirijskih istraživanja

Istraživanje o našoj temi je potrebno izvršiti interdisciplinarno, koristeći metode pravne nauke (posebno upravno-pravne nauke), sociologije (posebno sociologije prava), filozofije, politikologije i kulturologije.

2.1 Sagledavanje aktuelnog pravnog okvira

Sagledavanje aktuelnog pravnog okvira u kojem se, preko definisanih nadležnosti, kreiraju kulturne politike Nacionalnih saveta nacionalnih manjina zahteva pravno-dogmatički pristup. Ovakav pristup deo je pravne nauke jer ona kao društvena nauka proučava društvene pojave – pravne norme (pravila ponašanja) i odnose koji nastaju primenom normi. Pravna nauka sistematizuje, sintetizuje znanja o nekoj pojavi i izvodi opšta pravila i načela. Deo pravne nauke je upravno-pravna nauka. Upravno pravna nauka kao naučna disciplina proučava, sistematizuje, sintetizuje pravne norme (uključujući primenu tih normi) upravnog prava, naučnim metodama. Ona je pozitivna naučna disciplina jer izučava pozitivno upravno pravo u jednoj državi. Metodi izučavanja upravno-pravne nauke su pravno-dogmatski metod i uporedno-pravni metod. U našem radu koristićemo pravno-dogmatski metod koji podrazumeva dva aspekta:

1. Pravni metod – Ovaj metod izučava državu i pravo putem pravnih normi. Njime se tumače norme i to onakve kakve su. Pravne norme i njihova sređenost pokazuju određenu logičnost, pa se taj metod naziva i logičkim metodom.
2. Dogmatski metod – njime se utvrđuje šta svaka pravna jedinica i pravna norma stvarno znače, kakvo ponašanje zahteva pravo od pravnih subjekata. Prva njegova crta je proučavanje prava “izolovanjem od okruženja”, tj. odvajanje prava od politike društvenih kretanja i ekonomskih zbivanja. Ovaj metod posmatra pravo kao dogmu. Dogmatski metod obično prati logika prava sa odgovarajućim osnovnim metodama lingvistike. Ovaj metod ističe načelo zakonitosti i načelo istine autoriteta. Dogmatski metod se u pravnoj praksi koristi prilikom stvaranja i primene pravnih akata uz pretpostavku da treba poznavati pravne akte i ponašati se u skladu sa njima. Ovaj metod utvrđuje značenje prava.

Fokus našeg rada je na Zakonu o nacionalnim savetima, i to u onom delu koji se tiče nadležnosti u oblasti kulture. Iako se zakon proučava izolovan od realnog okruženja, on se svakako mora tumačiti i razumeti u skladu sa zakonodavnim okvirom s kojim je povezan. To su pravna akta koja se tiču područja kulture i njegovih posebnih oblasti, uz druga akta vezana za funkcionisanje lokalne samouprave i drugo.

Zakon o nacionalnim savetima nacionalnih manjina usvojila je Skupština Srbije 31.8.2009. godine. Sam Zakon ima 139 članova posvećenih osnovnim odredbama, statusnim pitanjima Nacionalnog saveta (organima i broju članova Saveta), nadležnostima Saveta, odnosu sa republičkim organima, organima AP i jedinica lokalne samouprave, međunarodnoj i regionalnoj saradnji, izboru nacionalnih saveta, finansiranju delatnosti nacionalnog saveta, nadzoru, kaznenim odredbama i prelaznim i završnim odredbama. U nadležnosti Saveta spadaju obrazovanje, kultura, obaveštavanje i službena upotreba jezika. Nadležnosti u oblasti kulture definisane su članovima 16, 17 i 18. Ovi članovi su u fokusu naše dogmatsko-pravne analize.

2.2. Sagledavanje primene prava na primeru Nacionalnog saveta rusinske nacionalne manjine

Sagledavanje primene prava, tj. praktične realizacije nadležnosti Nacionalnih saveta nacionalnih manjina s obzirom na kreiranje kulturne politike tj. očuvanje i razvoj kulturnih sistema, možemo utvrditi na primeru prakse Saveta jedne nacionalne manjine, proučavajući njegove upravne procese i rezultate tih procesa – pravne upravne akte.

Pravna praksa, sa koje se može „očitati“ živo pravo, predstavlja ponašanje onih koji se posebno bave sačinjavanjem, primenom i realizacijom pravnih normi. Kao tela manjinske samouprave i kulturne autonomije Nacionalni saveti trebali bi se ponašati u skladu sa zakonima i sačinjavati svoja pravno-upravna akta. Ova aktivnost Saveta i rezultujući akti dokazuju da bar na pravnom području pravo „živi“.

U našem radu vodimo se načelom da treba najpre iz mase normativno važećeg prava da se izdvoji pravo na papiru od živog prava; jer jedino je živo pravo socijalna realnost, te stoga i može da bude socijalno delotvorno. Pod nedelotvornom normom uzima se ona norma koje se subjekti prava (adresati) ne pridržavaju, odnosno gde se nepridržavanje ne sankcioniše.

Rad nacionalnih saveta odvija se u procesu upravljanja koje je u Srbiji definisano Zakonom o opštem upravnom postupku⁸¹. O 'Upravi' govorimo ako upravljanje vrše:

1. organi države uz pomoć državne vlasti⁸² (autoritativnost)
2. tako što je zakonom i drugim propisima uređena nadležnost, poslovi i delatnost uprave (analizirani zakonski okvir, posebno Zakon o nacionalnim savetima), i što je
3. cilj uprave i njene delatnosti ostvarivanje javnog interesa – poželjnog stanja – definisanog propisima države (u našem slučaju javni interes je zaštita prava manjina, definisana Ustavom).

Pravno-logičke konstrukcije interesantne za naše istraživanje su:

1. *Upravna stvar* (pravna stvar u kojoj se rešava o pravima i obavezama u pojedinačnom slučaju – stvari vezane za područje kulture)
2. *Upravni postupak* (zakonom regulisani postupak, redosled radnji i odluka u kojoj se rešava neka upravna stvar – postupak donošenja upravnih akata)
3. *Upravni akt* (odluka u upravnoj stvari, rezultat upravnog postupka – njime se na osnovu zakona priznaje neko pravo ili utvrđuje neka obaveza)

U realizaciji cilja našeg istraživanja potrebno je sagledati u kolikoj meri su pitanja – upravne stvari- vezane za kulturu bile prisutne u upravnim postupcima koje je vršio Nacionalni savet kao organ uprave. Rezultati upravnog postupka bi trebalo da budu vidljivi u upravnim aktima kakvi su odluke, rešenja i zaključci koje Nacionalni savet i Odbor za kulturu donose na svojim sednicama. Upravni akti praktično se donose u okviru definisanih i usvojenih tačaka dnevnog reda.

Kao izvori za prikupljanje podataka kakvi su upravni akti Saveta mogu se iskoristiti različiti izvori. Kad je u pitanju rusinska nacionalna manjina tada se kao izvor može koristiti nedeljnik „Руске слово“ u kojem se objavljuju upravni akti sa sednica Saveta (na isti način kao u službenom glasniku). Zapisnici sa sednica međutim nisu dostupni. Oni se nalaze na internet stranicama rusinskog Saveta, dok ćemo do zapisnika Odbora za kulturu doći tako što ćemo iskoristiti Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja i zahtevati dostavljanje ovih dokumenata.⁸³

⁸¹ **Zakon o opštem upravnom postupku** ("Sl. list SRJ", br. 33/97 i 31/2001 i "Sl. glasnik RS", br. 30/2010).

⁸² Nacionalni saveti predstavljaju organe koji vrše javna ovlašćenja. Iako postoje osnove da se na njih gleda kao na sasvim specifična tela koja se finansiraju iz budžeta sa linije 481 koja je opredeljena za nevladine organizacije, oni ipak pripadaju javnoj upravi.

⁸³ Zahtev smo uputili 1. avgusta, a dokumentaciju smo dobijali sukcesivno, u zakonskom roku od 15 dana. Prvobitna namera nam je bila da analiziramo i uporedimo i akta vlašskog Saveta, ali nam oni nisu dostavili zahtevanu dokumentaciju.

Po pribavljanju dokumenata utvrdiće se obim aktivnosti Saveta i zahvatanje iz nadležnosti u oblasti kulture koje su definisane Zakonom o nacionalnim savetima. Ovo će nam omogućiti da pristupimo sledećem koraku – određivanju delotvornosti pravnog rešenja.

2.3. Određivanje delotvornosti pravnog rešenja

U delu posvećenom određivanju delotvornosti pravnog rešenja razmotrićemo koje su norme kojih se Nacionalni savet pridržava odnosno ne pridržava. Tako ćemo utvrditi kvotu efikasnosti Zakona o nacionalnim savetima kod rusinske nacionalne manjine (pristup sociologije prava⁸⁴).

Određivanje ćemo izvršiti tako što ćemo sačiniti listu normi koje se nalaze u Zakonu i odnose se na kulturu neposredno ili posredno. Posredne norme su one koje se nalaze statutarnim odredbama Zakona (članovi 6,7,8,9), ili u opštim nadležnostima Saveta (član 10), a neposredne one koje se nalaze opisane u nadležnostima u kulturi (član 16, 17, 18). U odnosu na njih postavimo listu upravnih stvari iskazanu tačkama dnevnog reda na sednicama koje je Savet imao od svojeg konstituisanja. Od izbora Nacionalnog saveta po odredbama Zakona o nacionalnim savetima održano je ukupno 12 sednica, od kojih je jedna bila vanredna, jedna konstitutivna a deset redovnih. Na njima je bilo ukupno 142 tačke dnevnog reda – upravne stvari. Na osnovu njih donesene su odluke i zaključci – upravna akta. Na osnovu liste možemo uočiti koje su odredbe Zakona aktivirane u radu Saveta a koje ne.

Vođenje upravnih postupaka Saveta možemo posmatrati kao vođenje kulturne politike nacionalne manjine.

⁸⁴ „Pod nedelotvornom normom uzima se ona norma koje se subjekti prava (adresati) ne pridržavaju, odnosno gde se nepridržavanje ne sankcioniše“ u: Stepanov, isto, str. 345.

3. Diskusija

3.1. Analiza podataka o Zakonu o nacionalnim savetima

U ovom delu cilj nam je sagledavanje aktuelnog pravnog okvira u kojem se, preko definisanih nadležnosti, kreiraju kulturne politike Nacionalnih saveta nacionalnih manjina. Predmet analize je Zakon o nacionalnim savetima nacionalnih manjina ("Sl. glasnik RS", br. 72/2009).

3.1.1. Opšte nadležnosti Nacionalnih saveta na području kulture (Član 10)

1)2)3)4) Nacionalni savet, u skladu sa zakonom i svojim statutom, preko svojih organa samostalno donosi i menja statut nacionalnog saveta; donosi finansijski plan, finansijski izveštaj i završni račun; raspolaže sopstvenom imovinom

Prilikom ispunjavanju svojih dužnosti važno je da Saveti funkcionišu na pravilan i regulisan način. Samoregulacija rada Saveta određena je njegovim pravnim aktima kao što su to statut, poslovnik i drugi. Nacionalni saveti mogu, preko svojih organa, samostalno da donose svoj statut, finansijski plan i izveštaj.

Statut kao osnovni opšti pravni akt, podleže postupku donošenja, izmene i dopune u skladu sa Zakonom o nacionalnim savetima nacionalnih manjina. Ovim aktom uređuje se i nadležnost saveta u oblasti kulture u cilju očuvanja kulturne specifičnosti nacionalne manjine. U tom smislu, nacionalni savet obrazuje Odbor za kulturu.

Pored Statuta, Nacionalni savet ima zakonsku obavezu da donese svoj godišnji finansijski plan, finansijski izveštaj, kao i završni račun, a sredstva za rad saveta se obezbeđuju iz budžeta Republike, autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave, donacija i ostalih prihoda. Bitno je napomenuti da po Zakonu o budžetskom sistemu Republike Srbije, nacionalni saveti nemaju tretman budžetskih korisnika već se finansiraju iz posebnog izvora sredstava – budžetskog fonda za nacionalne manjine. Zakon o nacionalnim savetima nacionalnih manjina u članu 115. stav 1. propisuje da se visina sredstava iz javnih izvora koja se obezbeđuju za finansiranje delatnosti nacionalnih saveta određuje za svaku godinu zakonom kojim se utvrđuje budžet Republike Srbije, odnosno odlukama o budžetu AP Vojvodine i jedinica lokalne samouprave.

Član 2. Uredbe o postupku raspodele sredstava iz budžeta Republike Srbije za finansiranje rada nacionalnih saveta nacionalnih manjina ("Sl. glasnik RS", br. 95/2010) kojom se uređuje postupak raspodele sredstava iz budžeta Republike Srbije koja su namenjena za finansiranje rada nacionalnih saveta nacionalnih manjina koji su upisani u registar nacionalnih saveta nacionalnih manjina, predviđa da se svim savetima za njihov rad raspoređuje 30% sredstva iz budžeta u jednakim iznosima. Ostatak, odnosno 70% sredstava obezbeđuje se srazmerno i to prema:

1. broju pripadnika određene nacionalne manjine koju nacionalni savet predstavlja;
2. ukupnom broju ustanova nacionalne manjine u oblasti kulture, obrazovanja, obaveštavanja i službene upotrebe jezika i pisma i obimu aktivnosti tih ustanova, u skladu sa sistemom bodovanja utvrđenim ovom uredbom.

Polovina od 70% sredstava budžeta odnosno 35% raspoređuje se nacionalnim savetima srazmerno procentualnoj zastupljenosti pripadnika nacionalne manjine koju nacionalni savet predstavlja u odnosu na ukupan broj pripadnika nacionalnih manjina koje imaju registrovan nacionalni savet. Broj pripadnika nacionalne manjine utvrđuje se prema rezultatima poslednjeg popisa stanovništva. Ostalih 35% sredstava budžeta raspoređuje se na četiri jednaka dela u skladu sa sistemom bodovanja i to prema broju ustanova nacionalne manjine u oblast kulture, obrazovanja, obaveštavanja i službene upotrebe jezika i pisma. Osnov za raspodelu sredstava za narednu budžetsku godinu je ukupan broj bodova prema kriterijumima i merilima po oblastima koje utvrđuje ministarstvo nadležno za poslove ljudskih i manjinskih prava na osnovu predloga koje nacionalni saveti dostavljaju do 1. oktobra tekuće godine.

U oblasti kulture Uredbom su utvrđeni sledeći kriterijumi u sistemu bodovanja:

- Zavod za kulturu, Profesionalno pozorište i Izdavačka kuća na jeziku nacionalne manjine - po 50 bodova,
- Kulturni centar sa jasnim nacionalnim karakterom i Ustanova za očuvanje nacionalnog identiteta - po 15 bodova,
- Profesionalna pozorišna scena na jeziku nacionalne manjine i Izdavanje časopisa za kulturu - po 25 bodova,
- Višejezični časopis - 5 bodova.

Ovo znači da Savet dobija utoliko više bodova, tj. sredstava, ukoliko ima razvijeniji kulturni sistem, tj. ako postoji veći broj institucija koje donose bodove.

Ministar nadležan za ljudska i manjinska prava donosi rešenje o visini sredstava dodeljenih za svaki registrovani nacionalni savet.

Zakonom o nacionalnim savetima nacionalnih manjina predviđena je mogućnost da ministarstvo nadležno za poslove ljudskih i manjinskih prava raspusti nacionalni savet ako, između ostalog, ne donese statut ili finansijski izveštaj. Do konstituisanja novog saziva nacionalnog saveta, poslove iz nadležnosti nacionalnog saveta obavlja privremeni organ nacionalnog saveta kojeg rešenjem obrazuje nadležno ministarstvo.

5) Nacionalni savet, u skladu sa zakonom i svojim statutom, preko svojih organa samostalno utvrđuje predloge nacionalnih simbola, znamenja i praznika nacionalne manjine

Utvrđivanje nacionalnih simbola, znamenja i praznika nacionalne manjine pripada onome što se u teoriji naziva kultura sećanja nacionalne manjine. Ova kultura podrazumeva izgrađen vrednosni sistem koji najviše vrednosti koje nacionalne manjina poštuje i poseduje oličava u simbolu, znamenju i prazniku. Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina definiše da pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo izbora i upotrebe nacionalnih simbola i znamenja. Nacionalni simbol i znamenje ne mogu biti identični sa simbolom i znamenjem druge države. Nacionalni saveti predlažu nacionalne simbole, znamenja i praznike nacionalnih manjina, a potvrđuje ih Republički savet za nacionalne manjine. Simboli i znamenja nacionalnih manjina se mogu službeno isticati tokom državnih praznika i praznika nacionalne manjine na zgradama i u prostorijama lokalnih organa i organizacija sa javnim ovlašćenjima na područjima na kojima je jezik nacionalne manjine u službenoj upotrebi.

Važno je napomenuti da se uz znamenja i simbole nacionalne manjine, pri službenoj upotrebi, obavezno ističu znamenja i simboli Republike Srbije, što bliže reguliše Zakon o izgledu i upotrebi grba, zastave i himne Republike Srbije.⁸⁵ U njemu je definisano kako se koristi grb, zastava i himna Republike Srbije. Republika Srbija ima veliki i mali grb, gde se mali grb može upotrebljavati prilikom proslava, svečanosti i drugih kulturnih, sportskih i sličnih manifestacija koje su značajne za Republiku Srbiju.

7)⁸⁶ Nacionalni savet, u skladu sa zakonom i svojim statutom, preko svojih organa samostalno predlaže predstavnika nacionalne manjine u savetu za međunacionalne odnose u jedinici lokalne samouprave

⁸⁵ *Zakon o izgledu i upotrebi grba, zastave i himne republike Srbije* ("Sl. glasnik RS", br. 36 od 15. maja 2009).

⁸⁶ Nadležnost koja bi trebala biti pod brojem 6 se ponavlja u 16. članu Zakona o nacionalnim savetima, tako da

Zakonom o lokalnoj samoupravi predviđeno je, u delu o zaštiti lokalne samouprave, da se u nacionalno mešovitim jedinicama lokalne samouprave osniva savet za međunacionalne odnose, kao samostalno radno telo, koji čine predstavnici srpskog naroda i nacionalnih manjina. Nacionalno mešovitim jedinicama lokalne samouprave smatraju se jedinice lokalne samouprave u kojima pripadnici jedne nacionalne manjine čine više od 5% od ukupnog broja stanovnika ili svih nacionalnih manjina čine više od 10% od ukupnog broja stanovnika prema poslednjem popisu stanovništva u Republici Srbiji.

Predstavnike u savetu za međunacionalne odnose mogu imati pripadnici srpskog naroda i nacionalnih manjina sa više od 1% učešća u ukupnom stanovništvu jedinice lokalne samouprave.

Savet razmatra pitanja ostvarivanja, zaštite i unapređivanja nacionalne ravnopravnosti, u skladu sa zakonom i statutom. Delokrug, sastav, izbor članova i način rada saveta za međunacionalne odnose uređuje se odlukom skupštine jedinice lokalne samouprave, koja se donosi većinom glasova od ukupnog broja odbornika u skladu sa statutom. Način predlaganja i izbora članova saveta za međunacionalne odnose treba da obezbedi ravnomernu zastupljenost predstavnika srpskog naroda i nacionalnih manjina, s tim da niti srpski narod, niti jedna nacionalna manjina ne može imati većinu članova saveta. U slučaju nacionalnih manjina koje imaju svoje izabrane nacionalne savete, predstavnici nacionalnih manjina u savetu za međunacionalne odnose se biraju na predlog nacionalnog saveta.

8) Nacionalni savet, u skladu sa zakonom i svojim statutom, preko svojih organa samostalno ustanovljava i dodeljuje priznanja

Zakonom o kulturi određeno je da Vlada Republike Srbije može dodeliti priznanje u vidu doživotnog mesečnog novčanog primanja umetniku, odnosno stručnjaku u kulturi, za vrhunski doprinos nacionalnoj kulturi, odnosno kulturi nacionalnih manjina. Ovo priznanje dodeljuje se umetniku koji je ostvario pravo na penziju. Predlog za dodelu priznanja u slučaju pripadnika nacionalne manjine može podneti i nacionalni savet nacionalne manjine. Priznanje se isplaćuje iz budžeta Republike Srbije.

Uredbom o bližim uslovima i načinu dodele priznanja za vrhunski doprinos nacionalnoj kulturi, odnosno kulturi nacionalnih manjina uređuju se bliži uslovi i način dodele priznanja u vidu doživotnog mesečnog novčanog primanja umetniku, odnosno stručnjaku u kulturi, za vrhunski doprinos nacionalnoj kulturi, odnosno kulturi nacionalnih

manjina. Uslovi koje mora ispunjavati umetnik, odnosno stručnjak u kulturi je, između ostalog, da je ostvario vrhunski doprinos nacionalnoj kulturi, odnosno kulturi nacionalne manjine. Jedan od uslova je i da je dobitnik najznačajnijih nagrada i priznanja gde se vrednuju i društvena priznanja.

Ispunjenost uslova utvrđuje Komisija za utvrđivanje predloga za dodelu priznanja umetnicima, odnosno stručnjacima u kulturi za vrhunski doprinos nacionalnoj kulturi, odnosno kulturi nacionalnih manjina. Komisija se imenuje od strane Ministarstva za kulturi i ima sedam članova koji se imenuju iz reda uglednih i afirmisanih umetnika i stručnjaka u kulturi od kojih je jedan predstavnik nacionalnih saveta nacionalnih manjina.

Nacionalni saveti mogu i samostalno ustanovljavati priznanja na području kulture i tako motivisati umetnike i stručnjake, istovremeno afirmišući vrednosti za koje utvrdi da su od značaja za manjinu. Ovakva priznanja i nagrade spadaju u vrednosno-idejne instrumente koje saveti mogu koristiti u ispunjavanju svojih dužnosti.

9)10)11) Nacionalni savet, u skladu sa zakonom i svojim statutom, preko svojih organa samostalno iniciranje donošenja i praćenje sprovođenja zakona i drugih propisa iz oblasti kulture

Donošenjem Zakona o kulturi stvorena je osnova za donošenje ostalih zakona i podzakonskih akata na području kulture. Zakon o kulturi, kao „krovni“ zakon, otvara prostor za uređenje različitih područja kulture.

Aktuelni predlozi zakona koji se odnose na područja kulture su npr. zakon o nepokretnom kulturnom nasleđu, zakon o muzejskom nasleđu, zakon o bibliotečko-informacionoj delatnosti, zakon o izdavaštvu i drugi. Ovi zakoni uredili bi područja koja su osnova za ispunjavanje dužnosti nacionalnih saveta, tako da saveti treba aktivno da učestvuju u javnim raspravama i drugim oblicima iniciranja i praćenja sprovođenja zakona i propisa iz oblasti kulture.

Ukoliko postoji potreba za praćenjem određenog propisa ili zakona nacionalni savet može, u skladu sa svojim statutarnim rešenjima, delegirati tu dužnost nadležnom odboru ili uspostaviti organ u vidu komisije ili radnog tela koje će se njome baviti.

12)13) Nacionalni saveti imaju pravo i da pred Ustavnim sudom, Zaštitnikom građana, Pokrajinskim i lokalnim ombudsmanom, iniciraju postupak odlučivanja o zaštiti individualnih i kolektivnih prava nacionalnih manjina

U skladu sa Zakonom o zaštitniku građana, svako fizičko ili pravno lice, domaće ili strano, može podneti pritužbu Zaštitniku građana, ako smatra da su mu aktom, radnjom ili nečinjenjem, povređeno pravo. Zaštitnik građana ima pravo da deluje preventivno, pružanjem usluga, posredovanjem i davanjem saveta i mišljenja o pitanjima iz svoje nadležnosti, u cilju unapređenja zaštite ljudskih prava i sloboda. Zaštitnik građana ne postupa po anonimnim pritužbama. Izuzetno, ako smatra da u anonimnoj pritužbi ima osnova za njegovo postupanje, on može pokrenuti postupak po sopstvenoj inicijativi. U članu 26. Zakona o zaštitniku građana, regulisana su pitanja forme i roka za podnošenje pritužbe. Pritužba se podnosi u pismenoj formi ili usmeno na zapisnik po princip besplatnosti. Na podnošenje pritužbe ne plaća se nikakva taksa, niti druga naknada.

3.1.2. Nadležnosti u oblasti kulture (Član 16, 17, 18)

Osnivačka prava (Član 16. Zakona o nacionalnim savetima)

16.1,2,3) Nacionalni savet može, u skladu sa zakonom, osnivati ustanove kulture radi očuvanja, unapređenja i razvoja kulturne posebnosti i očuvanja nacionalnog identiteta nacionalne manjine i vršiti prava i obaveze osnivača.

Zakon o kulturi predviđa mogućnost da država i organi lokalne samouprave osnivaju ustanove kulture koje bi se bavile pitanjima očuvanja, unapređenja i razvoja kulturne posebnosti i očuvanja nacionalnog identiteta nacionalnih manjina, a takođe je moguće izmenom osnivačkog akta već postojećih ustanova kulture, utvrditi njihov poseban značaj za nacionalne manjine. U tom slučaju država ili lokalna samouprava kao osnivači, nakon prethodno pribavljenog mišljenja nacionalnog saveta odgovarajuće nacionalne manjine, mogu delimično ili potpuno preneti osnivačka prava na savet nacionalne manjine. Zakonom o nacionalnim savetima nacionalnih manjina je omogućeno i da Republika Srbija, autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave, kao osnivači ovakvih ustanova mogu u celini ili delimično preneti osnivačka prava na odgovarajući nacionalni savet nacionalne manjine. Osnivači ustanova i drugih pravnih lica bi trebali imati u vidu da osnivanjem nastaju finansijske i druge obaveze prema takvim licima. Osnivanje bez potrebnih uslova može ponekad izazvati probleme i uzrokovati nefunkcionalnost ustanove. Zakonom o kulturnim dobrima definisano je da ustanova zaštite može biti osnovana i početi s radom i obavljati delatnost ako su ispunjeni i posebni uslovi u pogledu prostorija, tehničke opreme i stručnog kadra. Pravilnikom o bližim uslovima za početak rada i obavljanje delatnosti ustanova zaštite

kulturnih dobara propisani su bliži uslovi u pogledu ispunjenja posebnih uslova za početak rada i obavljanje delatnosti zavoda za zaštitu spomenika kulture, muzeja, arhiva i kinoteke. Ako, na primer, Nacionalni savet želi da osnuje muzej tada treba imati na umu da je Pravilnikom tako određeno da muzej može početi s radom i obavljati delatnost ako su ispunjeni sledeći uslovi:

- prostorije za čuvanje i izlaganje umetničko-istorijskih dela, obezbeđene od krađe, požara i vlage i koje ispunjavaju uslove vezane za mikroklimatski režim čuvanja i izlaganja umetničko-istorijskih dela, zavisno od vrste tih dela. Pored toga potrebne su prostorije za smeštaj dokumentacije i biblioteke, obavljanje konzervatorsko-restauratorskih radova, odnosno za preventivnu zaštitu, u kojima je obezbeđena zaštita radnika od štetnih isparenja i zagađenja (sistem za ventilaciju i provetravanje).
- tehnička oprema koja je potrebna za rad muzeja koja se sastoji od opreme za čuvanje i izlaganje umetničko-istorijskih dela (regali, police, ormani, vitrine i sl.) u zavisnosti od vrste tih dela. Osim toga potrebna je oprema za smeštaj i čuvanje dokumentacije i bibliotečkog materijala (metalni ormani, police i sl.) i foto-laboratorijsku oprema (foto-aparati, stativi, reflektori i oprema za izradu crno-belih negativa i pozitiva); aparati i oprema za zaštitu od krađe, požara i vlage; konzervatorski pribor, laboratorijska oprema i odgovarajući potrošni materijal prema vrsti umetničko-istorijskih dela; telefon i telefaks; računarska oprema (kompjuter sa štampačem i modemom) kompatibilna s opremom centralne ustanove; aparat za fotokopiranje.
- kadrovi koji su potrebni za početak rada muzeja sastoje se od četiri zaposlena radnika s visokom školskom spremom za muzeje s raznorodnim umetničko-istorijskim delima (dva kustosa, jednog kustosa dokumentalistu i kustosa pedagoga), odnosno tri zaposlena radnika s visokom školskom spremom za muzeje, s istorodnim umetničko-istorijskim delima (dva kustosa i jednog kustosa dokumentalistu), a izuzetno jednog zaposlenog radnika s visokom školskom spremom za muzeje s manjim fondom umetničko-istorijskih dela.

Slični uslovi postavljeni su i za ostale ustanove koje se odnose na zaštitu kulturnih dobara, a treba ih imati u vidu kad god se osniva neko od pravnih lica koja bi se bavila ispunjavanjem dužnosti u kulturi.⁸⁷

Učešće u upravljanju ustanovama (Član 17. Zakona o nacionalnim savetima)

17.1,2) U ustanovama kulture čiji je osnivač Republika, autonomna pokrajina ili jedinica lokalne samouprave, za koje nacionalni savet utvrdi da su od posebnog značaja za očuvanje identiteta nacionalne manjine, nacionalni savet:

- **imenuje jednog člana upravnog odbora ustanove;**
- **daje mišljenje o predloženim članovima upravnog odbora ustanove;**
- **daje mišljenje u postupku izbora direktora ustanove.**

Ako više nacionalnih saveta utvrdi da je neka ustanova u oblasti kulture od posebnog značaja za očuvanje, unapređenje i razvoj posebnosti i nacionalnog identiteta nacionalne manjine, nacionalni saveti imenuju po jednog člana upravnog odbora.

Na osnovu ove zakonske nadležnosti, ustanova kulture za koju je nacionalni savet utvrdio da je ustanova od posebnog značaja za očuvanje identiteta nacionalne manjine, odnosno osnivač, mora preduzeti mere i pokrenuti procedure izmene osnivačkog akta i statute, i omogućiti imenovanje jednog člana upravnog odbora. Kad su u pitanju ustanove kulture koje su vezane za očuvanje identiteta nacionalnih manjina, najmanje jedan član upravnog odbora se imenuje na predlog odgovarajućeg nacionalnog saveta. U ustanovama u kojima je Nacionalni savet osnivač nacionalni savet imenuje i razrešava direktora, članove upravnog i nadzornog odbora. Direktor ili upravnik ustanove trebao bi biti biran na osnovu konkursa koji raspisuje upravni odbor ustanove. Osnivač imenuje direktora na osnovu predloga upravnog odbora ustanove. U slučaju prenošenja osnivačkih prava na nacionalni savet nacionalne manjine način učešća nacionalnog saveta određuje se aktom o prenošenju osnivačkih prava. Nacionalni savet trebao bi brinuti o tome da ispuni zakonsku obavezu da najmanje 30% članova upravnog i nadzornog odbora budu pripadnici manje zastupljenog pola. Isto tako, nacionalni saveti bi trebali da brinu o tome da članovi upravnog odbora budu iz reda istaknutih stručnjaka i poznavalaca kulturne delatnosti.

Ukoliko se zaista želi najkvalitetnije kadrovske rešenje u upravnom ili nadzornom odboru ono bi zahtevalo donošenje odluke o konkursu za izbor ovih kadrova, uz određivanje

⁸⁷ Ovi uslovi nisu neispunjivi, a kao dokaz tome služi podatak da je 30. decembra 2010. Ministar kulture Srbije Nebojša Bradić uručio direktoru Muzeja romske kulture u Beogradu Dragoljubu Ackoviću, rešenje o ispunjenosti uslova za obavljanje muzejske delatnosti: <http://www.nadlanu.com/pocetna/info/vesti/Muzej-romske-kulture-ispunjenio-uslove-za-rad.a-90079.297.html> (pogledano 25.08.2012.).

opštih i posebnih uslova koje bi kandidat trebao da ispunjava. Transparentnost izbora podrazumeva i određivanje komisije koja bi po utvrđenim kriterijumima izvršila odabir kandidata, uz javnost rada i isti takav poziv potencijalnim kandidatima.

Druge nadležnosti u oblasti kulture (Član 18. Zakona o nacionalnim savetima)

18.1) Utvrđuje koje su ustanove i manifestacije u oblasti kulture od posebnog značaja za očuvanje, unapređenje i razvoj posebnosti i nacionalnog identiteta određene nacionalne manjine

Utvrđujući koje su ustanove i manifestacije u oblasti kulture od posebnog značaja za očuvanje, unapređenje i razvoj posebnosti i nacionalnog identiteta određene nacionalne manjine, nacionalni saveti mogu doprineti podizanju standarda i kvaliteta rada ustanova kulture odnosno kvalitativnom programskom razvoju kulturnih manifestacija nacionalnih manjina. Kako bi se odredile ustanove i manifestacije od posebnog značaja određene nacionalne manjine, neophodno je da svaki nacionalni savet definiše uslove, kriterijume i način sticanja ovog statusa. Kada je u pitanju određivanje ustanova od posebnog značaja za manjinu, kao smernica u ovom procesu odlučivanja može da posluži podzakonski akt Zakona o kulturi, tj. Uredba o uslovima, kriterijumima i načinu sticanja, odnosno oduzimanja statusa ustanove kulture od nacionalnog značaja. Prema Uredbi, ustanova kulture može da stekne ovaj status ukoliko ima nacionalnu i reprezentativnu ulogu u otkrivanju, stvaranju, istraživanju, proučavanju, predstavljanju, širenju i očuvanju nacionalnih kulturnih vrednosti i ukoliko se utvrdi da ostvaruje trajni doprinos razvoju kulture Republike Srbije, u skladu sa Zakonom o kulturi. Osim što treba da je registrovana u Srbiji, a njen osnivač domaće pravno ili fizičko domaće lice, ustanova mora obavljati delatnost u oblasti kulture najmanje pet godina, namenski koristiti budžetska sredstva i ostvarivati izuzetno značajna dostignuća, koja se ogledaju kroz ostvareni broj i kvalitet programa ili projekata kojima se daje doprinos razvoju kulture. Neki od kriterijuma prema kojima nadležna Komisija vrednuje ustanove su: razvoj kulturnog i umetničkog stvaralaštva, očuvanje kulturnog nasleđa, promovisanje i afirmisanje raznolikosti kulturnog izraza, očuvanje kulturnog identiteta srpskog naroda kao i identiteta nacionalnih manjina u Srbiji, očuvanje kulturnih dobara od posebnog značaja srpskog naroda u inostranstvu, regionalna i međunarodna kulturna saradnja, naučno-istraživački rad u kulturi i umetnosti, intenzivniji i ravnomerniji kulturni razvoj, razvoj informacionih tehnologija i digitalizacije u kulturi, saradnja privatnog, javnog i nevladinog sektora u ostvarivanju projekata i programa u kulturi, podsticanje stvaralaštva za decu i mlade ili dostupnost kulturnih sadržaja osobama sa invaliditetom. Uredbom je predviđen i način

oduzimanja statusa ustanove od posebnog značaja, koji podrazumeva prestanak ispunjavanja nekog od pomenutih uslova, na osnovu kojih je status i postignut.

Na predlog Odbora za kulturu, Nacionalni saveti bi trebali doneti kriterijume na osnovu kojih bi bile vrednovane i manifestacije određene nacionalne manjine. Na primer, vrednovan bi bio njihov: značaj (lokalni, opštinski, regionalni, pokrajinski, republički, nacionalni, međunarodni); mrežno delovanje (u okviru jedne zajednice, više zajednica u pokrajini, republici, više zajednica iz zemalja regiona i sl.), uticaj (kulturni, umetnički, društveni, ekonomski, politički, obrazovni...), koncepcija (vizija, misija, ciljevi, zadaci...), organizacioni modeli (trajanje, vreme, mesto...), menadžment (programska selekcija, oblikovanje programa, organizacioni tim...), dizajn, oglašavanje, implementaciju, samoodrživost i slično. Nakon izrađene studije o manifestacijama određene zajednice, Nacionalni savet bi na predlog Odbora za kulturu, trebao utvrditi koje manifestacije i zbog čega imaju poseban značaj za očuvanje, unapređenje i razvoj posebnosti i nacionalnog identiteta određene nacionalne zajednice u skladu sa tim voditi politiku podrške i razvoja prema njima.

18.2) Utvrđuje strategiju razvoja kulture nacionalne manjine

Razvoj kao opšta društvena kategorija podrazumeva proces napretka u svim domenima ljudskih aktivnosti. U tom smislu, pod terminom razvoj kulture razumemo proces promena kulturnog života određene zajednice sa ciljem ostvarivanja njenih kulturnih vrednosti. Proučavanje kulturnog razvoja ima dve osnovne dimenzije: 1. analizu postojećeg stanja kulturne baštine, mreže i aktivnosti kulturnih institucija, kadrova i finansiranja kulturnih delatnosti; 2. planiranje i usmeravanje budućeg razvoja u skladu sa odabranim kulturnim prioritetima.

Utvrđivanje strategije razvoja kulture nacionalnih manjina pretpostavlja takve procese, koji se odnose na definisanje plana akcija (strategija) za ostvarivanje jasno određenih ciljeva (razvoj, očuvanje i difuzija kulture manjina). Planovi akcija ili planovi kulturnog razvitka mogu biti srednjeročni (npr. četvorogodišnji mandat Saveta) ili dugoročni (desetogodišnji planovi) i predstavljaju jedan od bitnih instrumenata, preko kojeg se može izraziti kulturna politika u odnosu na politiku društva ko celine. Plan razvoja kulture stoga se može definisati kao pokazatelj kulturne situacije, jer podrazumeva analizu aktuelnih i opštih problema kulturnog života, ali i kao pronalaženje mogućih rešenja, posebno u odnosu na kulturnu politiku.

Razlozi koji govore u prilog praksi dugoročnog strateškog planiranja su mnogobrojni, a najčešće ono podrazumeva postizanje stabilnosti i sigurnosti organizacije, bolju pripremljenost za reagovanje na neočekivane udare iz okoline, veću fleksibilnost i spremnost za promene u hodu, bolje pregovaračke pozicije, veći kredibilitet i prepoznatljivost u okolini kao i povećanje kvaliteta programa, što dovodi do održivosti određene organizacije.

O strategiji razvoja kulture na nivou Republike Srbije govori i Zakon o kulturi. Strategija se donosi na period od deset godina, a donosi je Narodna skupština na predlog Vlade. Strategija razvoja kulture trebala bi da sadrži analizu postojećeg stanja kulturne delatnosti i stvaralaštva u Srbiji, zatim osnovne pretpostavke kulturnog razvoja, strateške pravce i instrumente kulturnog razvoja, plan realizacije kao i kriterijume, indikatore i postupke evaluacije. Kada su u pitanju strateški pravci i instrumenti kulturnog razvoja, jedan od njih čini i unapređivanje kulturnog stvaralaštva i kulturnog izraza pripadnika nacionalnih manjina.

18.4,5,6,7,8) pokreće postupak pred nadležnim organom ili ustanovom za utvrđivanje statusa zakonom zaštićenih pokretnih i nepokretnih kulturnih dobara od značaja za nacionalnu manjinu; predlaže preduzimanje mera zaštite, sanacije i rekonstrukcije kulturnih dobara iz stava 1. tačka 4) ovog člana; daje mišljenja i predloge u postupku izrade prostornih i urbanističkih planova u jedinici lokalne samouprave u kojoj se nalaze kulturna dobra iz stava 1. tačka 3) ovog člana; predlaže obustavljanje izvršenja prostornih i urbanističkih planova ako smatra da se time ugrožavaju kulturna dobra iz stava 1. tačka 3) ovog člana; daje prethodno mišljenje nadležnom organu u postupku izdavanja dozvole za premeštanje nepokretnog kulturnog dobra iz stava 1. tačka 3) ovog člana na novu lokaciju;

Nadležnost nacionalnih saveta u oblasti kulture je i da utvrđivanje koja su to pokretna i nepokretna kulturna dobra manjinske zajednice. Definiciju pokretnih i nepokretnih kulturnih dobara nalazimo u Zakonu o kulturnim dobrima, koji uređuje i pitanja sistema zaštite kulturnih dobara. Kulturna dobra, u zavisnosti od fizičkih, umetničkih, kulturnih i istorijskih svojstava, jesu: spomenici kulture, prostorno kulturno-istorijske celine, arheološka nalazišta i znamenita mesta kao nepokretna kulturna dobra, a umetničko – istorijska dela, arhivska građa, filmska građa i stara i retka knjiga su pokretna kulturna dobra. Zakon obezbeđuje nacionalnom savetu nadležnost da utvrdi koja su to pokretna i nepokretna dobra od posebnog značaja za određenu manjinu. Zakon takođe predviđa pokretanje postupka za utvrđivanje statusa zaštićenih pokretnih i nepokretnih dobara. To znači da se postupak pokreće u

zavisnosti od vrsta kulturnih dobara. Kada je u pitanju zaštita spomenika kulture, prostorno – istorijska celina, arheološko nalazište ili znamenito mesto, postupak se pokreće kod Zavoda za zaštitu spomenika kulture. Muzej vrši delatnost zaštite umetničko istorijskih dela. Arhiv vrši delatnost zaštite arhivske građe i registraturskog materijala. Kinoteka vrši delatnost zaštite filmske građe. Delatnost zaštite stare i retke knjige vrše biblioteke. Shodno tome, postupak vezan za pokretna kulturna dobra pokreće se kod navedenih ustanova. Nacionalni savet je nadležan da predloži mere zaštite, sanacije i rekonstrukcije kulturnih dobara za koje je savet utvrdio da su od posebnog značaja za nacionalnu manjinu. Mere zaštite predlažu se ustanovama, koje su nadležne za određena kulturna dobra.

Nacionalni savet je ovlašćen da daje predloge i mišljenja u postupku izrade prostornih i urbanističkih planova u jedinicama lokalne samouprave u kojoj se nalaze predmetna kulturna dobra. Tu se pre svega misli na nepokretna kulturna dobra, kao što su npr. arheološka nalazišta. Takvi predlozi i mišljenja upućuju se Republičkom geodetskom zavodu kao i Zavodu za zaštitu spomenika kulture, jer je između ostalog, nadležnost i ovog Zavoda da daje predloge i mišljenja o izradi prostornih i urbanističkih planova.

Nacionalni savet ima ovlašćenje da predloži obustavljanje izvršenja već donetih prostornih i urbanističkih planova u jedinici lokalne samouprave u kojoj se nalaze predmetna kulturna dobra ukoliko su ona ugrožena. Restauratorski, konzervatorski radovi i radovi na revitalizaciji nepokretnih kulturnih dobara i njihovoj zaštićenoj okolini, izvode se i u skladu sa Zakonom o planiranju i izgradnji.

U slučaju premeštanja nepokretnog kulturnog dobra Zakonom je predviđeno ovlašćenje Nacionalnog saveta da daje prethodno mišljenje nadležnom organu u postupku izdavanja dozvole za premeštanje nepokretnog kulturnog dobra na novu lokaciju. Takva dozvola se može samo izuzetno izdati ako postoje opravdani razlozi, a izdaje je Republički zavod za zaštitu spomenika kulture, odnosno za kulturna dobra od izuzetnog i velikog značaja dozvolu daje Ministarstvo kulture. Shodno tome, mišljenje se upućuje ovim nadležnim organima.

18.9) Davanje mišljenja u postupku osnivanja ili ukidanja biblioteka ili organizacionih jedinica biblioteka koji imaju fond knjiga na jeziku nacionalne manjine

Nacionalni savet je ovlašćen da daje mišljenje u postupku osnivanja i ukidanja biblioteka ili organizacionih jedinica biblioteka koje imaju fond knjiga na jeziku nacionalne

manjine.⁸⁸ Za nacionalnu manjinu je ovo ovlašćenje Nacionalnog saveta važno zato što se osnivanjem takvih biblioteka ispunjava opšti interes koji podrazumeva da će knjige objavljene na jeziku nacionalne manjine takođe biti prikupljane, obrađivane, čuvane i davane na korišćenje kao i druge. Ovo je posebno važno kad su u pitanju bibliotečki fondovi koji nisu formirani kao oficijelne biblioteke, jer se tako omogućava da oni pronađu put do zaštite. Pored toga, u interesu manjina je izrada tekućih, retrospektivnih i drugih bibliografija nacionalnih manjina koje žive u Republici Srbiji, kao i rezultati drugih funkcija koje vrši Narodna biblioteka Srbije. Ona ove funkcije vrši u skladu sa ispunjenjem opšteg interesa koji je definisan Zakonom o bibliotečkoj delatnosti.

Po spomenutom zakonu biblioteka je takva ustanova koja ima određen broj knjiga i drugih publikacija namenjenih za korišćenje, koja ispunjava druge uslove utvrđene Zakonom o bibliotečkoj delatnosti i koja je registrovana u skladu sa njegovim odredbama. Radi zadovoljavanja potreba građana u bibliotečkoj delatnosti biblioteku osniva opština. Opština obezbeđuje uslove za prikupljanje, obradu, čuvanje i davanje na korišćenje knjiga i drugih publikacija. Ona može, ako obezbedi sredstva, utvrditi i druge oblike zadovoljavanja potreba građana u bibliotečkoj delatnosti. Bibliotečka delatnost, u smislu Zakona o bibliotečkoj delatnosti, obuhvata prikupljanje, obradu, čuvanje i korišćenje knjiga, časopisa i novina, spisa, muzičkih dela, reprodukciju umetničkih slika i crteža, kartografskih publikacija planova naselja, fonodokumenata, reprografske građe, plakata, oglasa, fotodokumenata, video i filmskih zapisa i drugih dela koja su umnožena štampanjem ili na drugi način, te rukopisa i memorisane građe tj. bibliotečke građe, kao i prikupljanje, obradu i pružanje informacija i podataka koji se odnose na bibliotečku građu. Narodna biblioteka Srbije obavlja kataloški opis publikacija i izrađuje stručna uputstva za obradu bibliotečke građe i pružanje stručne pomoći bibliotekama. Druge organizacije mogu obavljati bibliotečku delatnost pod uslovom da imaju organizacionu jedinicu za obavljanje te delatnosti upisanu u registar biblioteka u skladu sa Zakonom o bibliotečkoj delatnosti. U registar biblioteka upisuju se: naziv i sedište biblioteke, odnosno naziv i sedište druge organizacije čija organizaciona jedinica obavlja

⁸⁸ Knjige na jezicima nacionalnih manjina se u bibliotekama javljaju u nekoliko tipova biblioteka. Na primer, u Vojvodini su one najpre zastupljene u biblioteci Matice srpske kao nacionalnoj biblioteci. Zatim se nalaze u javnim bibliotekama u opštinama u kojima žive manjine. Zastupljene su u fakultetskim bibliotekama, kao i u osnovnim i srednjim školama. Druga zastupljenost o kojoj se relativno malo zna, to su biblioteke ili zbirke u kulturno-umetničkim društvima. Ono što je svakako važno je da postoje zbirke knjiga pri hramovima i parohijalnim domovima verskih zajednica koje su često usko povezane sa nacionalnom manjinom. One su vrlo važne zbog toga što je vrlo mali uvid u te zbirke, a one često sadrže vrednosti kojih nema u prethodno spomenutim bibliotekama. Treba izdvojiti još jednu grupu biblioteka a to su privatne, lične zbirke onih ljudi koji se bave nacionalnom, kulturnom, političkom delatnošću. To su zbirke knjiga bibliofila, zatim zbirke knjiga onih koji se bave bibliografskim radom, i kojima su te knjige dostupne kao vlasnicima i njihovim prijateljima. Te zbirke knjiga su vrlo značajne za kulturu manjine jer i one mogu da sadrže ono o čemu oficijelno nema podataka.

bibliotečku delatnost s nazivom te organizacione jedinice, broj zaposlenih i njihova kvalifikaciona struktura i podaci o smeštajnom prostoru i tehničkoj opremljenosti. Registar biblioteka pripada matičnim funkcijama Narodne biblioteke Srbije. Ona obavlja matične funkcije za sve biblioteke i organizacione jedinice koje u skladu s odredbama Zakona o bibliotečkoj delatnosti obavljaju bibliotečku delatnost. Matične funkcije za biblioteke na teritorijama određenih opština i za organizacione jedinice koje u skladu s odredbama ovog zakona obavljaju bibliotečku delatnost, kao poverene poslove, obavljaju biblioteke koje odredi ministar kulture. Biblioteka može početi s radom i obavljati delatnosti ako ima najmanje: 3.000 knjiga i drugih publikacija, jednog bibliotekara s visokom stručnom spremom i prostorije za prijem čitalaca i za smeštaj publikacija s odgovarajućim nameštajem i opremom. Bibliotečka građa čuva se u prostorijama u kojima je na odgovarajući način zaštićena od požara, vlage, fizičkih, bioloških, hemijskih i drugih uzročnika koji bi mogli dovesti do njenog oštećenja ili uništenja. Stručne poslove u biblioteci zavisno od vrste i složenosti mogu obavljati lica s odgovarajućom visokom, višom i srednjom stručnom spremom i položenim stručnim ispitom ako zakonom o bibliotečkoj delatnosti nije drukčije određeno. Vrste stručnih poslova u biblioteci, vrstu i stepen stručne spreme potrebne za njihovo obavljanje propisuje ministar kulture. Stručni ispit, nakon stručnog osposobljavanja provedenog na praktičnom radu u biblioteci, mogu polagati radnici s visokom i višom stručnom spremom posle godinu dana, a radnici sa srednjom stručnom spremom posle devet meseci. Stručni ispit za radnike svih stepena stručne spreme organizuje i sprovodi Narodna biblioteka Srbije. Na osnivanje, upravljanje, rukovođenje, položaj zaposlenih u biblioteci, nadzor nad zakonitošću rada, kao i na ukidanje biblioteka, primenjuju se odredbe zakona kojima se utvrđuje sistem javnih službi, ako Zakonom o bibliotečkoj delatnosti nije drugačije određeno.

18.10) Davanje predloga za raspodelu sredstava koja se dodeljuju putem javnog konkursa iz budžeta Republike, autonomne pokrajine ili jedinice lokalne samouprave ustanovama, manifestacijama i udruženjima nacionalne manjine u oblasti kulture

Nacionalni savet predstavlja konsultativno telo u procesu raspodele finansijskih sredstava iz budžeta Republike, autonomne pokrajine Vojvodine ili jedinice lokalne samouprave koja se odobravaju ustanovama, manifestacijama i udruženjima nacionalne manjine u oblasti kulture. Kao takav, Nacionalni savet bi trebao, u skladu sa vlastitom kulturnom politikom (strateškim planom), da donese kriterijume, na osnovu kojih se projekti vrednuju a zatim preporučuju za dobijanje finansijskih sredstava. Utvrđivanje kriterijuma

trebao bi da izvrši Odbor za kulturu, u skladu sa strateškim planovima vezanim za očuvanje, unapređenje i razvoj kulture nacionalne manjine. U tom smislu, utvrđivanje kriterijuma za finansiranje nadovezuje se na strategiju razvoja kulture, koju Nacionalni savet donosi u skladu sa Zakonom i predstavlja važan instrument u njenom ostvarivanju. Kako bi se unapredio sistem raspodele finansijskih sredstava na nivou Republike, ministar kulture je u skladu sa Zakonom o kulturi doneo Pravilnik o načinu, kriterijumima i merilima za izbor projekata u kulturi koji se finansiraju i sufinansiraju iz budžeta Republike. Pravilnik se odnosi na javne konkurse, koje raspisuje Ministarstvo kulture za oblasti kulture: za zaštitu, očuvanje i prezentaciju nepokretnog kulturnog nasleđa, arheološkog nasleđa, muzejskog nasleđa, arhivske građe, nematerijalnog nasleđa, stare i retke bibliotečke građe, bibliotečko-informacione delatnosti, otkup publikacija za biblioteke, književne manifestacije i nagrade, izdavačku delatnost, muziku, likovne i vizuelne umetnosti, primenjene umetnosti, arhitekturu i multimedije, scensko stvaralaštvo i interpretacije, kinematografiju i audio-vizuelno stvaralaštvo, naučno-istraživačku i edukativnu delatnost u kulturi, amatersko kulturno i umetničko stvaralaštvo, izvorno narodno stvaralaštvo i očuvanje nematerijalnog kulturnog nasleđa, kulturne delatnosti nacionalnih manjina, kulturne delatnosti Srba u inostranstvu, kao i kulturne delatnosti osoba sa invaliditetom i kulturne delatnosti dece i za decu i mlade. Pravilnikom su utvrđeni kriterijumi za svaku pomenutu oblast, a o kvalitetu projekata pristiglih na konkurse odlučuju komisije, koje imenuje Ministarstvo. Odluku o finansiranju projekata nacionalnih manjina donosi Ministarstvo na predlog Nacionalnih saveta, ali vodeći se i merilima za vrednovanje projekata iz oblasti kulturne delatnosti nacionalnih manjina u Republici Srbiji definisanih Pravilnikom. Merila se odnose na: učešće stručnih lica u izradi, odnosno u realizaciji projekta; materijalno-tehničke mogućnosti aplikanta za realizaciju projekta; dobru saradnju sa lokalnom zajednicom; širinu i održivost projekta; značaj projekata za očuvanje kulturnih vrednosti pripadnika manjina u Republici Srbiji kao i za međukulturnu saradnju. Nakon pribavljenog mišljenja Nacionalnih saveta, sredstva iz budžeta autonomne pokrajine Vojvodine dodeljuju i Sekretarijat za upravu, propise i nacionalne manjine kao i Sekretarijat za kulturu. Sekretarijat za upravu, propise i nacionalne manjine raspisuje dva redovna konkursa godišnje, u januaru za prvo, a u junu za drugo polugodište tekuće godine. Na taj način učestvuje u sufinansiranju troškova redovne delatnosti, nabavke opreme, ali i sufinansiranju programa i projekata multikulturalnog karaktera u cilju razvijanja duha tolerancije, kao i programa i projekata koji imaju za cilj stvaranje uslova za razvoj kulture, nauke i umetnosti; negovanje i podsticanje narodnog stvaralaštva; predstavljanje kulturnih dobara od izuzetnog značaja; očuvanje i negovanje jezika, narodnih običaja i starih zanata;

zaštitu i prezentaciju folklornog nasleđa; negovanje i razvoj amaterizma, kao i ostvarivanje drugih prava nacionalnih manjina. O konačnoj dodeli raspoloživih sredstava odlučuje pokrajinski sekretar, nakon pribavljenog mišljenja nacionalnih saveta, odnosno posebne konkursne komisije u slučaju prijave o kojima se nacionalni saveti nisu izjasnili u roku, prijava organizacija pripadnika etničkih zajednica koje nisu osnovale nacionalni savet, kao i prijava ostalih organizacija koje u skladu sa odlukom imaju pravo na dodelu ovih sredstava. U okviru Sekretarijata za kulturu bitan segment podrške kulturi nacionalnih manjina predstavlja i sufinansiranje programa i projekata u oblasti kulture i umetnosti, koja se realizuje putem javnih konkursa. Postoji više vrsta konkursa na koje mogu aplicirati udruženja građana, organizacije ali i ustanove kulture kao što je sufinansiranje manifestacija od pokrajinskog značaja savremenog umetničkog stvaralaštva kao i zaštite kulturnog nasleđa, tradicionalnog kulturnog i umetničkog stvaralaštva nacionalnih zajednica, međuregionalne saradnje, filmsku produkciju, izdavanje časopisa koji su od posebnog značaja za razvoj kulture, objavljivanje knjiga od značaja za kulturu i umetnost kao i sufinansiranje nabavke knjiga i matičnu delatnost biblioteka. Takođe, ovaj Sekretarijat raspisuje konkurs i za finansiranje ili sufinansiranje tekućih popravki i održavanja zgrada, objekata i opreme i nabavku nove opreme za ustanove kulture, kao i sufinansiranje tekućih rashoda i izdataka udruženja u oblasti kulture i umetnosti. Mišljenja o tome koji su projekti prioritetni i u skladu sa tim bi trebali biti i finansirani daju stručne komisije, koje formira Sekretarijat, osim u slučaju konkursa za sufinansiranje tradicionalnog kulturnog i umetničkog stvaralaštva nacionalnih zajednica, kada mišljenja daju odgovarajući Nacionalni saveti. Podrška kulture u jedinicama lokalne samouprave odvija se u skladu sa potrebama lokalnog stanovništva za kulturom i u skladu sa lokalnim ekonomskim mogućnostima i politikama. Ova podrška odnosi se na finansiranje odnosno sufinansiranje rada ustanova kulture, kulturnih centara, kulturno-umetničkih društava, udruženja, organizacija i njihovih aktivnosti koje imaju za cilj da promovišu kulturne vrednosti u lokalnoj sredini. Pitanjima vezanim za kulturu manjinskih zajednica na lokalnu trebalu bi da se bave i Saveti nacionalnih manjina formirani na nivou opština, u skladu sa Zakonom o lokalnoj samoupravi.

18.11,12,13) 11) predlaže najmanje jednog kandidata za zajedničku listu kandidata za izbor Nacionalnog saveta za kulturu; određuje svog predstavnika u Nacionalnom savetu za kulturu koji, bez prava odlučivanja, učestvuje u njegovom radu kada se razmatraju pitanja od značaja za kulturu nacionalne manjine; odlučuje o drugim pitanjima koja su mu poverena zakonom, aktom autonomne pokrajine ili jedinice lokalne samouprave.

Zakon o kulturi predviđa formiranje Nacionalnog saveta za kulturu, koji se obrazuje kao stručno-savetodavno telo, radi obezbeđivanja stalne stručne podrške u očuvanju, razvoju i širenju kulture. Predviđeno je da Savet broji devetnaest članova, koje bira Narodna skupština na predlog zakonom određenih instanci, a dva člana čine i predstavnici nacionalnih manjina, koje predlažu nacionalni saveti nacionalnih manjina. Postupak predlaganja članova Saveta za kulturu iz redova nacionalnih manjina organizuju Nacionalni saveti, koji su obavezni da predlože dva odnosno najviše četiri kandidata. Članovi Saveta biraju se iz redova uglednih i afirmisanih umetnika i stručnjaka u kulturi. U skladu sa Zakonom, za člana Saveta ne može da bude izabrano lice koje je imenovano, izabrano ili postavljeno na funkciju u državnom organu, organu autonomne pokrajine i organu jedinice lokalne samouprave. Članovi se biraju na period od pet godina, a Narodna Skupština može razrešiti člana Saveta i pre isteka njegovog mandata, na lični zahtev, ako ne ispunjava svoju dužnost kao član Saveta odnosno ako svojim postupcima povredi ugled dužnosti koju obavlja. Takođe, Nacionalni saveti mogu predložiti Narodnoj Skupštini razrešenje predstavnika nacionalnih manjina. U slučaju razrešenja člana Saveta pre isteka mandata, novi član se bira iz reda čiji je predstavnik bio razrešen član Saveta.

Nacionalni savet za kulturu analizira i daje mišljenje o stanju u kulturi u Republici Srbiji, daje sugestije u kreiranju kulturne politike, daje predloge za razvoj i unapređenje kulturnih delatnosti, učestvuje u izradi predloga strategije razvoja kulture i daje ocenu izvršenja, predlaže kriterijume za sticanje statusa istaknutog umetnika, odnosno istaknutog stručnjaka u kulturi, utvrđuje status istaknutog umetnika, odnosno istaknutog stručnjaka u kulturi, daje sugestije i predloge za uređenje drugih pitanja u oblasti kulture kao i međuresorne saradnje (nauka, obrazovanje, urbanizam, međunarodna saradnja, itd.) a obavlja i druge poslove u skladu sa Zakonom o kulturi.

Nacionalni savet može odrediti svog predstavnika u Nacionalnom savetu za kulturu koji, bez prava odlučivanja, može učestvovati u njegovom radu kada se razmatraju pitanja od značaja za kulturu nacionalne manjine.

3.2. Analiza primene prava na primeru Nacionalnog saveta rusinske nacionalne manjine

Nacionalni savet rusinske nacionalne manjine izabrana je na neposrednim izborima održanim 6. juna 2010. godine, na kojima je učestvovalo šest izbornih lista. Prema službenim konačnim podacima iz Centralne izborne komisije i Ministarstva za ljudska i manjinska prava koji su objavljeni 9. juna, od 8.562 upisana u Posebni birački spisak, na izbore za Nacionalni savet izašlo je 4.801, odnosno 56,07% upisanih Rusina. Nevažećih je bilo 77 listića, a važećih 4.724.

Liste su postigle sledeći rezultat:

1. „Rusinska liga – Olena Papuga“ dobila je 1.206 glasova ili 25,53%
2. „Za narod svoj“ Rusinska demokratska stranka dobila je 449 glasova ili 9,5%
3. „Zajedno za Rusine“ dobila je 1.702 glasa ili 36,03%
4. „Rusinska mladež“ dobila je 360 glasova ili 7,62%
5. „Rusinska matica“ dobila je 531 glas ili 11,24%
6. „Sremska lista“ je dobila 476 glasova ili 10,08%

U skladu sa rezultatima liste su dobile sledeći broje mesta u Savetu: „Zajedno za Rusine“ – 7 mesta, „Rusinska liga – Olena Papuga“ – 5 mesta, „Za narod svoj“ – 2 mesta, „Matica rusinska“ – 2 mesta, „Rusinska mladež“ – 1 mesto.

Analizu primene prava na primeru Nacionalnog saveta rusinske nacionalne manjine izvešćemo tako što ćemo analizirati Statut nacionalnog saveta i zapisnike sa sednica Nacionalnog saveta rusinske nacionalne manjine (**Aneks 3**) i zapisnike sa sednica Odbora za kulturu Nacionalnog saveta rusinske nacionalne manjine (**Aneks 4**).

3.2.1. Analiza na osnovu Statuta Nacionalnog saveta Rusina

Na osnovu člana 6. i 10. Zakona o nacionalnim savetima na drugoj redovnoj sednici održanoj 31.07.2010. godine Nacionalni savet doneo je Statut.

Statut je najviši pravni akt Nacionalnog saveta kojim se uređuje delatnost, organizaciju i način izbora organa, kao i druga pitanja značajnih za rad Saveta, u skladu sa Ustavom Republike Srbije i Zakonom o nacionalnim savetima nacionalnih manjina. Savet je predstavničko telo rusinske nacionalne manjine na teritoriji Republike Srbije, preko kojeg

pripadnici nacionalne manjine izvršavaju svoja prava na manjinsku samoupravu u oblasti kulture, obrazovanja, informisanja i službene upotrebe jezika.

Organi Saveta Rusina su predsednik i trojica potpredsednika; izvršni organ; odbori za obrazovanje, kulturu, informisanje, službenu upotrebu jezika i pisma, mladež i sport, nauku; sekretar Saveta.

Kompetencije Saveta utvrđene su članom 16. Statuta gde stoji da on na području kulture donosi i menja Statut; donosi finansijski lan, finansijski izveštaj i završni račun; raspolaze svojom imovinom; utvrđuje predloge nacionalnih simbola, oznaka i praznika; osniva ustanove, udruženja, fondacije, privredna društva u oblastima kompetencije; ustanovljava i dodeljuje priznanja; inicira donošenje i praćenje zakona i drugih propisa iz oblasti kulture i drugih oblasti; učestvuje u pripremanju propisa i predlaže izmene i dopune propisa kojima se uređuju Ustavom garantovana prava manjine u oblasti kulture i drugim oblastima; predlaže posebne propise i privremene mere u oblastima u kojima se ostvaruje prava na samoupravu, zarad postizanja potpune ravnopravnosti među pripadnicima nacionalne manjine i građanima koji pripadaju većini; zauzima stanovišta, pokreće inicijative i preuzima mere u vezi s tim pitanjima koja su neposredno povezana s položajem, identitetom i pravima nacionalne manjine; donosi poslovnik; odlučuje o drugim pitanjima koja su mu poverena Zakonom, aktom AP ili jedinice lokalne samouprave. U skladu sa Zakonom Savet ima i posebne kompetencije na području kulture i drugim oblastima.

Član 39. Statuta definiše da Svet ima propisane i fakultativne odbore, pa tako i Odbor za kulturu. Odbor u oblastima kompetencije Saveta, koje su utvrđene Zakonom:

1. priprema predloge odluka Saveta i Izvršnog organa Saveta
2. odlučuje o pitanjima koji mu poveri Savet i Izvršni organ
3. inicira raspravu o pojedinim predlozima po hitnom postupku
4. daje mišljenje u vezi s predlozima koje je utvrdio Savet
5. izvršava druge poslove koje mu poveri Savet

Predloge za predsednika, potpredsednika i članove Odbora daje predsednik Saveta, ili najmanje jedna trećina članova Saveta. Odbor se bira tajnim glasanjem većinom ukupnog broja članova Saveta. O administrativnim aktivnostima brine se sekretar Saveta.

Pravni akti Saveta i organa Saveta su: Statut, odluke, zaključci, mišljenja, predlozi, preporuke i uputstva, pravilnici i poslovnici.

3.2.2. Analiza na osnovu zapisnika sa sednica Nacionalnog saveta rusinske nacionalne manjine

Kako bi smo utvrdili primenu prava u praksi Nacionalnog saveta Rusina zatražili smo zakonskim putem dostavljanje zapisnika sa sednica Nacionalnog saveta. Dobili smo zapisnike sa 12 sednica koje su održane od kad je Savet izabran (izvode tačaka koje se posredno ili neposredno odnose na kulturu iznosimo u **Aneksu 3**). Na sednicama je bilo 142 tačke dnevnog reda – upravne stvari. One su pripadale različitim nadležnostima, tako da smo za svaku utvrdili tačnu nadležnost i član zakona koji je definiše. Na taj način smo utvrdili koje su tačke Zakona aktivirane, tj. koje se primenjuju (primena prava).

Upravna stvar

Upravna stvar je pravna stvar u kojoj se rešava o pravima i obavezama u pojedinačnom slučaju. U našem fokusu su stvari vezane za područje kulture. Moramo naglasiti da nije moguće sasvim kvantifikovati ovu materiju, zbog neprecizno formulisanih tačaka dnevnog reda koje ponekad obuhvataju više različitih stvari. Sve brojke treba zato uzimati u obzir aproksimativno.

Nacionalni savet je od 142 razmatrane tačke dnevnog reda posvetio:

Broj tačaka dnevnog reda	Nadležnost	Član zakona
22	Opšte nadležnosti	10.1, 10.2, 10.3, 10.4, 10.5, 10.6, 10.7, 10.8, 10.14
33	Nadležnosti iz kulture	16.1, 16.2, 17.1, 18.2, 18.13
15	Informisanje	19
2	Izbor Saveta i statusna pitanja	41, 42, 7
10	Finansiranje i računovodstvo	113, 117
39	Statut	10.1
4	Obrazovanje	14, 15.11
3	Međunarodna saradnja	27, 28
2	Nadležnosti Ministarstva - konstituisanje	42
10	Razno	-
2	Ostali	-

Tabela 1. – Upravna stvar – količina i karakteristika

Opšte nadležnosti

Opšte nadležnosti su obuhvatile prihvatanje Statuta (1 stvar), prihvatanje finansijskih izveštaja i planova (10), raspolaganje sopstvenom imovinom (5), utvrđivanje predloga nacionalnih simbola (3), predlaganje predstavnika u savetu za međunacionalne odnose (2), Popis (1).

Nadležnosti iz kulture

Nadležnosti iz kulture obuhvatile su osnivačka prava nad RNT „Petro Riznić Đađa“ gde je Savet jedini osnivač. Imenovan je direktor, produžen je mandat UO, predloženi članovi UO i NO, revizija (4).

Zavod za kulturu vojvođanskih Rusina gde je Savet suosnivač bio je na dnevnom redu povodom revizije, prihvatanja finansijskog plana i izveštaja, izveštaja o radu i plana rada, izbora članova UO i NO, izmenama Statuta Zavoda, Odluke o osnivanju, predlaganju vd direktora (21).

Savet je na dnevnom redu imao utvrđivanje ustanove u oblasti kulture od posebnog značaja u dva navrata (2).

Strateški plan je posredno bio na dnevnom redu Saveta dva puta (2). Savet se još bavio pitanjima kalendara manifestacija, stručnom pomoći KUD-ovima, zakupom prostora i izveštajima sa festivala (4).

Informisanje

Savet se u oblasti informisanja bavio osnivanjem internet radija, izveštajima i planovima NIU „Ruske slovo“ (15)

Izbor Saveta i statusna pitanja

Izbor predsednika i prihvatanje ostavke člana Saveta (2).

Finansiranje i računovodstvo

Finansiranje je na dnevnom redu saveta bilo prisutno u vidu pravilnika o naknadama, odlukama o finansiranju područnih kancelarija, izveštajima sa festivala koji su finansijski podržani, molbama i ulaskom u zajedničko pisanje projekta sa Mesnom zajednicom R. Krstur (9), uz donošenje odluke o radnom mestu računovođe (1).

Statut

Tačke dnevnog reda koje uporište imaju u Statutu su izbor potpredsednika, sekretara, predsednika i članova Odbora, Izvršnog i Nadzornog organa, prihvatanje Poslovnika, odluka

o radnoj zajednici Saveta, ostavke članova Odbora, imenovanje portparola, izrada internet stranice, promotivni materijal, vođenje sudskih postupaka Saveta itd.

Obrazovanje

Obrazovanje je iznedrilo teme vezane za stipendiranje i zauzimanje stanovišta o statusu nastavnog predmeta „Maternji jezik sa elementima nacionalne kulture“ (4).

Međunarodna saradnja

Međunarodna saradnja je bila oličena u aktivnostima na potpisivanju sporazuma sa regionom u Ukrajini (3).

Nadležnosti Ministarstva – konstituisanje

Verifikovanje mandata članova i izbor radnog predsedništva (2).

Razno

Teme koje su bile diskutovane pod razno obuhvatale su pozive na manifestacije i slično.

Ostali

U ostale smo ubrojali političke inicijative koje nemaju jasan predznak, pa tako ni vezu sa Zakonom – „Predlozi Sremske liste“ (2).

3.3. Određivanje delotvornosti pravnog rešenja

Rekli smo da ćemo pitanje određivanja delotvornosti pravnog rešenja razmotriti tako što ćemo videti koje su norme kojih se Nacionalni savet ne pridržava, odnosno gde se nepridržavanje ne sankcioniše. Tako ćemo utvrditi kvotu efikasnosti Zakona o nacionalnim savetima na području kulture kod rusinske nacionalne manjine.

Na osnovu prezentovane liste normi (**Aneks 5**) vidimo koje su norme koje se nalaze u Zakonu i odnose se na kulturu neposredno ili posredno. Posredne norme su one koje se nalaze statusnim odredbama Zakona (članovi 6,7), ili u opštim nadležnostima Saveta (član 10), a neposredne one koje se nalaze opisane u nadležnostima u kulturi (član 16, 17, 18). U odnosu na njih postavili smo listu upravnih stvari iskazanu tačkama dnevnog reda na sednicama koje je Savet imao od svojeg konstituisanja. Uočljivo je da ne postoji pozivanje niti veza sa nekim normama, dok su neke druge aktivirane. Treba upozoriti da donošenje novih akata na osnovu zakonskih normi još uvek ne može da se shvati u potpunosti kao „živa“ tj. delotvorna norma,

jer bi njen život trebao da se ogleda u praksi. Međutim, ona je „živa“ u odnosu na Zakon tako da smo u ovom radu pažnju smo obratili na međuprostor između Zakona i stvarnosti koji pripada Savetima. U tom smislu trebalo bi napraviti podelu na:

1. delotvornu normu tj. normu koja funkcioniše i kroz primenu u Savetu i u praksi
2. delotvornu normu koja deluje samo kao akt ali je nefunkcionalna
3. nedelotvornu normu, koja nije ni aktivirana u Savetu

Ako se nešto nalazi u prostoru norme koja deluje kao pravni akt, pa makar kao odluka ili zaključak, ipak postoji veći uticaj na stvarnost nego da je nema.

Član br.	Norma		
	Delotvorna	Nefunkcionalna	Nedelotvorna
Član 6.	Nacionalni savet ima statut. Statutom se uređuju: 1) delatnost nacionalnog saveta; 2) broj članova nacionalnog saveta, u skladu sa zakonom; 3) sedište nacionalnog saveta; 4) naziv, simbol i pečat nacionalnog saveta; 8) druga pitanja od značaja za rad nacionalnog saveta. Nacionalni savet je dužan da, u roku od 30 dana od dana donošenja izmena i dopuna statuta, obavesti o tome Ministarstvo i dostavi izmene i dopune statuta, kao i zapisnik sa sednice na kojoj su usvojene.	5) broj i način izbora članova organa nacionalnog saveta - Ovaj deo norme se pokazao nefunkcionalan prilikom izbora predsednika Odbora za kulturu gde prvo nije mogao biti izabran, zatim je izabran ali je odmah dao ostavku, zatim je predložen pa nije izabran i tek na kraju je izabran – definisana procedura nije pokazala dobre rezultate	Statutom se uređuju: 6) druga tela nacionalnog saveta, broj članova i postupak izbora članova tih tela; 7) priznanja i način njihove dodele
Član 7.	Nacionalni savet ima predsednika, izvršni organ, odbore za obrazovanje, kulturu, obaveštavanje i službenu upotrebu jezika i pisma. Predsednik nacionalnog saveta predstavlja i zastupa nacionalni savet. Predsednik nacionalnog saveta bira se iz reda članova nacionalnog saveta. Rad nacionalnog saveta je javan.	Statutom se mogu utvrditi konsultativna i druga tela nacionalnog saveta. Komisija za izradu Nacionalne strategije je određena, ali nije zaživela. Isto tako, nije određena procedura i kriterijumi izbora. Iako postoji Odbor za kulturu ne može se reći da je on do kraja funkcionalan ako je njegova funkcija svedena na festivale (folklor)	
Član 10.	Nacionalni savet, u skladu sa zakonom i svojim statutom, preko svojih organa samostalno: 1) donosi i menja statut nacionalnog saveta; 2) donosi finansijski plan, finansijski izveštaj i završni račun; 3) raspolaze sopstvenom imovinom; 4) odlučuje o nazivu, simbolima i pečatu nacionalnog saveta; 5) utvrđuje predloge nacionalnih simbola, znamenja i praznika nacionalne manjine; 7) predlaže predstavnika nacionalne		6) osniva ustanove, udruženja, fondacije, privredna društva u oblastima kulture, obrazovanja, obaveštavanja i službene upotrebe jezika i pisma i drugim oblastima od značaja za očuvanje identiteta nacionalne manjine; 8) ustanovljava i dodeljuje priznanja; 9) inicira donošenje i prati sprovođenje zakona i drugih propisa iz oblasti kulture, obrazovanja, obaveštavanja i službene upotrebe jezika i pisma; 10) učestvuje u pripremi propisa i predlaže izmenu i dopunu propisa

	manjine u savetu za međunacionalne odnose u jedinici lokalne samouprave; 14) zauzima stavove, pokreće inicijative i preduzima mere u vezi sa svim pitanjima koja su neposredno povezana sa položajem, identitetom i pravima nacionalne manjine; 15) odlučuje o drugim pitanjima koja su mu poverena zakonom, aktom autonomne pokrajine ili jedinice lokalne samouprave.		kojima se uređuju Ustavom garantovana prava nacionalnih manjina u oblasti kulture, obrazovanja, obaveštavanja i službene upotrebe jezika i pisma; 11) predlaže posebne propise i privremene mere u oblastima u kojima se ostvaruje pravo na samoupravu, radi postizanja pune ravnopravnosti između pripadnika nacionalne manjine i građana koji pripadaju većini; 12) pokreće postupak pred Ustavnim sudom, Zaštitnikom građana, pokrajinskim i lokalnim ombudsmanom i drugim nadležnim organima, kada proceni da je došlo do povrede Ustavom i zakonom garantovanih prava i sloboda pripadnika nacionalnih manjina; 13) pokreće postupak iz tačke 12) ovog člana u ime pripadnika nacionalne manjine, uz prethodno pribavljeno pismeno ovlašćenje;
Član 16	Osniva ustanove kulture radi očuvanja, unapređenja i razvoja kulturne posebnosti i očuvanja nacionalnog identiteta nacionalne manjine i vršiti prava i obaveze osnivača.		Republika, autonomna pokrajina i jedinica lokalne samouprave kao osnivači ustanova iz stava 1. ovog člana mogu u celini ili delimično preneti osnivačka prava na nacionalni savet. Ustanove iz stava 1. ovog člana nacionalni savet osniva samostalno ili zajedno sa Republikom, autonomnom pokrajinom, jedinicom lokalne samouprave ili drugim pravnim licem, u skladu sa zakonom.
Član 17	U ustanovama kulture čiji je osnivač Republika, autonomna pokrajina ili jedinica lokalne samouprave, za koje nacionalni savet utvrdi da su od posebnog značaja za očuvanje identiteta nacionalne manjine, nacionalni savet: 1) imenuje jednog člana upravnog odbora ustanove; 2) daje mišljenje o predloženim članovima upravnog odbora ustanove; 3) daje mišljenje u postupku izbora direktora ustanove.	Ovaj član je nefunkcionalan kod odluke na 6. sednici u vezi proglašenja RKPD za ustanovu od posebnog značaja, dok je postao funkcionalan kod Doma kulture u Ruskom Krsturu	Ako više nacionalnih saveta utvrdi da je neka ustanova u oblasti kulture od posebnog značaja za očuvanje, unapređenje i razvoj posebnosti i nacionalnog identiteta nacionalne manjine, nacionalni saveti imenuju po jednog člana upravnog odbora iz stava 1. tačka 1) ovog člana.
Član 18.	Nacionalni savet: 1) utvrđuje koje su ustanove i manifestacije u oblasti kulture od posebnog značaja za očuvanje, unapređenje i razvoj posebnosti i nacionalnog identiteta određene nacionalne manjine; 10) daje predlog za raspodelu sredstava koja se dodeljuju putem javnog konkursa iz budžeta Republike, autonomne pokrajine ili jedinice lokalne samouprave ustanovama, manifestacijama i udruženjima nacionalne manjine u oblasti kulture; 13) odlučuje o drugim pitanjima koja		Nacionalni savet: 2) utvrđuje strategiju razvoja kulture nacionalne manjine; 3) utvrđuje koja su pokretna i nepokretna kulturna dobra od posebnog značaja za nacionalnu manjinu; 4) pokreće postupak pred nadležnim organom ili ustanovom za utvrđivanje statusa zakonom zaštićenih pokretnih i nepokretnih kulturnih dobara od značaja za nacionalnu manjinu; 5) predlaže preduzimanje mera zaštite, sanacije i rekonstrukcije kulturnih dobara iz stava 1. tačka 4) ovog člana; 6) daje mišljenja i predloge u postupku izrade prostornih i urbanističkih

	su mu poverena zakonom, aktom autonomne pokrajine ili jedinice lokalne samouprave.		planova u jedinici lokalne samouprave u kojoj se nalaze kulturna dobra iz stava 1. tačka 3) ovog člana; 7) predlaže obustavljanje izvršenja prostornih i urbanističkih planova ako smatra da se time ugrožavaju kulturna dobra iz stava 1. tačka 3) ovog člana; 8) daje prethodno mišljenje nadležnom organu u postupku izdavanja dozvole za premeštanje nepokretnog kulturnog dobra iz stava 1. tačka 3) ovog člana na novu lokaciju; 9) daje mišljenje u postupku osnivanja ili ukidanja biblioteka ili organizacionih jedinica biblioteka koji imaju fond knjiga na jeziku nacionalne manjine; 11) predlaže najmanje jednog kandidata za zajedničku listu kandidata za izbor Nacionalnog saveta za kulturu; 12) određuje svog predstavnika u Nacionalnom savetu za kulturu koji, bez prava odlučivanja, učestvuje u njegovom radu kada se razmatraju pitanja od značaja za kulturu nacionalne manjine;

Tabela 3. – *Kvota efikasnosti*

4. Interpretacija podataka (management models or policy recommendations, theoretical concepts development etc.)

4.1. Aktuelni pravni okvir

Na osnovu izloženih podataka potrebno je izvršiti interpretaciju i proveriti kvalitet Zakona o nacionalnim savetima. Zakon i njime definisane nadležnosti smo u prvom redu shvatili kao osnovu za izgradnju kulturnih sistema nacionalnih manjina. Funkcionalan kulturni sistem smo shvatili kao poželjni rezultat kulturne politike Nacionalnog saveta.

Po shvatanju Kloda Molara kulturnom sistemu pripadaju četiri „porodice“: porodica stvaralaca i porodica publike povezane horizontalnom osom (kulturno tržište), kao i porodica donosilaca odluka i posrednika povezane vertikalnom osom (kulturna politika).⁸⁹ Nacionalni savet je donosilac odluka koji, osim na sebe, utiče i na ostale elemente kulturnog sistema: stvaraocce, publiku i posrednike. U odnosu na ove elemente sistema izdvojili smo i funkcije koje se vrše unutar ovako shvaćenog sistema. To bi bile funkcije produkcije, prenosa i recepcije koje se vrše po horizontalnoj liniji. Ovim funkcijama smo dodali i funkcije očuvanja i razvoja, onako kako se spominju u Međunarodnom paktu o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (a u skladu su i sa Kolberovim shvatanjem funkcija kulturnog sistema). Po vertikalnoj liniji, liniji kulturne politike, funkcije koje se u ovako shvaćenom kulturnom sistemu vrše jesu donošenje odluka, tj. upravljanje i posredovanje, odnosno vrednovanje, s druge strane. Kulturna politika, kao javna praktična politika u oblasti kulture, služi se odgovarajućim instrumentima pomoću kojih upravlja kulturnim razvojem i ostvaruje praktične rezultate.⁹⁰ U odnosu na instrumente možemo reći da su određene i funkcije koje idu zajedno sa instrumentima: organizovanje, finansiranje (ekonomisanje), vrednovanje, evaluacija, planiranje, upravljanje (donošenje odluka, zaključaka, preporuka i drugih pravno-političkih akata).

Ukoliko je Zakon o nacionalnim savetima kvalitetan, tada su njime definisane nadležnosti dobra osnova funkcionisanje elemenata kulturnog sistema. Za Molara, Kolbera,

⁸⁹ Đukić, Vesna. *Država i kultura*, str. 89.

⁹⁰ Isto, str. 118.

Prnjata i druge konsultovane autore je to u prvom redu pospešivanje stvaranja. Mi ovo možemo shvatiti kao razvoj ponude (produkcije) kako bi se zadovoljila recepcija tj. publika.

4.1.1. Elementi kulturnog sistema

Ukoliko proverimo odredbe Zakona o nacionalnim savetima tada vidimo da Nacionalni savet može biti direktni osnivač ili suosnivač ustanova koje se bave produkcijom kulturnih sadržaja (član 10 stav 6 uopšte, ili član 16 stav 1 posebno). Funkcije koje Zakon spominje su „ustanove kulture [...] očuvanja, unapređenja i razvoja kulturne posebnosti i očuvanja nacionalnog identiteta“. Ovo znači da Savet može osnivati skoro sve vrste ustanova za koje se može reći da se nalaze u porodici stvaralaca (uz reprodukciju i čuvanje) kulturnih sadržaja. Savet može isto tako osnivati i posredničke institucije kao što su mediji i obrazovne ustanove. Prednost je svakako što Saveti mogu i preuzimati osnivačka prava nad već postojećim ustanovama koje pripadaju kulturnom sistemu.

U praksi se pokazalo da neki Nacionalni saveti, poput npr. mađarskog, nailaze na otpore prilikom preuzimanja osnivačkih prava, ali da uspešno dolaze do realizacije svojih prava na sudovima.⁹¹ S druge strane, iako je pravno moguće da Saveti budu osnivači to ipak ne znači da su i finansijski dovoljno moćni da osnuju funkcionalne institucije (čak i ako se sredstva za rad saveta dobijaju upravo na osnovi postojanja institucija, to ne znači da ta sredstva „pokrivaju“ i rad osnovne ustanove). Kritike koje su upućivane Savetima odnose se i na njihove kapacitete, prvenstveno kadrovske, kad je u pitanju nošenje aktivnosti ustanova. Još jedna kritika jeste upućena „rastu“ kulturnog sistema manjine na račun većine. Primer za to je protest zbog preuzimanja osnivačkih prava u školama gde su pripadnici manjine malobrojniji u odnosu na većinu (Subotica, Sombor).⁹² Pokrajinski ombudsman je vršio istraživanje u toku 2012. godine o nadležnostima Nacionalnih saveta i ukazao da postoje problemi tako da je potrebno prilagoditi Zakon u delu koji se odnosu na proglašenje ustanova od posebnog značaja za nacionalne manjine.⁹³ Problemi su se javljali u tom što su neki Saveti masovno proglašavali ustanove kulture za ustanove od nacionalnog značaja, jer „njima je na volju ostavljeno da sami procenjuju koje to institucije smatraju veoma važnim za očuvanje nacionalnog bića“. U novinskom tekstu indikativnog naslova *Tipuju uticaj i fotelje* stoji: „Dogodila se pomalo šizofrena situacija da na muzeje, galerije, pozorište, Arhiv grada i druge

⁹¹ http://www.magjarszo.com/fex.page:2011-12-16_Nacionalni_savet_Madara_dobio_sporove.xhtml (pogledano 25.08.2012.).

⁹² <http://www.subotica.rs/sr/4932/preispitati-zakon-o-nacionalnim-savetima> (pogledano 25.08.2012.).

⁹³ <http://www.blic.rs/Vesti/Drustvo/334293/Istrazivanje-o-nadleznostima-Saveta-nacionalnih-manjina> (pogledano 25.08.2012.).

pretenduju bukvalno sve nacionalne manjine. Čak dva nacionalna saveta traže svoje mesto u zoo-vrtu "Palić"⁹⁴.

4.1.2. Funkcije kulturnog sistema

Kad je u pitanju funkcionisanje tada vidimo da Zakon omogućava da se funkcionisanjem Saveta utiče na funkcionisanje drugih elemenata kulturnog sistema. Korišćenjem osnivačkih prava i funkcija organizacije, finansiranja (ekonomisanja), vrednovanja, evaluacije, planiranja, upravljanja (donošenja odluka, zaključaka, preporuka i drugih pravno-političkih akata) moguće je uticati na kadrove, finansije, tehniku i vreme kao osnovne resurse ustanova koje su elementi kulturnog sistema. Uticajem na resurse stvaraju se uslovi u kojima deluje stvaralac ili prenosilac kulturnog dobra, što utiče na recepciju publike.

Kako bi recepcija bila kvalitetna morale bi da budu kvalitetne i odluke koje donosi Savet kao donosilac odluka vezanih za planiranje, kontrolu, organizovanje i rukovođenje procesima unutar ustanova produkcije i prenosa. U tom smislu Savet jeste i najslabija karika, a ta slabost proizilazi upravo iz Zakona, tj. iz načina izbora Nacionalnog saveta. Zakon definiše da se Saveti biraju direktnim ili elektorskim putem izborom između izbornih lista. Za izborne liste se prećutno pretpostavlja da će biti kvalitetne, tj. da će na njima biti kvalitetni kadrovi kao kandidati za članove Nacionalnog saveta. Međutim, ne postoji garancija za to, niti definisan nikakav kvalifikacioni prag u tom smislu (npr. školska sprema, iskustvo, itd.) tako da je moguće biti kandidat i bez adekvatnih kvalifikacija. To je svakako demokratski, ali je istovremeno i rizično, jer je moguće da kadrovi slabijih kvalifikacija dospeju na odgovorne pozicije. S druge strane, na izborima gde konačni sastav Saveta zavisi od broja glasova koje je lista dobila pojedinačna lista – u sastavu Saveta moguće je da se nađu i ljudi koji imaju adekvatne kvalifikacije, ali se nalaze na politički suprotstavljenim listama, što znači da postoji mogućnost da će postojati trajne borbe za prevlast i većinu u Savetu. Ovo je uočljivo kod Nacionalnog saveta rusinske nacionalne manjine koji smo uzeli u razmatranje: od šest lista polovina je stranački obojena („Zajedno za Rusine“ – Demokratska stranka, „Rusinska liga – Olena Papuga“ – Liga socijal-demokrata Vojvodine, „Za narod svoj“ – Rusinska demokratska stranka). Broj njihovih članova u Savetu je 7+5+2, dok ostale tri nestranačke liste imaju pet članova. I kod prisutnog odnosa vidimo da lista bliska Demokratskoj stranci (aktuelni predsednik Nacionalnog saveta i nosilac te liste postao je poslanik u pokrajinskom parlamentu) nema većinu u Savetu. S druge strane, konkurentna lista LSV vođena je od

⁹⁴ <http://www.naslovi.net/2010-12-05/dnevnik/dnevnikova-tema-tipuju-uticaj-i-fotelje/2167967> (pogledano 25.08.2012.).

strane republičke poslanice Olene Papuge. U Savetu je evidentna borba za simboličku i političku moć koja ide sa položajem u Savetu, ali i za resurse i upravljanje njima koje ide sa većinom u Savetu. Ovo utiče na to da se napadaju ustanove koje „pripadaju“ drugoj strani, tako da je iz prezentovanih podataka (6. redovna sednica Saveta) uočljivo da postoji problem sa funkcionisanjem Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina koji predstavlja svojevrsni plen za koji se vrši nadmetanje unutar Saveta. Rezultati i rad Zavoda su irelevantni u takvoj konstelaciji, što znači da Zavod kao element kulturnog sistema biva meren ne merilima uspešnog funkcionisanja već „vlasništva“ i političkog uticaja nad njim.

Ovde možemo govoriti o prisustvu dve funkcije – manifestne i latentne, onako kako ih je postavio Robert Merton.⁹⁵ Po Mertonu: „Pojam latentne funkcije proširuje pažnju posmatraču izvan sfere pitanja da li ponašanje postiže svoju priznatu svrhu ili ne. Privremeno ignorišući ove eksplicitne svrhe, ona usmerava pažnju prema drugim oblastima posledica...“.⁹⁶ Prilagođeno našem predmetu naša pažnja ne treba da se zadržava samo na tome da li ponašanje aktera unutar Saveta vodi ispunjenju kulturnih prava, već da li se tu vrši i funkcija borbe za politički prestiž. Razlog za obraćanje pažnje na ovu latentnu dimenziju svakako je koincidiranje političkih funkcija sa funkcijama u Savetima: u prošlom sazivu pokrajinske Vlade sekretar za poljoprivredu je bio predsednik Nacionalnog saveta Rumuna, potpredsednica Vlade bila je Ana Tomanova Mankanova, predsednica Nacionalnog saveta Slovaka, prvi predsednik Nacionalnog saveta Rusina bio je sekretar za informisanje, a akutuelni predsednik Nacionalnog saveta Rusina bio je vrlo visoko kotiran, na 8. mestu, na listi Demokratske stranke za izbore po proporcionalnom sistemu, tako da je postao pokrajinski poslanik. Postoji opasnost da Nacionalni saveti budu mesta političke promocije, umesto organi manjinske samouprave. Ovo bi se moglo sprečiti tako što bi se zabranila mogućnost da se mogu vršiti dve funkcije – u Savetu i na drugoj javnoj funkciji, na sličan način kao što je zabranjeno da se bude predsednik lokalne samouprave i poslanik.

Još jedna slabost u izabranom modelu izbora Saveta nalazi se u praktičnim uslovima u kojima se izbori vrše. Pitanje je ko je nosilac izbornog procesa u smislu kampanje, predlagača liste, prikupljanja potpisa itd. U Zakonu, član 71, stoji: „Izborne liste mogu, pod uslovima utvrđenim ovim zakonom, predlagati grupa birača upisanih u poseban birački spisak odgovarajuće nacionalne manjine, odnosno organizacije, udruženja građana, kao i političke organizacije nacionalne manjine“. Na primeru Nacionalnog saveta Rusina vidi se da je velika pažnja posvećena KUD-ovima (dodela sredstava po molbama, stručna pomoć KUD-ovima,

⁹⁵ Merton, Robert. (1998) *O teorijskoj sociologiji*. Beograd: Plato, str. 160.

⁹⁶ Merton, Robert. Isto, str. 165.

itd.). Kulturno-umetnička društva jesu značajni elementi kulturnog sistema, ali oni okupljaju amatere, tako da se pod tim uticajem na listama nalazi veliki broj ljudi iz amaterskog miljea povezanih sa već spomenutim kadrovima iz politike. Ovakav model isključuje profesionalce i pojedinačne stvaraoce. Upravo iz uočene veze politike i amaterizma može se dati i tumačenje ove isključivosti: KUD-ovi su korisna i masovna logistika prilikom izbora, gde članstvo biva aktivirano na prikupljanju potpisa, door-to-door kampanjama itd. Politički akter koji ima podršku KUD-ova obezbeđuje podršku svojoj političkoj opciji. S druge strane, ta podrška se nagrađuje ekonomskom podrškom koja proizilazi iz političke moći i pozicija stečenih uz pomoć KUD-ova i drugih aktera. Ovakva veza utiče na to da se stvara trend „kudizacije“ gde zbog masovnosti (koja je bitna na izborima) više podrške dobija ustanova koja ima masovnije članstvo, tj. publiku. U toj konstelaciji trpe manje popularne oblasti kulture i ustanove koje se njima bave. To će reći da folklor ima veću političku težinu od književnosti, slikarstva ili muzeologije. Na primeru izbora Odbora za kulturu Nacionalnog saveta Rusina vidi se da od 18 članova 9 dolazi iz KUD-ova, dok literatura ili slikarstvo ima jednog predstavnika (3. redovna sednica). Primer pokazuje da zapravo svaki rusinski KUD ima svog predstavnika u Odboru, dok sve oblasti kulture nisu zastupljene. Ovo znači da su potisnute neke oblasti kulture definisane Zakonom o kulturi: zaštita i korišćenje kulturnog nasleđa, bibliotečko-informativna delatnost, knjiga i literatura (stvaranje, izdavanje, knjižarstvo, prevođenje), likovne i primenjene umetnosti, vizuelne umetnosti i arhitektura, umetnička fotografija, naučno-istraživačke i edukativne delatnosti u kulturi i drugo. Ovo znači da se dogmatski gledano relativno dobar Zakon pretvara u svoju suprotnost u aktuelnom političkom okruženju. Možemo ponovo citirati reči predsednika Nacionalnog saveta Slavka Raca koji je u uvodnom slovu na 1. sednici Odbora za kulturu izjavio „da je Odbor za kulturu osnovan kako bi se brinuo o festivalima Rusina. Odbor je zadužen da precizira sve kriterijume i uslove koji treba da budu ispunjeni kako bi jedan festival bio zadovoljavajući“. U svakom slučaju – on utiče u značajnoj meri na smanjenje dostupnosti i uključenosti kad su u pitanju neka kulturna područja, u odnosu na druga, vezana za folklor. Zanimljivo je da se čak i pored toga što je folklor prezastupljen u Odboru, napravljeno još jedno, paralelno telo, a to je Savet za festivale (uglavnom folklor). Možemo reći da postoji velika opasnost da Saveti budu shvaćeni kao mesta političke promocije, umesto organa koji treba da organizuju kulturni život. Velika moć data Savetima utiče na to da Saveti i formirana većina unutar njih bivaju „gospodari života i smrti“, što se vidi na primeru smena glavnih urednika unutar mađarskih medija (primer smene

glavnog urednika dnevnika *Magyar Szó* Čabe Presburgera je posebno eklatantan⁹⁷, jer je jedno od obrazloženja za smenu bilo upravo to da nije davao dovoljno publiciteta vladajućoj Stranci vojvođanskih Mađara koja ima prevlast u Savetu).⁹⁸

Rezimirajući odnos latentne i manifestne funkcije vidimo da iako Zakon manifestno otvara veliki broj mogućnosti, one u realnosti bivaju svedene na meru latentne- političke funkcije. Politika u demokratiji koja je shvaćena samo kao vladavina većine ide sa masom, masovnost ide sa popularnošću i amaterizmom, amaterizam je prisutan u KUD-ovima, što uvodi snažni trend amaterizacije ili „kudizacije“ uvezan političkim i finansijskim motivima.

Možemo reći da iako Zakon s jedne strane otvara prostor za sve oblasti funkcionisanja, s druge strane zatvara funkcionisanje neadekvatnim načinom izbora, tj. nerazvijenim odredbama koje bi trebale da spreče izvitoperavanje funkcije Saveta. U tom smislu možemo uporediti izbor Nacionalnog saveta sa izborom republičkog Nacionalnog saveta za kulturu koji se bira na sasvim drugi, i pretpostavljamo bolji, način. Menjanje načina izbora Saveta, ili bar Odbora za kulturu bilo bi veoma poželjno.

4.1.3. Samoregulacija Nacionalnog saveta

Ono na šta je potrebno skrenuti pažnju jeste činjenica da se svakako Nacionalni savet odnosi i sam prema sebi, što je postalo očigledno kroz sagledavanje primene prava na primeru Nacionalnog saveta rusinske nacionalne manjine. Od 142 tačke dnevnog reda 67 se odnose na druge elemente kulturnog sistema, 10 tačaka je pod razno, što znači da je 65 tačaka posvećeno bavljenju Saveta svojim unutrašnjim organizovanjem.

Uočavamo da je od 142 razmatrane tačke dnevnog reda rusinskog Saveta i sa njima povezanim aktima od formiranja Nacionalnog saveta ukupno 51 bilo posvećeno pitanjima koja nisu direktno podržana Zakonom. Ona su skoro u potpunosti pitanja koja su vezana za organizovanje Saveta i rešavana su uglavnom na osnovi odredbi Statuta. S obzirom da od 51 tačaka 39 prepoznamo kao one koje nemaju direktnog uporišta u Zakonu, već moraju biti fundirana na bazi Statuta možemo zaključiti Savetu je ostavljen priličan broj pitanja da ih bliže uredi Statutom, jer nisu određena u Zakonu, što zapravo može predstavljati neodređenost Zakona.

⁹⁷

<http://www.pressonline.rs/sr/vesti/Vojvodina/story/166157/Smenjen+glavni+urednik+%E2%80%9EMa%C4%91ar+soa%22.html> (pogledano 25.08.2012.).

⁹⁸ http://www.rtv.rs/sr_lat/vojvodina/novi-sad/odbor-za-informisanje-nacionalnog-saveta-za-smenu-urednika-madjar-soa_260207.html (pogledano 25.08.2012.).

Kad je u pitanju područje kulture tada je očigledno da Zakon nije u dovoljnoj meri odredio nadležnosti Odbora za kulturu, niti njegov odnos prema Savetu. To se može videti na osnovu primera liste nadležnosti Odbora definisanih Statutom: predlaže predloge odluka Saveta i Izvršnog organa; odlučuje o pitanjima koje mu poverava Savet i Izvršni organ; inicira rasprave o pojedinim predlozima na hitnom postupku; daje mišljenje o predlozima koje je utvrdio Savet; izvršava druge poslove koje mu poveri Savet. Ovo znači da inicijativu i konačnu reč uglavnom ima Savet, koji zapravo vodi računa o svim nadležnostima koje su mu poverene Zakonom. Ovo postaje očigledno na još jednom primeru rusinskog Statuta: neke sednice Odbora za kulturu vodi predsednik Saveta, iako on nije član Odbora, i nije mu definisan mandat u tom pogledu (pre bi te sastanke trebao da vodi predsednik Izvršnog organa ili najstariji član Odbora). Na primeru se vidi da Odbor za kulturu ne mora biti konsultovan ni za jedno pitanje iz domena kulture koje potpada pod nadležnosti Saveta, što ovo telo čini suvišnim. Ovo praktično znači i da se kadrovski resursi koji upravljaju kulturom ne nalaze u Odboru za kulturu već u Savetu, tj. predsedniku. S obzirom na već spomenute mogućnosti da se u Savetu nađu ljudi koji nisu verzirani za sve oblasti za koje je Savet kompetentan (moguće je da nisu verzirani ni za jednu) to znači da je sasvim moguće da o pitanjima kulture budu donesene nekompetentne odluke. Ovde se može postaviti pitanje legaliteta i legitimiteta Saveta, gde legalitet iskazan procedurom ne znači da su odluke legitimizovane stručnošću.

Odbor za kulturu bi mogao biti organ koji će biti izabran na osnovu kriterijuma stručnosti i tako korigovati moguće nepovoljne rezultate izbora Saveta (kako je izvedeno u Odboru za kulturu Nacionalnog saveta Mađara), ali na primeru Odbora za kulturu Rusina vidimo da je to telo koje nema kapacitete niti ovlašćenja da se bavi pitanjima kulture u potpunom obimu.

Važno pitanje jeste i izbor organa unutar Odbora. Ovo je nešto što je ostavljeno da bude definisano Statutom, a na primeru Odbora za kulturu Nacionalnog saveta Rusina vidimo da je bilo problema oko izbora ovog organa. Kao što je već rečeno, Odboru su tu data mala ovlašćenja u odnosu na predsednika Nacionalnog saveta – on je taj koji predlaže predsednika Odbora, ili najmanje trećina članova Saveta. Ista je procedura utvrđena i za potpredsednika i članove, što znači da Odbor zapravo postavlja većina u Savetu, na čelu sa predsednikom. Ovo je ponovo zanimljiva veza u kojoj predsednik koji ima političke ambicije može predložiti, a većina u Savetu s njim na čelu sa njim izglasati predložene kandidate koji će političke ambicije zadovoljiti.

Posebno je opasno to što Zakon nije definisao sukob interesa jer se može desiti da su neki članovi Odbora istovremeno članovi Saveta (zapravo ovo je češće pravilo nego izuzetak),

a ovi opet mogu biti na drugim važnim javnim funkcijama. Na primeru rusinskog Saveta uočljivo je da su neki nosioci lista istovremeno poslanici (dok je na primer potpredsednik Saveta istovremeno glavni urednik rusinskog nedeljnika „Руске слово“). U smislu pravilnog funkcionisanja kulturnog sistema mišljenja smo da je važno da neko ne može istovremeno pripadati i porodici donosioca odluka i porodici stvaralaca ili posrednika. Ovo znači da će najverovatnije donosilac odluke sebe privilegovati kao stvaraoca, a diskriminisati druge stvaraoce koji nisu u poziciji moći (u slučaju vlaškog Saveta predsednik Odbora za informisanje je istovremeno vlasnik privatne televizije, što predstavlja priliku za korupciju koju bi trebalo izbegavati). Krajem prošle godine pokrenuta je inicijativa šest manjinskih stranaka za izmenu Zakona o nacionalnim savetima, gde jedan od zahteva dotiče ovu temu: „Na izborima za članove Nacionalnih saveta ne bi mogli da učestvuju oni koji su na funkcijama u izvršnoj vlasti ili su od nje postavljeni na rukovodeće funkcije, radi otklanjanja mogućeg sukoba interesa“.⁹⁹ Ovo po našem mišljenju nije dovoljno jer ne rešava navedeni problem pripadanja dvema „porodicama“.

Kao i za Odbor za kulturu tako se može reći da Zakon nije dovoljno definisao ni Izvršni organ. U odnosu na praksu pre donošenja Zakona o nacionalnim savetima tek poneki Savet je imao razdvojenu funkciju predsednika od izvršnog organa. Te dve funkcije bile su uglavnom slučene u funkciju predsednika. Ovo znači da je predsednik istovremeno bio predlagač i izvršitelj odluka. Pokušaj da se ove dve funkcije razdvoje nije definisan do kraja, tako da nije razdvojena „zakonodavna“ od „izvršne“ funkcije u savetu. Na primeru rusinskog Saveta vidimo da je „radna zajednica“ Saveta vezana za predsednika Saveta, a ne za Izvršni organ. Ovo ponovo utiče na to da je izvršni organ funkcija više protokolarnog tipa, a moć se koncentriše kod predsednika. To je paradoksalno zato što Izvršni organ daje izveštaj o radu i odgovoran je za sprovođenje odluka, a resursi za izvršavanje ostaju kod predsednika Saveta. Ovo znači da treba Zakonom i unutrašnjim aktima uspostaviti mehanizme dekoncentracije moći.

Još jedna važna stvar jeste karakter Saveta kao institucije. Upravno iz mogućnosti da koristi različite vrste instrumenata (alata) u svom radu njegov karakter biva određen na osnovu instrumenta. Tako da kad Savet koristi ekonomske instrumente (pogotovo instrumente alokacije svojih sredstava) tada on biva prepoznat kao nega vrsta „fonda“ kojem se upućuju molbe za finansiranje kulturnih manifestacija. U tom smislu ponovo je potrebno naglasiti da su članovi Saveta često ljudi koji su na funkcijama kod predlagača (predsednici KUD-ova, na

⁹⁹ <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/288475/Partije-manjina-traze-izmenu-Zakona-o-nacionalnim-savetima> (pogledano 25.08.2012.).

primer), koji se nalaze u sukobu interesa zato što su istovremeno oni koji predlažu i oni koji odobravaju. Zakon ovu materiju nije rešavao, a rešenje za probleme koji nastaju iz sukoba interesa mogao bi doneti tek Plan integriteta definisan u skladu sa Zakonom o borbi protiv korupcije. S druge strane, kad koristi političko-pravne instrumente Savet postaje „parlament“ koji ima sve osobine političke arene u kojoj se pozicija i opozicija bore za prevlast koristeći upravo pomenute instrumente. Kad vrši usvajanje izveštaja o radu ustanova Savet postaje „evaluator“, već diskutovanog kredibiliteta gde izvršioци sebi podnose izveštaje kao nalogodavcima i kontrolorima.

Zaključujemo da svojim opštim odredbama i odredbama vezanim za kulturu Zakon o nacionalnim savetima zaista daje kvalitetnu osnovu za vođenje kulturne politike i razvoj kulturnog sistema nacionalne manjine, ali nas primeri iz rusinske nacionalne manjine i njenog Saveta upozoravaju na to da druge odredbe Zakona, a pogotovo one koje se odnose na izbor Saveta mogu da deformišu funkcionisanje Saveta. Pored odredbi koje se odnose na izbor može se ukazati i na nedostatak odredbi koje bi uredile Odbor za kulturu i kriterijume koji bi poboljšali kvalitet kadrova i njima danih rešenja u funkcionisanju Saveta.

4.2. Primena prava na primeru Nacionalnog saveta rusinske nacionalne manjine

Primena Zakona o nacionalnim savetima, kao i drugih pravnih akata, došla je u posmatranom Nacionalnom savetu Rusina u pitanje na vrlo zaoštren način čak i unutar Saveta. Konkretan primer za to je pitanje utemeljenosti rada Saveta u zakonima – zakonitost rada.¹⁰⁰

Činjenica je da je Nacionalni savet tek na svojoj 9. sednici počeo da unosi zaglavlje u odluke, na osnovu kojeg se vidi na osnovu kojeg zakonskog osnova se odluka donosi. Pre toga je relativno teško utvrditi osnov za neke od odluka. Ova poteškoća može nastati zato što Zakon nije sasvim precizno predvideo realnu situaciju, ali ponekad i zato što ne postoji poznavanje Zakona i pravnog ambijenta u koji se on uklapa. Možemo reći da upravni procesi

¹⁰⁰ Na 10. redovnoj sednici Saveta, pre nego što će se prihvatiti dnevni red, razmatrana je opomena članu Saveta Miroslavu Beserminjiju, nosiocu liste „Za narod svoj“ Rusinske demokratske stranke, zbog tvrdnji koje je izneo u TV emisiji „Dobro veče, Vojvodino“ da Nacionalni savet nezakonito donosi svoje akte. Predsednik Saveta je zahtevao od Beserminjija da argumentuje svoje tvrdnje, ili da se javno izvini svim članovima Saveta. S obzirom da to Beserminji nije uradio Savet je doneo odluku da se podnese tužba protiv njega, zbog iznošenja lažnih tvrdnji o radu Saveta i vršenja krivičnog dela klevete.

ponekad jesu sasvim u skladu sa odredbama Zakona, a ponekad je potrebno tumačenje. Ponekad je sasvim upitno donošenje neke odluke.

4.2.1. Upravna stvar

Opšte nadležnosti

Kad je u pitanju predlaganje nacionalnih simbola oni koji su u Zakonu spomenuti su simbol, znamenje i praznik, dok je u radu Saveta bilo reči o „svečanoj pesmi“ – što bi moglo da znači da ne postoji eksplicitno naznačena „himna“ ili „svečana pesma“ u Zakonu o nacionalnom savetu.

Za sva pitanja koja na neki način nemaju svoje adekvatno određenje u Zakonu može se reći da postoji član 10, stav 11 ili član 10 stav 14 kojim se predlažu propisi i mere u oblastima u kojima se ostvaruje pravo na samoupravu, radi postizanja pune ravnopravnosti između pripadnika manjine i većine. Takva je recimo odluka 8.10 koja je vezana za Popis.

Nadležnosti iz kulture

Savet je na dnevnom redu imao utvrđivanje ustanove u oblasti kulture od posebnog značaja u dva navrata (2). Prvi put je iskazano začuđujuće nerazumevanje člana 17 Zakona o nacionalnim savetima koji definiše da u ustanovama kulture čiji je osnivač Republika, autonomna pokrajina ili jedinica lokalne samouprave, za koje nacionalni savet utvrdi da su od posebnog značaja za očuvanje identiteta nacionalne manjine, nacionalni savet 1) imenuje jednog člana upravnog odbora ustanove; 2) daje mišljenje o predloženim članovima upravnog odbora ustanove; 3) daje mišljenje u postupku izbora direktora ustanove. Tom prvom odlukom za ustanovu od posebnog značaja proglašeno je udruženje građana – Rusinsko kulturno-prosvetno društvo, koje deluje u Novom Sadu, ali nema druge veze sa Gradom. Takva odluka je i poslata Gradu, što je svojevrsna pravna „blamaža“. Interesantno je da je nerazumevanje Zakona prisutno u tolikoj meri, zato što je pre toga Grad Novi Sad poslao dopis Savetu sa listom ustanova kojima je on osnivač, kako bi se izabrale one ustanove koje su od posebnog značaja. Savet nije odabrao ni jednu. Istovremeno, treba spomenuti i da je u to doba i Zavod za kulturu vojvođanskih Rusina poslao dopis Savetu u kojem su navedene sve ustanove kulture u svih 8 opština u kojima žive Rusini u Vojvodini, kako bi se sa tog spiska sa nešto manje od 40 ustanova izabrale one koje su od značaja za Rusine. Ovaj dopis i inicijativa nikad nisu stigle na dnevni red Saveta (što je povreda upravnog postupka). Proglašenje sledeće ustanove je prošlo u skladu sa Zakonom, ali je to tek jedna sa spomenute liste Zavoda.

Jedna od najvažnijih stvari kad je u pitanju kultura je svakako strateški plan. On je posredno bio na dnevnom redu Saveta dva puta (2). Prvi put je donesena odluka da se otpočine izrada Nacionalne strategije“ (iako je Zakon kao takvu ne poznaje, a i menadžerski je teško pojmiti). Određeno je da strategiju treba praviti na tri nivoa: teritorijalnom (8 opština), institucionalnom (sve institucije – ustanove i udruženja kod Rusina) i po oblastima (obrazovanje, kultura, informisanje, službena upotreba jezika, mladež, nauka, religija). Karakteristično je da nije odlučeno ko, kojim sredstvima, u kojem roku i obimu treba da izradi strategiju, tako da je ona ostala samo proglašeni početak, ali i „mrtvo slovo na papiru“. To je donekle ispravljeno na sledećoj sednici, kad je opet vrlo šturo određeno da su članovi Komisije za izradu Nacionalne strategije članovi Predsedništva Saveta, članovi Odbora za nauku i direktor Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina. Opet nisu dati drugi potrebni parametri tako da taj proces nikad nije zaživeo kako treba.

Statut

Tačke dnevnog reda koje uporište imaju u Statutu su izbor potpredsednika, sekretara, predsednika i članova Odbora, Izvršnog i Nadzornog organa, prihvatanje Poslovnika, odluka o radnoj zajednici Saveta, ostavke članova Odbora, imenovanje portparola, izrada internet stranice, promotivni materijal, vođenje sudskih postupaka Saveta itd. Neke od stavki bi možda mogle da budu povezane sa odredbama Zakona ukoliko bi smo ih ponovo preispitali. U svakom slučaju broj stavki koje nemaju direktno uporište u Zakonu o nacionalnim savetima je još uvek velik. Zanimljivo je da se ovde od upravnih stvari nalaze i takve tačke kao donošenje odluke o prigodnim novogodišnjim materijalima, što samo pokazuje koliki je strah od kritike i količina nepoverenja u delovanju Saveta (godinu pre toga kupljeni su bez pitanja kalendari koji su bili žestoko iskritikovani od strane opozicije). Isto tako, Savet se bavi organizacijom rusinskog bala, što je upitno s obzirom na lestivcu prioriteta u zajednici, ali je i simptomatično s obzirom da na opisanu situaciju nepostojanja strategije. Preporučuje se izrada srednjeročnog plana Saveta za razvoj unutrašnjih resursa, uz izradu strateškog plana za delovanje Saveta u okruženju. Isto tako, poželjno je da se izbor i smena organa u Savetu takođe preciznije razrade Zakonom, uz dodelu nadležnosti.

4.2.2. Upravni postupak

Upravni postupak je zakonom regulisani postupak, redosled radnji i odluka u kojoj se rešava neka upravna stvar. Ovde je potrebno izneti napomenu da tehnički i formalno rad na sednicama nije dovoljno pažljivo formulisan i organizovan. U prvom redu radi se o

formulisanju tačaka dnevnog reda. Često se one odnose na različite upravne stvari, a slučene su u jednu tačku dnevnog reda. Na primer, na 3. sednici se 9. tačka formuliše kao „Izbor članova radne grupe za preseljenje Zavoda i formiranje odeljenja Nacionalnog saveta u Novom Sadu“. Ovde se radi o dve upravne stvari, gde se jedna odnosi na organizaciju Saveta, a druga na tehničke uslove Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina. Iako ovo može izgledati relativno banalno, možemo videti da je u praksi Saveta nastao problem na 6. sednici gde je trebalo prihvatiti više dokumenata: Finansijski izveštaj za 2010. godinu, Izveštaj o radu, Završni račun i Plan za 2011. godinu i Finansijski plan za 2011. godinu – a tačka dnevnog reda pod kojom se glasalo glasila je „Davanje mišljenja o finansijskom izveštaju za 2010. godinu i finansijskom planu za 2011. godinu Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina“. Osim što ovo nije u skladu sa Odlukom o osnivanju Zavoda, izazvalo je i dodatnu pravnu poteškoću jer se glasalo samo jednom o svim dokumentima, i to sa rezultatom u kojem je 8 glasova bilo „za“, 5 „protiv“ a 4 „suzdržana“. Savet je doneo odluku da nije dato pozitivno mišljenje o finansijskom izveštaju i finansijskom planu, iako je trebalo glasati o svim priloženim dokumentima odvojeno. Isto tako, nije određeno šta je većina u glasanju, tako da je ovde nastala zanimljiva situacija da je bilo više glasova „za“ nego „protiv“ ali su ovde „suzdržani“ računani kao „protiv“. Isto tako, nisu pravno predviđeni koraci kojima se izlazi iz takve situacije, što je zakočilo rad Zavoda nekoliko meseci, a zaustavilo priliv sredstava oko pola godine.

Važno je napomenuti i to da se kod mnogih tačaka ne može razlučiti koji su argumenti izneti. Primer za to je 10. sednica, tačka 5. gde u zapisniku stoji: „Predsednik Nacionalnog saveta je kratko objasnio Finansijski plan za 2012. godinu, koji su članovi Saveta dobili u materijalima za sastanak“, nakon čega sledi odluka da se plan prihvata. Ovde se ne zna o čemu se radi, javnosti nije dostupan plan, što umanjuje transparentnost rada Saveta.

Preporuka je da se bude formalno precizan i usklađen sa aktima. Kako bi se ovo postiglo očigledno je potrebno edukovati kadrove za upravne procese. Isto tako, zarad uključenosti javnosti u rad Saveta, potrebno je biti sadržajan u vođenju zapisnika, inače se dobija utisak da se od javnosti procesi skrivaju.

4.2.3. Upravni akt

Upravni akt je odluka u upravnoj stvari, rezultat upravnog postupka. Kao što je već rečeno na primeru donošenja odluka u vezi sa izradom strategije – odluke, zaključci i drugi akti su izuzetno šturi i bez potrebnih parametara. Česta je nedorečenost, pa tako u odluci o pristupanju izradi zajedničkog projekta stoji da će Savet učestvovati 50% sredstava, ali se ne

zna kolika je ukupna suma. Isto tako nije definisan rok, svrha, zaduženo lice i potrebna sredstva za realizaciju odluka, što može rezultovati nedelotvornosti ovih akata.

4.3. Određivanje delotvornosti pravnog rešenja – kvote efikasnosti

Kvotu efikasnosti teško je izraziti kvantitativno. Ukoliko pristupimo kvalitativnom sažimanju tada možemo reći da se odredbe Zakona kod Nacionalnog saveta Rusina koriste, ponajviše u oblasti kulture, i to u području suosnivačkih prava nad Zavodom za kulturu vođanskih Rusina. Ovde ipak moramo napomenuti da je Zavod nešto što je Savet nasledio iz prošlih vremena, tako da se ovde Zakon koristi pod silom koja dolazi iz prošlosti, da se tako izrazimo, ali da se prava na osnivanje ili preuzimanje osnivačkih prava inače ne koriste.

Isto tako, može se reći da ne postoji valorizacija u kulturnom sistemu Rusina izvršena od strane Saveta, jer se očigledno ne koriste odredbe koje se odnose na ustanovljavanje i dodelu priznanja. Ovde se zapaža još jedna poteškoća u primeni norme, a to je da Savet ima problema sa formiranjem radnih i konsultativnih tela, pa tako verovatno i sa komisijama koje bi vršile predlaganje za nagrade ili kreirale pravilnike i propozicije. Tako možemo tumačiti i neprimenjivanje normi koje se odnose na učestvovanje u pripremi propisa – jer Savet još nije uredio ni svoje propise. Isto tako, Savet je tek na početku širenja svojih ingerencija nad kulturnim sistemom Rusina, iako je relativno lako proglasiti ustanove kulture od posebnog značaja.

Ono što je najteži propust, po našem mišljenju, jeste propuštanje da se dođe do istinskog funkcionalnog strateškog dokumenta, izvedenog u skladu sa svim zahtevima struke. On ne postoji ponovo zbog teškoća u formiranju radnih tela (povredna upravnog postupka – neadekvatno određen upravni akt). Redukcija kulture na folklor vidi se i u nekorišćenju odredbi o utvrđivanju pokretnih i nepokretnih kulturnih dobara, mera zaštite i sanacije. Ono gde je Savet aktivan jesu područja gde poticaj za delovanje dolazi od spolja, od drugih institucija, tako da se koriste odredbe o davanju mišljenja o raspodeli sredstava, ali to je zato što pokrajinski organi to zahtevaju.

Pridržavanje ili nepridržavanje norme ne nailazi na sankcije, tako da ozbiljnost Nacionalnog saveta dolazi od spoljašnjeg autoriteta koji vrši zahtev prema Savetu. Opasnost je i u tome što su Nacionalni saveti osnivači medija koji bi trebali da vrše kontrolnu funkciju, tako da ta funkcija ne može biti vršena.

4.4. Razvijanje preporuka za praktičnu primenu prava

Razvijanje preporuka za praktičnu primenu prava i uspostavljanje funkcionalnog kulturnog sistema nacionalnih manjina u Srbiji može se izvršiti za više nivoa vlasti. S obzirom na to da je za prava manjine odgovorna država, tada na osnovu iznesenih podataka i interpretacije možemo preporučiti:

- da država ima uspostavljeno Ministarstvo ili funkcionalnu službu za ljudska i manjinska prava
- Ministarstvo ili služba bi trebali:
 - o vršiti monitoring primene prava
 - o edukovati članova Nacionalnih saveta, radne zajednice Saveta i vodstvo i članstvo Odbora
 - o uspostaviti bazu znanja koja bi sadržavala primere dobre prakse
 - o uspostaviti savetničku službu
 - o uputiti Savete u uspešnu samoregulaciju
- da se Zakon razradi, dopuni i koriguje u odredbama koje rezultuju disfunkcionalnošću kulturnih sistema:
 - o definisati izbore za Savete tako da se Saveti mogu konstituisati kao efikasne službe
 - o precizirajući izbor i ovlašćenja Odbora, Izvršnog organa i predsednika
 - o precizirati uspostavljanje radnih i konsultativnih tela
 - o uspostaviti mehanizme izbegavanja sukoba interesa
 - o uspostaviti mehanizme depolitizacije
 - o precizirajući odredbe koje se odnose na raspodelu sredstava gde je potrebno uvesti funkcije konkursa
 - o uskladiti Zakon o nacionalnim savetima sa Zakonom o kulturi
 - o pronaći rešenja koja će podići kvalitet kadrova u Savetima i njihovim radnim zajednicama
 - o odrediti kriterijumi za proglašenje ustanova od posebnog značaja
- Nacionalni saveti bi trebali:
 - o izbegavati majorizaciju u radu Saveta

- izvršiti dekoncentraciju vlasti
- nastojati da se uspostavi konsenzus
- koristiti što više mogućnosti koje im Zakon otvara
- posvetiti pažnju svim funkcijama i elementima kulture i kulturnih sistema
- biti odgovorna javna služba
- temeljiti svoj rad na zakonskim odredbama
- obratiti pažnju na upravni postupak i kvalitet upravnih akata

5. Zaključak

Na osnovu iznesenih podataka i interpretacije, uz korišćenje primera jednog Nacionalnog saveta možemo izvesti zaključak u odnosu na postavljene hipoteze.

Prva hipoteza da je Zakon o nacionalnim savetima kvalitetna osnova za očuvanje, razvoj i širenje kulturnih sadržaja nacionalnih manjina, tj. uspostavu funkcionalnih kulturnih sistema nacionalnih manjina je potvrđena delimično. Razlog tome je prisustvo kvalitetnih normi za vođenje kulturne politike i razvoj kulturnog sistema nacionalne manjine koje bivaju korumpirane normama vezanim za izbor Saveta, ili nepostojanjem razrađenih normi koje bi definisale funkcionisanje Odbora za kulturu ili odnose predsednika, Izvršnog organa, Odbora i radnih tela. Neke manjine koje imaju dovoljno kapaciteta mogu samoregulacijom postaviti dobre osnove u organima i radnim telima Saveta, gde se pretpostavlja da se takvi Saveti i njihovi kulturni sistemi pokazuju kao uspešniji od onih koji nemaju kapacitete tako da ne uspevaju da ispune otvoreni pravni prostor kvalitetnim delovanjem. Postojanje ili nepostojanje kapaciteta bi trebalo što više usloviti samim Zakonom, tako da smo skloniji da zaključimo da on nije dovoljno kvalitetna osnova za očuvanje, razvoj i širenje kulturnih sadržaja manjina. Ako posmatramo funkcionisanje Zakona o nacionalnim savetima iz šire perspektive možemo reći da se njegove odredbe mogu pokazati kao problematične u procesu integracije Srbije u Evropsku Uniju. Razlog tome ne mora biti nesaglasnost Zakona sa evropskim dokumentima, koliko problematične posledice koje Zakon proizvodi u samoj Srbiji.

Druga hipoteza, da postoji značajan razlaz između pravne i životne razine, je u velikoj meri potvrđena. Na primeru jednog saveta koji po veličini ili uslovima odgovara proseku vidimo da neke od suštinskih normi (kao one posvećene strateškom planiranju) nisu funkcionalne, dok se druge norme koriste u redukovanom vidu, zanemarujući skoro sve oblasti kulture osim rada KUD-ova tj. folklora. Mera životnosti uspostavlja se uglavnom imputima od strane državnih ili pokrajinskih autoriteta, ili obavezama koje proizilaze iz ranije uspostavljenog kulturnog sistema, ali aktiviranje Zakona uglavnom ne ide preko toga.

Treća teza da postojeći pravni okvir ne proizvodi očekivani praktični uticaj na kulturni sistem nacionalnih manjina takođe je potvrđena delimično. Rad Saveta je oslonjen na manji broj odredbi Zakona, nedovoljno razrađen podzakonskim aktima i nelegitimisan od strane

stručne javnosti, redukovan na folklor. Na ovaj način uspostavlja se funkcionalniji sistem amaterizma u kulturi, ali se zanemaruju funkcije očuvanja i razvoja, uz zanemarivanje širenja drugih sadržaja osim folklornih.

Ukoliko se složimo da je ono što se nastoji zaštititi kulturna akcija, inspiracija i sloboda umetnika i njome uslovljen razvoj kulture tada prihvatamo sugestiju Branka Prnjata koji sugerše da se svrha kulturne politike ispoljava u trostrukom vidu: kroz humanističku viziju kulture, strateške ciljeve razvoja i složen sistem instrumenata, institucija, funkcija, aktivnosti i projekata.¹⁰¹ U skladu s tim možemo primetiti da uočena redukovana kulturna ponuda nije u skladu sa humanističkom vizijom kulture koja zahteva svestrani razvoj čoveka. Nedostaje i funkcionalno postavljan eksplicitni strateški plan i razrađena kulturna politika definisana kao „čitav niz osmišljenih i povezanih mera i aktivnosti državnih i paradržavnih organa koji imaju politički, pravni i finansijski autoritet da donose legitimne odluke čija je svrha da odgovore na stvarne potrebe i probleme i koje vode ka ostvarenju jasno definisanog cilja u oblasti kulture i umetnosti“.¹⁰² Ovo ne znači da ne postoji implicitni strateški plan, ali njega po svojoj prilici određuje latentna funkcija koja kulturnu politiku vidi kao deo šire političke konstelacije i sa njom povezane borbe za uticaj.

Rezultati ovakvog sistema vode redukovanom poimanju identiteta i kulture, tj. kulturne ponude. S druge strane mora se uzeti u obzir sledeće: „Potrebno je da svi ljudi imaju pristup kulturnom životu i da u njemu učestvuju. Ovo idejno stanovište se suštinski razlikuje od nekadašnjeg elitističkog shvatanja da kultura pripada samo privilegovanim grupama društva, kao i od prolekultovskog koncepta da privilegovane grupe treba deprivilegovati u korist proletera kao nove privilegovane društvene grupe“.¹⁰³

Odgovornost za pravilan razvoj kulturnih sistema nije samo na manjini, već i na državi. U tom smislu ona ne bi trebala dozvoljavati da se na osnovi nekvalitetnih rešenja unutar Zakona razmašu samo trendovi poput populizma „kudizacije“ i „folklorizma“ jer svi ostali akteri kulturnog sistema kao što su to slikari, pesnici, pisci, glumci, muzealci, istoričari, intelektualci, sveštenici i drugi koji ne nailaze na podršku uočavaju da nemaju pristup kulturnom životu i da je razlog te redukcije u posledicama zakona koji su u državnim rukama. Ta populacija koja lako artikuliše svoje nezadovoljstvo daje specifičnu težinu ocenama o

¹⁰¹ Dragičević-Šešić, Milena; Stojković, Branimir. *Kultura – menadžment, animacija, marketing*, str. 21.

¹⁰² Đukić, Vesna. *Uvodne napomene priređivača: razvoj kulturne politike*, str. 13.

¹⁰³ Đukić, Vesna. *Država i kultura*, str. 34.

redukciji manjinskih prava, što omogućava pojave da država Srbija bude kritikovana i od strane međunarodnih faktora zbog nepoštovanja kulturnih prava manjina.

Anex 1 – Zakonska regulativa

Pravo je sistem državnih normi koje sankcioniše država izražen opštim i pojedinačnim pravnim aktima. U procesu konkretizacije i primene prava po pravilu se opštije norme razrađuju i konkretizuju manje opštim i konačno pojedinačnim aktima kojima se opše norme primenjuju na konkretan slučaj. Pravne norme su pravila o ponašanju ljudi koje sadrže i propis o primeni državne sankcije u slučaju njegovog prekršaja. To su osnovne jedinice prava i dele se na tri grupe: norme kojima se nešto naređuje, norme kojima se zabranjuje i norme kojima se nešto ovlašćuje. Svaka pravna norma sadrži dva elementa: zapovest u ponašanju (dispozicija) i prinuda za izvršenje zapovesti (sankcija). Svi pravni propisi jedne države povezani su u celovit sistem i čine pravni poredak te države. Taj poredak ne čine samo propisi nego i njihova primena u praksi.¹⁰⁴

Važno je napomenuti da se u zemljama OECD vrši i tzv. regulatorna analiza uticaja (Regulatory Impact Analysis) zakonskih akata pre ili nakon usvajanja. RIA je osnovni alat koji pomaže vlastima da postignu uticaj putem regulative i koristi se da ispitaju i izmere poželjne dobiti, troškovi i efekti nove ili postojeće regulative.¹⁰⁵ Svrha analize je da se stvori efikasan pravni sistem čije funkcionisanje neće koštati više nego što se njime dobija. Naglasak u ovoj analizi je često na cost/benefit analizi, tako da nam ona nije toliko interesantna u ovom radu.

Međunarodni regulatorni okvir (UN, UNESCO, SAVET EVROPE, EVROPSKA UNIJA)

Osim nacionalnog zakonodavstva, kojim se garantuje poštovanje osnovnih ljudskih prava i sloboda, kao i prava manjina, Srbija je, odredbom člana 16 Ustava, utvrdila da Spoljna politika Republike Srbije počiva na opšte priznatim principima i pravilima međunarodnog prava. Opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava i potvrđeni međunarodni ugovori sastavni su deo pravnog poretka Republike Srbije i neposredno se primenjuju, s tim što potvrđeni međunarodni ugovori moraju biti u skladu s Ustavom.

Srbija je, kao država, potpisnica brojnih međunarodnih dokumenata koji je upućuju na poštovanje ljudskih prava u domenu ostvarivanja kulturne raznolikosti, što je i važan strateški

¹⁰⁴ Isto, str. 153-154.

¹⁰⁵ Rodrigo, Delia; Andrés-Amo, Pedro. (2008) *Building an Institutional Framework for Regulatory Impact Analysis (RIA): Guidance for Policy Makers*. OECD.

cilj, jer je Srbija prostor na kojem se susreću brojni kulturni identiteti. Takođe, Srbija je potpisnica i Konvencije o zaštiti i promociji raznovrsnosti kulturnih izraza, (UNESCO-ov dokument iz 2005. godine) koji upućuje na prožimanje različitih aktera, subjekata u kulturi kroz različite oblike izražavanja umetničkog i kreativnog kulturnog stvaralaštva. Konvencija koja je od značaja za Republiku Srbiju je i Okvirna konvencija Saveta Evrope o vrednosti kulturnog nasleđa za društvo.

SFR Jugoslavija je bila član UN od samog početka. Povelja UN ratifikovana je još 19. oktobra 1945. godine. Predsednik Srbije je 3. juna 2006. godine izvestio Generalnog sekretara UN da je članstvo Srbije i Crne Gore nastavljeno od strane Republike Srbije, nakon uspostavljanja nezavisne Crne Gore.

Srbija je 3. aprila 2003. godine postala punopravna članica Saveta Evrope.

Dana 29. aprila 2008. godine Srbija je potpisala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju sa Evropskom Unijom (Stabilization and Association Agreement). Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) je ugovor kojim se regulišu prava i obaveze države koja je pristupila procesu pridruživanja Evropskoj Uniji (EU). Sam proces pridruživanja EU obuhvata četiri faze. Prva faza je proces stabilizacije i pridruživanja koja u sebi obuhvata pripremnu fazu za potpisivanje SSP-a, zatim studiju izvodljivosti, pregovore o zaključivanju SSP-a i potpisivanje i sprovođenje SSP-a. Kada se ova prva faza završi sledi kandidatura za članstvo.

Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju oblast kulture definisana je u Glavi VIII, Politike saradnje, član 103 - Kulturna saradnja, kojim je propisano da se ugovorne strane obavezuju da će unapređivati kulturnu saradnju. Saradnja će služiti povećanju uzajamnog razumevanja i poštovanja među pojedincima, zajednicama i narodima. Takođe, ugovorne strane se obavezuju na saradnju u promovisanju kulturnih razlika, naročito u okviru Konvencije UNESCO o zaštiti i promociji različitosti kulturnog izražaja.

Domaće zakonodavstvo

Ustav Srbije

Republika Srbija štiti prava nacionalnih manjina i jemči posebnu zaštitu nacionalnim manjinama radi ostvarivanja potpune ravnopravnosti i očuvanja njihovog identiteta. Ljudska i manjinska prava zajamčena Ustavom neposredno se primenjuju. Ustavom se jemče, i kao takva, neposredno se primenjuju ljudska i manjinska prava zajamčena opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava, potvrđenim međunarodnim ugovorima i zakonima. Odredbe

o ljudskim i manjinskim pravima tumače se u korist unapređenja vrednosti demokratskog društva, saglasno važećim međunarodnim standardima ljudskih i manjinskih prava, kao i praksi međunarodnih institucija koje nadziru njihovo sprovođenje.

Pripadnicima nacionalnih manjina jemči se ravnopravnost pred zakonom i jednaka zakonska zaštita. Zabranjena je bilo kakva diskriminacija zbog pripadnosti nacionalnoj manjini. Ne smatraju se diskriminacijom posebni propisi i privremene mere koje Republika Srbija može uvesti u ekonomskom, socijalnom, kulturnom i političkom životu, radi postizanja pune ravnopravnosti između pripadnika nacionalne manjine i građana koji pripadaju većini, ako su usmerene na uklanjanje izrazito nepovoljnih uslova života koji ih posebno pogađaju.

Pored prava koja su Ustavom zajamčena svim građanima, pripadnicima nacionalnih manjina, jemče se dodatna, individualna ili kolektivna prava. Individualna prava ostvaruju se pojedinačno, a kolektivna u zajednici sa drugima, u skladu sa Ustavom, zakonom i međunarodnim ugovorima. Putem kolektivnih prava pripadnici nacionalnih manjina, neposredno ili preko svojih predstavnika, učestvuju u odlučivanju ili sami odlučuju o pojedinim pitanjima vezanim za svoju kulturu, obrazovanje, obaveštavanje i službenu upotrebu jezika i pisma, u skladu sa zakonom. Radi ostvarenja prava na samoupravu u kulturi, obrazovanju, obaveštavanju i službenoj upotrebi jezika i pisma, pripadnici nacionalnih manjina mogu izabrati svoje nacionalne savete, u skladu sa zakonom.

Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo na izražavanje, čuvanje, negovanje, razvijanje nacionalne, etničke, kulturne i verske posebnosti. U skladu sa Ustavom, na osnovu zakona, pokrajinskim propisima mogu se ustanoviti dodatna prava pripadnika nacionalnih manjina.

Pripadnici nacionalnih manjina mogu da osnivaju prosvetna i kulturna udruženja, koja dobrovoljno finansiraju. Republika Srbija priznaje prosvetnim i kulturnim udruženjima nacionalnih manjina posebnu ulogu u ostvarivanju prava pripadnika nacionalnih manjina. Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo na nesmetane veze i saradnju sa sunarodnicima izvan teritorije Republike Srbije.

U oblasti obrazovanja, kulture i informisanja Srbija podstiče duh tolerancije i međukulturnog dijaloga i preduzima efikasne mere za unapređenje uzajamnog poštovanja, razumevanja i saradnje među svim ljudima koji žive na njenoj teritoriji, bez obzira na njihov etnički, kulturni, jezički ili verski identitet. Merama u obrazovanju, kulturi i javnom obaveštavanju, Republika Srbija podstiče razumevanje, uvažavanje i poštovanje razlika koje postoje zbog posebnosti etničkog, kulturnog, jezičkog ili verskog identiteta njenih građana.

Svako ima pravo na sudsku zaštitu ako mu je povređeno ili uskraćeno neko ljudsko ili manjinsko pravo zajamčeno Ustavom, kao i pravo na uklanjanje posledica koje su povredom nastale. Građani imaju pravo da se obrate međunarodnim institucijama radi zaštite svojih sloboda i prava zajamčenih Ustavom.

Zakoni koji se odnose na nacionalne zajednice

- Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina (Službeni list SRJ, broj 11/2002)
- Zakon o nacionalnim savetima nacionalnih manjina (Službeni glasnik RS, broj 72/2009)

Zakoni u oblasti kulture

- Zakon o kulturi (Službeni glasnik RS, broj 72/2009)
- Zakon o zadužbinama i fondacijama (2010)
- Zakon o izdavanju publikacija (Službeni glasnik RS, broj 37/91, 53/93, 67/93, 48/94, 135/2004, 101/2005)
- Zakon o bibliotečkoj delatnosti (Službeni glasnik RS, broj 34/94)
- Zakon o kinematografiji (Službeni glasnik RS, broj 46/91, 53/93, 56/93, 67/93, 47/94, 48/94, 101/2005)
- Zakon o Srpskoj književnoj zadruzi (Službeni glasnik RS, broj 20/97)
- Zakon o Matici srpskoj (Službeni glasnik RS, broj 49/92)
- Zakon o ratifikaciji Protokola uz sporazum o uvozu predmeta prosvetnog, naučnog i kulturnog karaktera

Podzakonski akti Zakona o kulturi

- Pravilnik o utvrđivanju sastava i načina rada Komisije za utvrđivanje reprezentativnosti udruženja u kulturi i bližih uslova i načina utvrđivanja i prestanka statusa reprezentativnog udruženja u kulturi
- Pravilnik o načinu, kriterijumima i merilima za izbor projekata u kulturi koji se finansiraju i sufinansiraju iz budžeta Republike Srbije
- Uredba o republičkim nagradama za poseban doprinos razvoju kulture
- Pravilnik o sadržini i načinu vođenja evidencije lica koja samostalno obavljaju umetničku ili drugu delatnost u oblasti kulture
- Pravilnik o sadržini i načinu vođenja centralne evidencije ustanova kulture osnovanih sredstvima u javnoj svojini, sa sedištem na teritoriji Republike Srbije

- Uredba o uslovima, kriterijumima i načinu sticanja, odnosno oduzimanja statusa ustanove kulture od nacionalnog značaja
- Uredba o bližim uslovima i načinu dodele priznanja za vrhunski doprinos nacionalnoj kulturi, odnosno kulturi nacionalnih manjina
- Predlog obrasca odluke o izboru članova i predsednika Nacionalnog saveta za kulturu

Pravilnici

- Pravilnik o bližim uslovima za čuvanje bibliotečke građe
- Pravilnik o podacima i načinu vođenja registra zadužbina, fondacija i fondova
- Pravilnik o ulaganjima u oblasti kulture koja se priznaju kao rashod
- Pravilnik o registrima arhivske građe
- Pravilnik o određivanju visine troškova polaganja stručnog ispita bibliotečkih radnika, odnosno posebnog dela stručnog ispita i visine naknade članovima Komisije i ispitivačima za rad u Komisiji
- Pravilnik o sadržini i načinu vođenja registra biblioteka
- Pravilnik o bližim uslovima za početak rada i obavljanje delatnosti ustanova zaštite kulturnih dobara
- Pravilnik o načinu vođenja evidencije o nepokretnostima koje uživaju prethodnu zaštitu
- Pravilnik o načinu vođenja evidencije registraturskog materijala koji uživa prethodnu zaštitu
- Pravilnik o registrima filmske građe
- Pravilnik o podacima koji se upisuju u registar, načinu vođenja registra i centralnog registra nepokretnih kulturnih dobara i o dokumentaciji o ovim kulturnim dobrima
- Pravilnik o određivanju visine troškova polaganja stručnog ispita bibliotečkih radnika, odnosno posebnog dela stručnog ispita, i visine naknade članovima komisije i ispitivačima za rad u komisiji
- Pravilnik o stavljanju oznaka na nepokretna kulturna dobra
- Pravilnik o bližim uslovima za sticanje zvanja lica koja obavljaju stručne poslove u biblioteci
- Pravilnik o nadzoru nad stručnim radom u bibliotekama
- Pravilnik o programu stručnog ispita u bibliotečkoj delatnosti i načinu njegovog polaganja

- Pravilnik o registrima starih i retkih knjiga
- Pravilnik o ulaganjima u oblasti kulture koja se priznaju kao rashod
- Pravilnik o obrascima za dokumentaciju koja se vodi o arheološkom iskopavanju i istraživanju
- Pravilnik o programu stručnog ispita u delatnosti zaštite kulturnih dobara i načinu njegovog polaganja
- Pravilnik o evidenciji bibliotečke građe
- Pravilnik o registrima umetničko-istorijskih dela
- Pravilnik o vrsti stručnih poslova u biblioteci, vrsti i stepenu stručne spreme potrebne za njihovo obavljanje
- Pravilnik o utvrđivanju sastava i načina rada Komisije za utvrđivanje reprezentativnosti udruženja u kulturi i bližih uslova i načina utvrđivanja i prestanka statusa reprezentativnog udruženja u kulturi
- Pravilnik o načinu, kriterijumima i merilima za izbor projekata u kulturi koji se finansiraju i sufinansiraju iz budžeta Republike Srbije
- Pravilnik o sadržini i načinu vođenja evidencije lica koja samostalno obavljaju umetničku ili drugu delatnost u oblasti kulture
- Pravilnik o sadržini i načinu vođenja centralne evidencije ustanova kulture osnovanih sredstvima u javnoj svojini, sa sedištem na teritoriji Republike Srbije

Uredbe

- Uredba o bližim uslovima i načinu dodele priznanja za vrhunski doprinos nacionalnoj kulturi, odnosno kulturi nacionalnih manjina (Službeni glasnik RS, broj 36/10)
- Uredba o uslovima, kriterijumima i načinu sticanja, odnosno oduzimanja statusa ustanove kulture od nacionalnog značaja
- Uredba o republičkim nagradama za poseban doprinos razvoju kulture

Ostali usvojeni podzakonski akti

- Predlog obrasca odluke o izboru članova i predsednika Nacionalnog saveta za kulturu
- Uredba o koeficijentima za obračun i isplatu plata zaposlenih u javnim službama ("Službeni glasnik RS" br. 44/01; 30/02; 34/02; 69/02; 78/02; 05/05; 60/07; 54/08)

Propisi koji regulišu zaštitu kulturnih dobara

- Zakon o kulturnim dobrima (Službeni glasnik RS, broj 71/94)

- Zakon o obnovi kulturno-istorijskog nasleđa i podsticanju razvoja Sremskih Karlovaca (Službeni glasnik RS, br. 37/91, 53/93, 67/93 i 48/94)
- Zakon o osnivanju Muzeja žrtava genocida (Službeni glasnik RS, br. 49/92, 53/93, 67/93 i 48/94)

Odredbe drugih zakona koji se odnose na položaj i zaštitu kulturnih dobara

- Zakon o utvrđivanju određenih nadležnosti AP Vojvodine (Službeni glasnik RS, broj 6/02 – član 7)
- Zakon o lokalnoj samoupravi (Službeni glasnik RS, broj 129/07)
- Zakon o delatnostima od opšteg interesa u oblasti kulture (Službeni glasnik RS, broj 49/92)
- Zakon o budžetskom sistemu (Službeni glasnik RS, br. 9/02, 87/02, 61/05, 66/05, 62/06, 85/06, 86/06)
- Krivični zakonik (Službeni glasnik RS, br. 85/05, 88/05, 107/05)
- Zakon o porezima na imovinu (Službeni glasnik RS, br. 26/01, 42/02, 45/02, 80/02, 135/04, 61/07)
- Zakon o porezu na dohodak građana (Službeni glasnik RS, br. 24/01, 80/02, 135/04, 62/06, 65/05, 10/07, 7/08)
- Zakon o porezu na dobit preduzeća (Službeni glasnik RS, br. 25/01, 80/02, 43/03, 84/04)
- Zakon o akcizama (Službeni glasnik RS, br. 22/01 61/07)
- Zakon o planiranju i izgradnji (Službeni glasnik RS, br. 47/03, 34/06)
- Zakon o nacionalnim parkovima (Službeni glasnik RS, br. 39/93, 44/93, 53/93, 67/93, 48/94, 101/05)
- Carinski zakon (Službeni glasnik RS, br. 73/03, 61/05, 85/05, 62/06)
- Zakon o javnim službama (“Službeni glasnik RS” br. 42/91; 71/94; 79/05)

Prava i zaštita intelektualne svojine

- Zakon o autorskom i srodnim pravima (“Službeni list SCG” br. 61/2004)
- Zakon o potvrđivanju WIPO ugovora o autorskom pravu (“Službeni list SRJ - Međunarodni ugovori” br. 13/02)
- Zakon o potvrđivanju WIPO ugovora o interpretacijama i fonogramima (“Službeni list SRJ - Međunarodni ugovori” br. 13/02)

- Uredba o evidenciji autorskih dela i predmeta srodnih prava (“Službeni list SCG” br. 24/05)
- Uredba o ratifikaciji Svetske (univerzalne) konvencije o autorskom pravu (“Službeni list SRJ - Međunarodni ugovori” br. 54/73)
- Zakon o potvrđivanju Protokola koji se odnosi na Madridski aranžman o međunarodnom registrovanju žigova (“Službeni list SRJ - Međunarodni ugovori” br. 2/97)
- Zakon o potvrđivanju Ugovora o žigovnom pravu (“Službeni list SRJ” br. 4/98)
- Zakon o žigovima (“Službeni list SCG” br. 61/04; 7/05)

Anex 2 – Resorni činioci u kulturi

Resorni činioci u kulturi na republičkom nivou

Tokom prve decenije 21. veka kulturni sistemi u Srbiji razvijali su se u skladu sa promenama nastalim političkom, socijalnom i ekonomskom tranzicijom, koja je donela niz strukturalnih izmena u zakonodavstvu, finansiranju, procedurama odlučivanja, nadležnostima, vrednovanju kvaliteta i slično. U cilju demokratizacije i smanjenja uticaja države u kulturi (deetatizacije), koja podrazumeva veću dostupnost kulture kao i upravljanje kulturom tamo gde ona nastaje, uspostavljeni su mehanizmi koji manjinskim kulturama daju mnogo veće mogućnosti u vođenju kulturne politike, ali samim tim i mnogo veću odgovornost za njen tok.

Ministarstvo kulture i informisanja

U Srbiji je ministarstvo kulture najčešće povezano sa oblašću informisanja, tako da u ovom trenutku Ministarstvo kulture i informisanja obavlja poslove državne uprave koji se odnose na razvoj i unapređenje kulture i umetničkog stvaralaštva; praćenje i istraživanje u oblasti kulture; obezbeđivanje materijalne osnove za delatnosti kulture; razvoj i unapređenje književnog, prevodilačkog, muzičkog i scenskog stvaralaštva, likovnih i primenjenih umetnosti i dizajna, filmskog i stvaralaštva u oblasti drugih audio-vizuelnih medija; zaštitu nepokretnog, pokretnog i nematerijalnog kulturnog nasleđa; biblioteku, izdavačku, kinematografsku i muzičko-scensku delatnost; zadužbine i fondacije; sistem javnog informisanja; praćenje sprovođenja zakona u oblasti javnog informisanja; praćenje rada javnih preduzeća i ustanova u oblasti javnog informisanja; praćenje delatnosti stranih informativnih ustanova, stranih sredstava javnog informisanja, dopisništava i dopisnika u Republici Srbiji; informisanje nacionalnih manjina; registraciju stranih informativnih ustanova i pružanje pomoći u radu stranim novinarima i dopisnicima; saradnju u oblasti zaštite kulturne baštine, kulturnog stvaralaštva i informisanja na jeziku i pismu pripadnika srpskog naroda u regionu; osnivanje i razvoj kulturno-informativnih centara u inostranstvu; stvaranje uslova za pristup i realizaciju projekata koji se finansiraju iz sredstava prepristupnih fondova Evropske unije, donacija i drugih oblika razvojne pomoći iz nadležnosti tog ministarstva, učešća u regionalnim projektima, kao i druge poslove određene zakonom.¹⁰⁶

U okviru Ministarstva kulture Republike Srbije o ostvarivanju prava na kulturnu posebnost nacionalnih manjina na teritoriji Srbije, u skladu sa Zakonom o kulturi, brinu

¹⁰⁶ *Zakon o ministarstvima* ("Sl. glasnik RS", br. 72/2012).

Sektor za zaštitu kulturnog nasleđa kao i Sektor za savremeno stvaralaštvo i kreativne industrije.

U skladu sa politikom decentralizacije i deetatizacije u kulturi, određene nadležnosti prenete su na druge instance, pa je tako u skladu sa Zakonom o utvrđivanju određenih nadležnosti Autonomne pokrajine Vojvodine (2002. godine) veliki deo nadležnosti Ministarstva kulture u vezi sa programima nacionalnih manjina koje žive na ovoj teritoriji prenesen na pokrajinske strukture vlasti. Iako je Vojvodina, ovim zakonom, stekla pravo da razvija vlastitu kulturnu politiku i kulturne strategije, obaveze Ministarstva kulture nisu prestale, već su samo umanjene u ovom području.

Nacionalni saveti nacionalnih manjina su u skladu sa zakonskim ovlašćenjima postali partneri Ministarstvu u ostvarivanju prava manjinskih zajednica na kulturu. Utvrđivanjem svojih lista prioriteta, oni bi trebali postati aktivni učesnici u donošenju konačnog predloga Odluke o sufinansiranju u svakoj konkursnoj proceduri.

Konkursno finansiranje projekata/programa ustanovljeno je kao redovna godišnja aktivnost Ministarstva kulture još od 2002. godine, dok 2007. godine Ministarstvo, po prvi put, raspisuje zaseban Konkurs za sufinansiranje projekata/programa u oblasti kulturnog stvaralaštva nacionalnih manjina i etničkih zajednica.

Predlozima projekata vezanim za kulturu nacionalnih manjina moguće je konkurisati i na druge Konkurse, koje raspisuje Ministarstvo, ukoliko ovi projekti zadovoljavaju kriterijume Konkursa a odnose se na zaštitu kulturnog nasleđa, ali i savremeno kulturno stvaralaštvo (izdavaštvo, prevođenje dela na manjinske jezike, filmsku produkciju, stručnih i naučnih istraživanja u kulturi, prevođenje reprezentativnih dela srpske književnosti u inostranstvu u okviru programa *Trajni PR Srbije*).

Konkursni materijal pregleda i o njemu odlučuje nezavisna komisija sastavljena od stručnjaka za pojedine oblasti, dok je sekretar svake od komisija savetnik u Sektoru za umetničko stvaralaštvo Ministarstva kulture. Komisija se u svom radu rukovodi stručnim kriterijumima, zakonskim okvirom i preporukama nacionalnih saveta.

Savet za kulturu Republike Srbije¹⁰⁷

Formiranje Nacionalnog saveta za kulturu predviđeno je Zakonom o kulturi. Ovaj Savet ima 19 članova, istaknutih umetnika i stručnjaka, zaposlenih u ustanovama kulture, predstavnika reprezentativnih udruženja, Srpske akademije nauka i umetnosti, Univerziteta umetnosti. Trebao je po zakonu da ima i predstavnika saveta nacionalnih manjina, ali nije

¹⁰⁷ <http://www.nsk.gov.rs> (pogledano 25.08.2012.).

jasno ko je to. Uloga saveta biće pre svega priprema Nacionalne strategije u oblasti kulture, kojom će biti definisani ciljevi i prioriteti kulturnog razvoja Srbije za period od 10 godina.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava

U prethodnom sazivu Vlade postojalo je i Ministarstvo za ljudska i manjinska prava koje je obavljalo poslove državne uprave koji se odnose na opšta pitanja položaja pripadnika nacionalnih manjina; vođenje registra nacionalnih saveta nacionalnih manjina; izbor nacionalnih saveta nacionalnih manjina; zaštitu i unapređenje ljudskih i manjinskih prava; izradu propisa o ljudskim i manjinskim pravima; praćenje usaglašenosti domaćih propisa sa međunarodnim ugovorima i drugim međunarodno-pravnim aktima o ljudskim i manjinskim pravima; zastupanje Republike Srbije pred Evropskim sudom za ljudska prava; položaj pripadnika nacionalnih manjina koje žive na teritoriji Republike Srbije i ostvarivanje manjinskih prava; ostvarivanje veza nacionalnih manjina sa matičnim državama; anti-diskriminacionu politiku; položaj i ostvarivanje nadležnosti nacionalnih saveta nacionalnih manjina; usklađivanje rada organa državne uprave u oblasti zaštite ljudskih prava, kao i druge poslove određene zakonom.¹⁰⁸

Nadležnosti ovog Ministarstva bile su nakon rekonstrukcije Vlade i izbora za Nacionalni savet Bošnjaka prenesene u Ministarstvo za državnu upravu i lokalnu samoupravu, u okviru kojeg se nalazila Služba za ljudska i manjinska prava. U ovom trenutku Uprava za ljudska i manjinska prava nalazi se u okviru Ministarstva pravde i državne uprave.¹⁰⁹

Resorni činioci u kulturi na pokrajinskom nivou

U skladu sa Zakonom o utvrđivanju određenih nadležnosti autonomne pokrajine i u skladu sa Statutom, AP Vojvodina svojim propisima uređuje pojedina pitanja od interesa za njene građane, kao i način njihovog ostvarivanja, a posebno nadležnost organa i obrazovanje organizacija i ustanova i obezbeđivanje njihovog funkcionisanja, u skladu sa Ustavom i zakonom. Interesima pripadnika manjinskih zajednica u Vojvodini u oblasti kulture bave se: Pokrajinski sekretarijat za upravu, propise i nacionalne manjine, Pokrajinski sekretarijat za kulturu kao i drugi sekretarijati ili fondovi u okviru određenih programa (Pokrajinski sekretarijat za nauku i razvoj, Fond za razvoj neprofitnog sektora...).

¹⁰⁸ **Zakon o ministarstvima** ("Sl. glasnik RS", br. 65/2008).

¹⁰⁹ <http://www.drzavnauprava.gov.rs/article.php?id=21#> (pogledano 20.08.2012.).

Zakon o kulturi definiše da se Autonomna pokrajina stara o sprovođenju kulturne politike na svojoj teritoriji i uređuje pitanja od pokrajinskog značaja u oblasti kulture, u okviru prava i obaveza utvrđenih Ustavom i zakonom.

Pokrajinski sekretarijat za upravu, propise i nacionalne manjine

Pokrajinski sekretarijat za upravu, propise i nacionalne manjine u okviru Službe za prava nacionalnih manjina obavlja normativno-pravne, studijsko-analitičke, statističko-evidencione i dokumentacione poslove koji se odnose na ostvarivanje kolektivnih i individualnih prava nacionalnih manjina u AP Vojvodini. To, između ostalog, podrazumeva praćenje stanja, predlaganje donošenja kao i pripremu i sprovođenje propisa koji unapređuju prava manjina, ali i saradnju sa svim relevantnim organima i subjektima koji mogu doprineti punom ostvarivanju manjinskih prava.

Sekretarijat saraduje sa Nacionalnim savetima, koji imaju sedište na teritoriji AP Vojvodine na dva načina – pružajući finansijsku pomoć Nacionalnim savetima i sufinansiranjem etničkih zajednica.

Finansijska pomoć za podršku radu Nacionalnih saveta sa sedištem u Vojvodini namenjena je ostvarivanju samouprave u oblasti kulture, obrazovanja, informisanja i službene upotrebe jezika nacionalnih manjina, a Odlukom o raspoređivanju budžetskih sredstava Pokrajinskog sekretarijata za propise, upravu i nacionalne manjine za nacionalne savete nacionalnih manjina («Sl. list APV», br. 9/2004) raspoređuje se prema utvrđenim kriterijumima tako da se 40% sredstava deli na jednake delove, dok se 60% sredstava raspoređuje prema brojnosti nacionalne zajednice, broju članova saveta i obimom i kvalitetom aktivnosti nacionalne zajednice. Sredstva iz ovog budžeta mogu biti dodeljena i savetima sa sedištem van Pokrajine za one aktivnosti i projekte koji se odnose na ostvarivanje prava pripadnika njihove nacionalne manjine koji žive u Vojvodini.

Finansijska pomoć za sufinansiranje etničkih zajednica odnosi se na udruženja, organizacije i druge asocijacije pripadnika etničkih zajednica, čija se delatnost zasniva na očuvanju i negovanju nacionalnog i kulturnog identiteta i međunacionalne tolerancije, odnosno na udruženja, organizacije i druge asocijacije čiji su projekti usmereni na ostvarivanje prava nacionalnih manjina i na očuvanje i negovanje međunacionalne tolerancije, čije je sedište na teritoriji AP Vojvodine.

Sekretarijat raspisuje dva redovna konkursa godišnje, u januaru za prvo, a u junu za drugo polugodište tekuće godine. Na taj način se učestvuje u sufinansiranju troškova redovne delatnosti, nabavke opreme, ali i sufinansiranju programa i projekata multikulturalnog

karaktera u cilju razvijanja duha tolerancije, kao i programa i projekata koji imaju za cilj stvaranje uslova za razvoj kulture, nauke i umetnosti; negovanje i podsticanje narodnog stvaralaštva; predstavljanje kulturnih dobara od izuzetnog značaja; očuvanje i negovanje jezika, narodnih običaja i starih zanata; zaštitu i prezentaciju folklornog nasleđa; negovanje i razvoj amaterizma, kao i ostvarivanje drugih prava nacionalnih manjina. Tekst konkursa se objavljuje u svim listovima na jezicima nacionalnih manjina u APV, kao i na Internetu, a o njima izveštava i najtiražnija štampa na srpskom jeziku.

Sekretarijat organizuje i terminološke seminare za upotrebu manjinskih jezika u organima uprave i pravosuđu. On ima za cilj stručno usavršavanje lica sa znanjem jezika nacionalne manjine, zaposlenih u organima uprave ili pravosuđu, koji vode postupke na manjinskom jeziku, odnosno komuniciraju sa strankama na takvom jeziku. Seminar se održava svake godine, a za sada je realizovan za pripadnike mađarske i rumunske zajednice, u planu je organizovanje sličnih seminara i za druge jezike koji su u službenoj upotrebi upravnih i pravosudnih organa na teritoriji APV.

U okviru Službe postoji i Odsek za realizaciju projekata međunacionalne tolerancije i multikulturalizma, čija je osnovna delatnost organizacija i koordinacija aktivnostima na realizaciji projekta Izvršnog veća AP Vojvodine pod nazivom *Afirmacija multikulturalizma i tolerancije u Vojvodini*, čiji su osnovni ciljevi negovanje i razvijanje vrednosti multietničkog i multikulturalnog društva Vojvodine kao moderne evropske regije, na osnovama otvorenog demokratskog društva zasnovanog na vladavini prava.

Pokrajinski sekretarijat za kulturu

Pokrajinski sekretarijat za kulturu u okviru Sektora za kulturu nacionalnih manjina i amaterizma prati zakone iz kulture i druge propise i opšta akta kojima se garantuje sloboda nacionalnih manjina u izražavanju svoje kulture i prati ostvarivanje prava nacionalnih manjina u ovoj oblasti, ukazuje na probleme u ostvarivanju zagarantovanih prava i predlaže rešenja za prevazilaženje nastalih problema.

Bitan segment podrške kulturi nacionalnih manjina je sufinansiranje programa i projekata u oblasti kulture i umetnosti, koja se realizuje putem javnih konkursa. Postoji više vrsta konkursa na koje mogu aplicirati udruženja građana, organizacije, ali i ustanove kulture kao što je sufinansiranje manifestacija od pokrajinskog značaja, savremenog umetničkog stvaralaštva, zaštite kulturnog nasleđa, tradicionalnog kulturnog i umetničkog stvaralaštva nacionalnih zajednica, međuregionalne saradnje, filmske produkcije, izdavanje časopisa koji su od posebnog značaja za razvoj kulture, objavljivanje knjiga od značaja za kulturu i

umetnost, sufinansiranje nabavke knjiga i matičnu delatnost biblioteka. Takođe, ovaj Sekretarijat raspisuje konkurs i za finansiranje ili sufinansiranje tekućih popravki i održavanja zgrada, objekata i opreme i nabavku nove opreme za ustanove kulture, sufinansiranje tekućih rashoda i izdataka udruženja u oblasti kulture i umetnosti. Mišljenja o tome koji su projekti prioritetni, i koji bi u skladu sa tim trebali biti i finansirani, daju stručne komisije koje formira Sekretarijat, osim u slučaju konkursa za sufinansiranje tradicionalnog kulturnog i umetničkog stvaralaštva nacionalnih zajednica, kada mišljenja daju odgovarajući Nacionalni saveti.

U nadležnosti ovog Sektora su i ustanove kulture pet nacionalnih manjina u Vojvodini, osnovane 2008. godine: Zavodi za kulturu vojvođanskih Mađara, Slovaka, Rumuna, Rusina i Hrvata. Ove zavode osnovala je Skupština Autonomne Pokrajine Vojvodine zajedno sa Nacionalnim savetima ovih nacionalnih zajednica Odlukom o osnivanju Zavoda za kulturu vojvođanskih Mađara, Slovaka, Rumuna, Rusina i Hrvata («Službeni list APV», broj 7/08) radi očuvanja, unapređenja i razvoja kultura ovih nacionalnih zajednica.

Pokrajinski sekretarijat za nauku i razvoj

U okviru aktivnosti Sekretarijata za nauku i razvoj posvećenom društvenim i humanističkim naukama realizuje se određeni broj projekata koji su vođeni od strane naučnih radnika i profesora koji deluju na katedrama za manjinske jezike na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu. Neki nacionalni saveti imaju poseban odbor za nauku koji se bavi ovim pitanjima, ali je svakako važno da se preko Sekretarijata uspostavlja naučni pristup manjinskim kulturama.

Ustanove kulture AP Vojvodine, koje u svojim programima imaju i delatnost vezanu za nacionalne zajednice

U skladu sa nadležnostima, ali i mogućnostima, kultura manjina predmet je rada brojnih ustanova kulture čiji je osnivač AP Vojvodina – Pokrajinski zavod za zaštitu spomenika kulture, Arhiv Vojvodine, Muzej Vojvodine, Pozorišni muzej Vojvodine, Muzej savremene umetnosti Vojvodine. Ponekad se kulturom manjina bave i ustanove koje nisu direktno vezane za nacionalne zajednice. Primer takve saradnje je projekat *Stvaralaštvo seoskih žena* koji je sproveo pokrajinski Zavod za ravnopravnost polova, a koji je obuhvatio kulturno stvaralaštvo žena iz različitih manjinskih zajednica.

U oblasti pozorišne delatnosti, pokrajina je osnivač Narodnog pozorišta - Narodno pozorište-Narodno kazalište-Népszínház, u kojem se igraju predstave na srpskom i mađarskom jeziku. AP Vojvodina je suosnivač i profesionalnih pozorišta slovačke, rumunske

i rusinske zajednice u AP Vojvodini. Putem projekata iz budžeta pokrajine sufinansira se programska aktivnost, dok su osnivački odnosi u pojedinim slučajevima različito rešeni pa se i sredstva za redovnu delatnost dobijaju prema različitim, ne uvek uspešnim modelima. Primer za to je Rusinski narodni teatar „Дядя“ (RNT) koji je osnovan kao ustanova i već dugi niz godina nema utvrđeno finansiranje svoje redovne delatnosti, iako dobija programska sredstva za realizaciju dve predstave godišnje od strane Pokrajine.

Resorni činioci u kulturi na lokalnom nivou

Zakon o kulturi definiše da se jedinica lokalne samouprave stara o zadovoljavanju potreba građana u kulturi na svojoj teritoriji i uređuje pojedina pitanja od interesa za svoje građane, kao i način njihovog ostvarivanja, u okviru prava i obaveza utvrđenih Ustavom i zakonom.

Zakon o lokalnoj samoupravi definiše da opština, preko svojih organa, u skladu s Ustavom i zakonom, osniva ustanove i organizacije u oblasti kulture, osnovnog obrazovanja, primarne zdravstvene zaštite, fizičke kulture, sporta, dečje zaštite i turizma, i prati i obezbeđuje njihovo funkcionisanje.

Opština organizuje vršenje poslova u vezi sa zaštitom kulturnih dobara od značaja za opštinu, podstiče razvoj kulturnog i umetničkog stvaralaštva, obezbeđuje sredstava za finansiranje i sufinansiranje programa i projekata u oblasti kulture od značaja za opštinu i stvara uslove za rad muzeja i biblioteka i drugih ustanova kulture čiji je osnivač.

Institucije kulture na lokalnom nivou mogu biti domovi kulture, domovi omladine, kulturni centri, studentski kulturni centri, centri za kulturu i ostali centri za kulturu. Ove institucije nastoje da obuhvate različite kulturne oblasti: literaturu, muziku, pozorište, ples, film, nove medije i druge.

Domovi kulture nekada su bili od izuzetnog značaja za kulturu nacionalnih manjina, i u pojedinim opštinama to je tako i danas. Jedan od najvažnijih resursa koje ove institucije imaju je prostor za održavanje kulturnih događaja. Pored prostora u okviru ovakvih institucija postoje kadrovi koji imaju iskustvo u organizovanju kulturnih dešavanja i često su specijalizovani za pojedine aktivnosti kao što su negovanje tradicionalnih pesama i igara, pozorišni amaterizam i drugo. Tehnički i kadrovski resursi umnogome olakšavaju ispunjavanje dužnosti prema pripadnicima nacionalnih zajednica i ispunjavanju njihovih potreba.

Anex 3 – Izvodi iz zapisnika sa sednica Nacionalnog saveta rusinske nacionalne manjine

Konstitutivna sednica

Nakon izbora za Nacionalne savete koji je održan 06. juna 2010. godine, Nacionalni savet rusinske nacionalne manjine imao je svoju konstitutivnu sednicu 03. jula 2010. godine. Na njoj su verifikovani mandati članova Nacionalnog saveta i izabrano rukovodstvo. Verifikovano je 19 mandata sa navedenih 6 lista.

Na konstitutivnoj sednici nije izabran predsednik Saveta, tako da je određeno da on mora biti izabran u roku od 60 dana.

1. redovna sednica

Prva redovna sednica je održana 10. jula 2010. i na toj sednici je izabran predsednik. Osim toga, predloženo je da se do sledećeg sastanka doruče predlozi i liste problema vezanih za rusinsku zajednicu, kako bi se napravio plan rada i prioriteta u radu Saveta. Formirana je radna komisija za donošenje novog Statuta i Poslovnika. Direktorima u NIU „Ruske slovo“ i u Rusinskom nacionalnom teatru (RNT) su okončani mandati tako da su donesene odluke u vezi s tim. Naloženo je UO NIU „Ruske slovo“ da u roku od 30 dana raspiše javni poziv za radno mesto direktora ustanove. Naloženo je UO RNT da u roku od 30 dana da predlog za izbor novog direktora. Donesen je i zaključak o formiranju radne komisije koja će utvrditi koji revizori i za koju nadoknadu bi mogli da izvrše reviziju rusinskih institucija, kako bi, na sledećem sastanku, na osnovu tih podataka bile donesene odgovarajuće odluke. Na molbu pedagoškog zavoda Vojvodine za davanje mišljenja o Dodacima udžbenika za likovnu kulturu autorke Olge Karlavaris zadužena je Komisija da pregleda Dodatak.

2. redovna sednica

Treća sednica, druga redovna, održana je 31. jula 2010. i bila je posvećena prihvatanju Statuta i Poslovnika, izboru potpredsednika Saveta, izboru Izvršnog organa, sekretara, nadzornog odbora, određivanju limita za samostalno raspolaganje sredstvima u Savetu, izboru člana Upravnog odbora Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina i izbor predsednika Upravnog odbora Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina, izmeni Statuta Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina, odluci o radnoj zajednici Saveta, molbi udruženja građana „Pakt Ruthenorum“ i temama pod razno.

Na istoj sednici trebalo je biti izabran predsednik Odbora za kulturu. Donesena je odluka da on nije izabran. Predsednik je apelovao na članove da što pre predlože predsednika Odbora za kulturu.

Za člana Upravnog odbora Zavoda izabran je Mikola Cap, a za predsednika UO Miroslav Cirba. Predložena je bila i izmena Statuta Zavoda po kojoj bi direktor Zavoda mogao biti i onaj ko ima završenu srednju školu, ali je to odbijeno tako da je ostalo da direktor mora imati visoki stepen stručne spreme. Donesena je i odluka da će predsednik Saveta i Izvršnog organa raditi volonterski, dok će sekretar, tehnički sekretar i računovođa raditi polovinu radnog vremena.

Savet je na istoj sednici odobrio sredstva po molbama za manifestaciju „Vodova fest“, „Da se ne zaboravi“, letnjoj školi Saveza Rusina i Ukrajinaca. Za predloge sremske liste odlučeno je da se po temama dostave odborima.

3. redovna sednica

Na trećoj redovnoj sednici, održanoj 18.09.2010. godine, na dnevnom redu je bio izbor predsednika Odbora za kulturu, izbor članova odbora, sekretara, člana Nadzornog odbora, imenovanje direktora NIU „Ruske slovo“, donošenje odluke o reviziju u Savetu, Zavodu za kulturu vojvođanskih Rusina i NIU „Ruske slovo“, izveštaj advokaticice koja zastupa Savet u sudskim procesima, izbor članova radne grupe za preseljenje Zavoda i formiranje odeljenja Nacionalnog saveta u Novom Sadu, odluka o zagrevanju Saveta, status Internet radija Ruski Krstur, razmatranje stipendija po potrebi Saveta, rasprava o statutu radnog odnosa za radno mesto tehničkog sekretara, molbe za finansijska sredstava od Saveta i razno.

Za predsednika Odbora za kulturu izabran je Vladimir Balašćak. Izabrani su članovi Odbora za kulturu tako da broji 18 članova. Članovi Odbora su predstavnici svih rusinskih kulturno-umetničkih društava – njih 9. U Odbor su ušla dva predstavnika ustanova: Dom kulture Ruski Krstur, Rusinski narodni teatar. Jedan član je ispred udruženja građana „Beogradsko društvo Ukrajinaca i Rusina“. Izabran je i po jedan član za područja likovne, muzičke, duhovne, književne kulture i dva člana za međunarodnu kulturnu saradnju i očuvanje kulturno-istorijske baštine. Izabrani su i članovi drugih odbora.

Na istoj sednici za direktora Rusinskog nacionalnog teatra izabran je na osnovu predloga UO RNT Saša Paljenkaš na pola radnog vremena.

Imenovana je radna grupa u kojoj su dva predstavnika Nacionalnog saveta i direktor Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina kako bi sproveli javnu nabavku za renoviranje prostorija u koje treba da se preseli Zavod za kulturu vojvođanskih Rusina.

Zaključeno je da sve zahteve za potrebnim sredstvima treba usmeriti prema kompetentnim odborima koji će doneti plan i program rada i finansijski plan do kraja 2010. godine.

4. redovna sednica

Na četvrtoj redovnoj sednici, održanoj 23. oktobra 2010. godine bilo je reči od prihvatanju Pravilnika o nadoknadama za dnevnicu i putne troškove za sastanke Saveta, predsedništva, Izvršnog organa i odbora; prihvatanje Pravilnika o korišćenju službenog automobila; ostavka člana Odbora za kulturu i predlog drugog člana kao i programskog odbora festivala u okviru Odbora za kulturu; inicijativa za potpisivanje ugovora o međuregionalnoj saradnji; odluka o finansiranju područnih kancelarija; finansijski plan do kraja 2010. godine; raspoređivanje sredstava po molbama i razno.

Programski odbor festivala zamišljen je, po rečima predsednika Saveta, tako da bude koordinator između organizacionih odbora manifestacija i Saveta tako da je donesena odluka da se formira spomenuti Odbor čije bi obaveze bile definisanje programskih sadržaja rusinskih festivala i manifestacija, usklađivanje kalendara reprezentativnih manifestacija, predlozi programskih sadržaja i kriterijuma za učestvovanje, koordinacija aktivnosti sa organizacionim odborima manifestacija i festivala. Rasprava o ostavci člana Odbora za kulturu „nije bila konstruktivna“ tako da je skinuta sa dnevnog reda.

Na 4. redovnoj sednici bilo je reči i o potpisivanju međunarodnog sporazuma između AP Vojvodine i Zakarpatskog oblasnog veća. Predstavnicima Matice rusinske su predložili da se takvi sporazumi potpišu i sa Prešovskim krajem u Slovačkoj, Krakovskom oblasti u Poljskoj, Sabolčim krajem u Mađarskoj, jer i sa njima postoji saradnja u više oblasti. Na kraju diskusije donesen je zaključak da se sve primedbe ispostave Odboru za nauku kako bi on formulisao tekst inicijative i potpisivanju sporazuma.

Doneta je i odluka po kojoj se sa 9.000,00 dinara mesečno finansira rad područnih kancelarija Saveta koje se nalaze u kulturno-umetničkim društvima. Sa po 20.000,00 dinara za period od jula do decembra finansiraće se rad Društva za rusinski jezik, Matica rusinska, Savez Rusina Ukrajinaca i Pakt Ruthenorum.

Prihvaćen je finansijski plan Saveta do kraja 2010. godine.

Donesena je i odluka da se po molbama finansiraju kulturno-umetnička društva: KUD „Žetva“ (150.000,00 dinara), Matica – društvo Rusina Novi Sad (50.000,00 dinara), Fond „Jaša Bakov“ (30.000,00 dinara), Rusinsko kulturno-prosvetno društvo (30.000,00 dinara), Matica rusinska (20.000,00 dinara), Savez Rusina Ukrajinaca (20.000,00 dinara), udžbenici za decu za predškolski uzrast (50.402,00 dinara).

5. redovna sednica

Na petoj redovnoj sednici održanoj 18.12.2010. bilo je reči o zakupu prostorija za dopisništvo NIU „Ruske slovo“; inicijativi za potpisivanjem ugovora o međuregionalnoj saradnji; prihvatanju ostavke predsednika Odbora za kulturu i imenovanje novog predsednika Odbora; donošenje odluke o dodeljivanju stipendija učenicima i studentima; određivanje koordinatora za rad područnih kancelarija Saveta; imenovanje portparola Saveta; donošenje odluke o početku donošenja Nacionalne strategije; prihvatanje kalendara akcija i manifestacija u 2011. godini; donošenje odluke o stručnoj pomoći KUD-ovima; usvajanje pravilnika o računovodstvu; molbe KUD-ova; zakazivanje rusinskog bala u organizaciji Saveta; donošenje odluke o svečanoj pesmi Rusina u Srbiji; utvrđivanje organa koji će utvrđivati službene nazive naseljenih mesta i geografskih pojmova na rusinskom jeziku; razno.

Na sednici je prihvaćen tekst predloga Sporazuma o međuregionalnoj saradnji između AP Vojvodine i Vukovarske županije, Prešovskim regionom, Krakovskim regionom, Sabolči regionom i Zakarpatskom oblašću. Na osnovi predloga sa zajedničkog sastanka Predsedništva Saveta, Izvršnog organa, Odbora za nauku, direktora Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina i NIU „Ruske slovo“ i odgovornih urednika rusinskih redakcija RTV, sa napomenom članova Saveta da u Nacionalnoj strategiji ne bude navedena samo teorija, već i konkretne akcije, Savet je doneo odluka da se otpočinje proces donošenja Nacionalne strategije koji treba da bude izvršen na tri nivoa: teritorijalnom (preko područnih kancelarija Saveta po mestima u kojima žive Rusini), institucionalnom (Katedra za rusinski jezik, Osnovna i srednja škola „Petro Kuzmjak“ iz Ruskog Krstura, Osnovna škola „Bratstvo-jedinstvo“ Kucura, Osnovna škola „Jovan Jovanović Zmaj“ iz Đurđeva, Zavod za kulturu vojvođanskih Rusina, RNT „Petro Riznič Đađa“, Dom kulture Ruski Krstur, Novinska asocijacija Rusina, NIU „Ruske slovo“, redakcija programa na rusinskom jeziku RNS i TV NS, Matica rusinska, Društvo za rusinski jezik, literaturu i kulturu i Savez Rusina Ukrajinaca; po oblastima (obrazovanje, kultura, informisanje, službena upotreba jezika i pisma, mladi, nauka i vera).

Predložena je i prihvaćena kao svečana pesma Rusina „Braća Rusini“, kompozitora Irineja Timka.

S obzirom na ostavku predsednika Odbora za kulturu Vladimira Balaščaka na mesto predsednika Odbora za kulturu, predsedništvo je predložilo drugog kandidata ali on nije izabran.

Donesen je kalendar reprezentativnih manifestacija Rusina u 2011. godini. Do kraja godine je potrebno bilo precizirati datume održavanja svih manifestacija i Kalendar objaviti na sajtu Saveta.

Imenovani su koordinatori za rad područnih kancelarija Saveta koji imaju obaveze da održavaju skupštine udruženja i izbor novog rukovodstva u onim KUD-ovima gde nije izvedeno praćenje trošenja sredstava koje uplaćuje Savet, formiranje organizacionih odbora za manifestacije koje su ušle u kalendar manifestacija Saveta i donošenje finansijskog plana istih, vođenje kampanje za Popis građana i donošenje Nacionalne strategije.

Na osnovu diskusije članova Saveta o stručnoj pomoći KUD-ovima, Savet je doneo zaključak da svi KUD-ovi treba u najkraćem roku da dostave Savetu svoje potrebe za stručnom pomoći u svim oblastima rada. Na osnovu iskazanih potreba Savet će apelovati prema Zavodu za kulturu vojvođanskih Rusina kako bi se pronašao način finansiranja te pomoći u 2011. godini.

Na osnovu molbi KUD-ova Savet je doneo odluku da će izmiriti dugovanja za rad stručnih saradnika po mestima u kojima žive Rusini, koji su nastali u drugoj polovini godine.

Donesena je odluka da se opredele sredstava po molbama KUD-ova: KPD „Karpati“ Vrbas (100.000,00 dinara), KUD „P. Kuzmjak“ iz Novog Orahova (50.000,00 dinara), RKUD „Dr Havrijil Kostelnik“ iz Kule (20.000,00 dinara).

6. redovna sednica

Sednica je održana 19.02.2011. godine. Na dnevnom redu bilo je prihvaćanje završnog računa za 2010. godinu; donošenje odluke o iznosu mesečne rate za rad područnih kancelarija; donošenje Pravilnika o nadoknadama; prihvaćanje finansijskog plana za 2011. godinu; davanje mišljenja o finansijskom izveštaju za 2010. godinu i finansijskom planu za 2011. godinu Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina (ZKVR); imenovanje predsednika Odbora za kulturu i konstatovanje ostavke člana Odbora za informisanje; imenovanje komisije za koordinaciju izrade Nacionalne strategije Rusina; utvrđivanje ustanove u oblasti kulture od posebnog značaja za očuvanje, unapređenje i razvoj posebnosti nacionalnog identiteta rusinske nacionalne manjine na teritoriji Grada Novog Sada i predlog za prenošenje

osnivačkih prava na Grad Novi Sad; određivanje osobe zadužene za informisanje o radu Nacionalnog saveta i rad internet stranice Saveta; predlog kandidata za člana Saveta za međunarodne odnose opštine Kula; prihvatanje odluke o predlogu Mesne zajednice Ruski Krstur o zajedničkom finansiranju projekta „Mreža za socio-ekonomski razvoj“, razno.

Utvrđeno je da mesečna rata za rad Područnih kancelarija Saveta treba da bude vraćena na nivo iz prvog kvartala 2009. godine, kad je iznosila 10.000,00 dinara. Potrebna sredstva biće predviđena iz budžeta Saveta za 2011. godinu.

Predloženi finansijski plan odnosio se na sredstva koja dolaze iz Ministarstva za ljudska i manjinska prava, dok se ne utvrdi nivo sredstva koja će stići sa pokrajinskog nivoa, pa će se tek tada utvrditi budžet za 2011. godinu. Najviše pitanja i primedbi članovi Saveta imali su na način raspoređivanja sredstva u okvirima svakog odbora ponaosob. Predsednik je rekao da odbori treba sami da raspodele sumu koja im je dodeljena na svoje aktivnosti. Donesena je odluka o finansijskom planu tako da od 8.540.802,00 dinara Odbor za kulturu dobija 1.340.000,00 dinara, ne-lokalne organizacije Matica rusinska, Društvo za rusinski jezik, literaturu i kulturu, Pakt Ruthenorum i Savet Rusina Ukrajinaca dobijaju 160.000,00 dinara, područne kancelarije 990.000,00 dinara, za troškove sednica Odbora za kulturu 245.670,00 dinara, sastanci radne grupe za propozicije festivala 67.020,00 dinara.

Direktor Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina izložio je finansijski izveštaj i izveštaj o radu Zavoda za 2010. godinu. Članica saveta sa Sremske liste iznela je primedbu što je na izdavanje publikacije autorice iz Šida Zavod izdvojio samo 20.000,00 dinara, a za knjigu autorice iz Novog Sada 40.000,00 dinara. Direktor je objasnio da su sredstva za knjigu iz Novog Sada bila predviđena finansijskim planom, a za knjigu iz Šida je molba stigla naknadno. Sredstva su za tu knjigu izdvojena sa budžetske linije za popisivanje muzeološkog materijala, u visini od 20.000,00 dinara, a to je visina do koje direktor može samostalno da raspolaže.

Članica Saveta je zamerila i što u planu rada Zavoda nema popisivanja muzejske zbirke u Šidu i seminar za popisivače. Direktor joj je pojasnio da je u Šid poslat službeni dopis kojim se traže podaci o ceni smeštaja za seminar i popisivače i da se pošalje spisak od bar pet osoba koje bi radile na popisivanju, ali traženi podaci nisu dobijeni, već samo odgovor da ne postoje uslovi. Isto tako, on je nekoliko puta bio u Šidu kako bi se sa nadležnim dogovorio o predavačima i slušaocima i terminu ali nisu postignuti konkretni dogovori.

Ista članica Saveta je iznela i primedbu zato što je u programu rada Zavoda i stručnu pomoć na terenu izdvojen preko 440.000 dinara, a kad je koreograf koji u Šid dolazi iz Novog Sada trebao da dolazi nije bilo ko da ga plati. Direktor je odgovorio da je pomoć isplaćivana

po ugovorima na privatne račune stručnjaka, a ne KUD-ovima, tako da su isplaćena tri meseca stručne pomoći. On je ukazao na to da izgleda da za stručnom pomoći postoji potreba jedanaest meseci u godini, tako da je onda i Nacionalni savet isplatio jednu količinu sredstava.

Članica saveta je iznela još jednu zamerku na izveštaj tako da se zna tačno ko je koliko finansijskih sredstava dobio. Direktor je ukazao na to da postoje različiti zahtevi oko forme i obima izveštaja kad je u pitanju Upravni odbor, Nacionalni savet i Pokrajinski sekretarijat za kulturu, tako da je izveštaj prilagođen zahtevima Pokrajine koja ne traži tako detaljne izveštaje.

Drugi član Saveta, sa liste Rusinske demokratske stranke, je postavio pitanje da li Zavod kao institucija uopšte i treba da se bavi produkcijom i izdavaštvom i postavio pitanje zašto je kupljena kamera za 640.000,00 dinara. Direktor je rekao da se kamera osim za potrebe produkcije Zavoda može iskoristiti i za potrebe rusinskih redakcija medija, a i za nezavisnu produkciju u skladu sa Zakonom o radiodifuziji.

Sledeća primedba istog člana je bila zato što je Zavod potrošio 39.000,00 dinara na obuku popisivača iz Kucure, a do kraja su oni sami finansirali izdavanje muzeološkog kataloga. Direktor je objasnio da su popisivači trebali da popišu određeni broj predmeta i da su trebali popisne kartice da pošalju u Zavod, gde se posle pregleda stručnjaka one isplaćuju. Takav Protokol je potpisan između Etno-kluba u Kucuri i Zavoda. Međutim, Klub je sam izdao katalog, bez da je slao kartice Zavodu. On je dodao da postoji razlika kad katalog izdaje Zavod i potpisuje ga savetnik-kustos Muzeja Vojvodine Ljubica Otić, a drugačije je kad katalog izda Etno-klub sam.

Isti član je pitao zašto u obuku nisu uključeni Rusini iz svih rusinskih mesta. Direktor je odgovorio da su na obuku bili pozvani svi, a da su došle osobe samo iz četiri mesta, a iz Srema niko nije došao. On je rekao da se planira poseban seminar za popisivače iz Srema. Član saveta je rekao da oni nisu došli jer im je rečeno da ne dolaze. Direktor je odgovorio da tako nešto iz Zavoda nikad nije rečeno.

Republička poslanica Lige social-demokrata Vojvodine, nosilac liste Rusinske lige i članica saveta postavila je pitanje da li je Upravni odbor Zavoda dao dopuštenje da se kupi kamera, postavila pitanje kada je kupljena i šta je do sada s njom snimljeno. Direktor je odgovorio da je kupljena u skladu sa Planom za prošlu godinu, da je kupljena u procesu javne nabavke male vrednosti i da je kupljena samo osnova tak da će kamera postati funkcionalna kad se kupi dodatna oprema.

Direktor je izložio plan a sledeću godinu.

Član Saveta sa liste „Zajedno za Rusine“ postavio je pitanje kriterijuma po kojem će se raspoređivati finansijska sredstava KUD-ovima: da li po članstvu, sekcijama, kvalitetu rada. Direktor je odgovorio da je do sada bilo predloga da se sredstava raspoređuju po broju Rusina, ali je mišljenja da bi najpravednije bilo da budu raspoređena po modelu po kojem se raspoređuju sredstva Savetima od strane Ministarstva: 30% svima jednako, 35% na osnovu broja u opštini, a 35% institucija i aktivnosti koje jedna manjina ima. Zavod bi trebao napraviti pravilnik o dodeli sredstava.

Član saveta, predstavnik Rusinske demokratske stranke postavio je pitanje o izradi projekta adaptacije, zato što je na prošloj sednici rečeno da je gotov. Direktor je odgovorio objašnjavajući tok javne nabavke za projektanta, a na osnovu projekta će biti izvršena javna nabavka za izvođača radova. Izrada projekta koštala je 145.000,00 dinara. Član saveta je odgovorio da izrada takvog projekta u Mitrovici košta 120.000,00 dinara.

Predsednica Rusinske lige je postavila pitanje da li je prošle godine za projekt plaćeno 1.500 €, a ove godine još 1.500 €. Direktor je odgovorio da je dogovoreno sa projektantom da projekat bude isplaćen iz sredstava ove godine.

Članica Saveta, ispred Matice rusinske, postavila je pitanje u vezi izrade video-monografije Kucure. Direktor je odgovorio da je proces započet, a da se planira završetak sledeće godine.

Nije bilo više prijavljenih za raspravu, tako da je predsednik podsetio da su svi dokumenti prošli kroz Nadzorni i Upravni odbor Zavoda i dao ih na glasanje. Sa 8 glasova „za“, 5 „protiv“ i 4 „suzdržana“ Savet je doneo odluku da nije dato pozitivno mišljenje o finansijskom izveštaju za 2010. godinu i finansijskom planu za 2011. godinu Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina.

Savet je glasao između dva kandidata za novog predsednika Odbora za kulturu tako da je izabrana Lidija Pašo, profesorica muzičkog iz Ruskog Krstura.

Savet je doneo odluku da koordinaciju izrade Nacionalne strategije vrše: članovi Predsedništva Sveta, članovi Odbora za nauku Saveta i direktor Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina.

Savet je doneo odluku da se za ustanovu od posebnog značaja za očuvanje, unapređenje i razvoj posebnosti nacionalnog identiteta na teritoriji Novog Sada bude proglašena Rusinsko kulturno-prosvetno društvo.

Savet je raspravljao i o proslavi nacionalnog praznika Rusina održanog u Kucuri i konstatovao da je, pored ponekih protokolarnih nedostataka, svečanost bila dobro organizovana.

Potpredsednik je informisao članove Saveta o drugoj radnoj sednici predstavnika nacionalnih saveta sa predstavnicima Ministarstva za ljudska i manjinska prava na temu strateškog planiranja, akcionom planu i finansijskom planiranju.

Vanredna sednica Nacionalnog saveta

Vanredna sednica Saveta održana je 02.04.2011. godine. Na dnevnom redu je bilo davanje mišljenja od izveštaju o radu Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina za 2010. godinu, finansijskom izveštaju Zavoda, planu rada Zavoda za 2011. godinu, finansijskom planu Zavoda za 2011. godinu.

Savet je dao pozitivno mišljenje o radu Zavoda i finansijskom izveštaju.

Direktor Zavoda je pojasnio koje su stavke promenjene u odnosu na prošli sastanak, a zatim je otvorena rasprava. Članica Saveta sa Sremske liste rekla je da bi bilo bolje kad bi članovi Saveta dobijali plan Zavoda u novembru-decembru, kako bi bilo dovoljno vremena da ga se prouči. Zatim je postavila pitanje do kada je predviđen zakup prostorija Zavoda. Direktor joj je odgovorio da su troškovi zakupa predviđeni do jula ali da zavisi od priliva sredstava i završetka radova na novoj adresi. Članica je pitala i zašto se opredeljuje 1.100.000,00 dinara za izdavanje notnih zapisa kad je na sastanku Predsedništva dogovoreno da, kad je direktor Zavoda propustio da konkuriše na konkurse pokrajinskog sekretarijata, da se onda notni zapisi objavljuju u elektronskoj formi, a da sledeće godine Zavod konkuriše kako bi se publikacija izdala. Direktor je rekao da je na Upravnom odboru donesena odluka da ove godine izađe barem jedan tom notnih zapisa i izvinio se zato što on tu odluku ne može objašnjavati kao direktor, već bi to trebao uraditi predsednik Upravnog odbora koji nije prisutan. Članica Saveta je prigovorila da je „mnogo novaca predviđeno za projekte“. Rekla je da je tražila da se imenuje kome se plaća za usluge po ugovorima i da se u sledećoj godini u budžetu napravi stavka „usluge po ugovorima“ – za koreografe, dirigente i druge aktivnosti na terenu jer: „kad toga ne bude, neće više biti ni kulture po našim KUD-ovima“. Posle diskusije je dato pozitivno mišljenje o Planu rada Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina za 2011. godinu.

7. redovna sednica

Sedma redovna sednica Saveta održana je 27.04.2011. sa tačkama dnevnog reda koje su se odnosile na prihvatanje izveštaja revizora o finansijskom poslovanju Nacionalnog saveta, Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina, NIU „Ruske slovo“, RNT „Petro Riznić Đađa“, izveštaja o radu Saveta, finansijskog izveštaja Saveta, davanje mišljenja o radu NIU „Ruske slovo“ za 2010. godinu, o finansijskom izveštaju, o planu rada i finansijskom planu

NIU „Ruske slovo“, prihvatanju finansijskog plana Nacionalnog saveta za 2011, za sredstva iz AP Vojvodine, prihvatanje budžeta odbora i budžeta za 2011. godinu, promenu članova Nadzornog odbora i razno.

Nacionalni savet je doneo odluku da se prihvati finansijski plan Saveta za sredstva koja su odobrena za 2011. godinu iz budžeta Pokrajinskog sekretarijata za obrazovanje, upravu i nacionalne zajednice, u iznosu od 2.504.000,00 dinara.

Najviše zamerki upućeno je od strane Odbora za kulturu u vezi sredstava koja su planirana za stručnu pomoć na terenu. Posle duže diskusije, prihvaćen je predlog da su stručnjaci koji na molbu KUD-ova pomažu u radu sekcija, obavezni da Nacionalnom savetu svaka 4 meseca dostave izveštaj o završenim aktivnostima, u kojima bi trebalo da se obavesti o broju održanih proba, angažovanom ansamblu, tok cele aktivnosti i njeni rezultati. Savet je potom doneo odluku da se prihvati budžet Nacionalnog saveta u iznosu od 2.470.000,00 dinara za 2011. godinu.¹¹⁰

8. redovna sednica

Sednica je održana 17.09.2011. godine. Na dnevnom redu bile su tačke posvećene izmeni Pravilnika o iznosu nadoknada, imenovanje predsednika Odbora za nauku i promena člana Odbora za kulturu, određivanje nezavisnog revizora za izradu izveštaja za 2011. godinu (za sredstava koja se dobijaju iz republičkog budžeta), pravilniku o stimulacijama za učenike Gimnazije na rusinskom jeziku i studenata Odeljenja za rusinistiku, donošenje odluke o uslovima davanja u zakup prostorija NIU „Ruske slovo“ Zavodu za kulturu vojvođanskih Rusina, davanje saglasnosti na izmene članova Odluke o osnivanju Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina, davanje mišljenja o Statutu Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina, molba za dobijanje frekvencije Nacionalnom savetu za područje Ruskog Krstura i Kule, donošenje odluke o izradi internet-stranice Saveta, donošenje odluke o aktivnostima vezanih za popis građana 2011. godine, izveštaji o održanim festivalima, zauzimanje stanovišta o statusu nastavnog predmeta „Maternji jezik sa elementima nacionalne kulture“, zauzimanje stanovišta o proslavi Nacionalnog praznika Rusina 2012. godine u Đurđevu.

Nacionalni savet je zbog promene u KUD „Žetva“ u Kucuri razrešio člana Odbora za kulturu Silvestera Dorokhazija i imenovao Mikolu Gubaša. Prihvaćen je ugovor o zakupu prostorija između NIU „Ruske slovo“ i Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina. Data je

¹¹⁰ Drugi odbori su dobili sredstva u sledećem iznosu: Odbor za obrazovanje (1.550.000,00 dinara), Odbor za informisanje (400.000,00 dinara), Odbor za mladež i sport (500.000,00 dinara), Odbor za službenu upotrebu jezika (200.000,00 dinara), Odbor za nauku (200.000,00 dinara). Na taj način je usvojen ukupan budžet Saveta za 2011. godinu u iznosu od 11.044.802,00 dinara.

saglasnost na izmenu Odluke o osnivanju Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina. S obzirom da Savetu nisu dostavljeni svi izveštaji o održanim manifestacijama predviđenim u Kalendaru Savet je doneo odluku da organizatori to urade do sledeće sednice. Savet je podržao dosadašnje aktivnosti na pripremi Centralne svečanosti označavanja Nacionalnog praznika Rusina. Na osnovu zahteva Koordinacije Nacionalnih saveta, Savet je doneo odluku o predlogu osobe za dodeljivanje priznanja umetnicima, odnosno stručnjacima u kulturi za vrhunski doprinos u kulturi, odnosno kulturi nacionalnih manjina. Savet je doneo zaključak kojim se obavezuje direktor Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina da na uvid svu potrebnu dokumentaciju, a revizoru da u roku od 60 dana završi reviziju i uruči izveštaj Savetu.

9. redovna sednica

Sednica je održana 17.12.2011. godine. Na dnevnom redu bile su teme vezane za: prihvatanje pravilnika o popisu, produžetak mandata Upravnog odbora RNT „Petro Riznić Đađa“, izmena odluke o osnivanju NIU „Ruske slovo“, informacija o toku revizije Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina, donošenje odluke o izmenu odluke o osnivanju Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina, informacija o završenoj pokrajinskoj budžetskoj reviziji poslovanja Nacionalnog saveta za 2009. i 2010. godinu, donošenje odluke o radnom mestu knjigovođe, donošenje odluke o izboru revizora za 2011. godinu, donošenje odluke o finansiranju novinske agencije „Ruthenpress“, donošenje odluke o privremenom finansiranju u prvom kvartalu 2012. godine, izveštaj o održanim festivalima u 2011. godini, informacije o sudskim postupcima koje Savet vodi protiv lica koja su izvršila krađu u Savetu, donošenje odluke o prigodnim novogodišnjim materijalima Nacionalnog saveta, predlog kandidature za proslavu Nacionalnog praznika za 2013. godinu, razrešenje člana Odbora za mladež i sport i imenovanje člana istog Odbora, razno.

Na osnovu člana 16. Zakona o nacionalnim savetima, Statuta Saveta i Odluke o osnivanju RNT „Petro Riznić Đađa“ produžava se mandat do izbora novog Upravnog odbora, a najkasnije do 31. maja 2012. godine. Izveštaj koji je poslao revizor u vezi revizije Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina ocenjen je kao subjektivno mišljenje a ne kao Izveštaj o reviziji tako da je Savet zaključio da mu se daje rok do 15. februara da na uvid izveštaj o reviziji ili će ugovor s njim biti raskinut, a isto tako se nalaže direktoru Zavoda da bi revizoru dao na uvid sav potrebni materijal koji je potreban za izradu Izveštaja jer će u protivnom Savet raspravljati o direktorovoj odgovornosti. Davanju potrebne dokumentacije će prisustvovati komisija. Na osnovu Odluke o izmeni Odluke o osnivanju Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina, koju je

donela Skupština AP Vojvodine, Savet kao suosnivač je doneo odluku o da se reči „Izvršno Veće“ u Odluci zamenjuju rečima „Vlada Vojvodine“ a da je sedište Zavoda na novoj adresi. Savet je doneo odluku da se sredstva koja su uštedena prenose u rezervu, a da će biti iskorišćena za tekuće troškove i obaveze, a da će ostatak biti uplaćen područnim kancelarijama Nacionalnog saveta. Na osnovi podnesenih programskih izveštaja i izveštaja o namenski trošenim sredstvima za manifestacije i festivale, donesen je zaključak da su sve aktivnosti predviđene Kalendarom izvedene i da su bile na višem kvalitativnom nivou nego prošle godine. Upozoreni su organizatori da izveštaje predaju na za to predviđenim formularima a da oni koji nisu podneli izveštaje treba da ih podnesu do kraja godine. Donesena je i Odluka da su domaćini Nacionalnog praznika u sledećim godinama S. Mitrovica, Novo Orahovo i Vrbas.

10. redovna sednica

Deseta redovna sednica održana je 17.03.2012. godine. Na dnevnom redu bile su teme vezane za: prihvatanje zaključaka Nadzornog odbora, prihvatanje Izveštaja o radu Nacionalnog saveta i Izveštaja o radu Izvršnog organa, informacija o završenoj reviziji poslovanja Nacionalnog saveta, prihvatanje finansijskog izveštaja za 2011. godinu i finansijskog plana za 2012. godinu, prihvatanje Izveštaja o radu NIU „Ruske slovo“ i davanje saglasnosti na plan rada i finansijski plan NIU „Ruske slovo“ za 2012. godinu, davanje saglasnosti na izmenu Statuta NIU „Ruske slovo“, davanje mišljenja o finansijskom izveštaju i planu rada Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina i davanje mišljenja o Statutu Zavoda, predlaganje članova UO i NO Zavoda, informacija o toku revizije u Zavodu, predlog za vd direktora Zavoda za kulturu, imenovanje članova UO i NO RNT „Petro Riznić Đađa“, donošenje Odluke o utvrđivanju Doma kulture u Ruskom Krsturu za ustanovu od posebnog značenja za očuvanje, unapređenje i razvoj posebnosti i nacionalnog identiteta Rusina, konkurs za stručnu praksu i razno.

Dato je pozitivno mišljenje o izveštaju o radu, planu i programu rada, finansijskom planu i Statutu Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina. Odbor za kulturu je Nacionalnom savetu predložio 16 kandidata za članove UO Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina o kojima se glasalo tajno tako da je donesena odluka da se Vladi AP Vojvodine predlože kandidati za članove UO Zavoda. Zbog nezavršene revizije u Zavodu donesena je odluka o raskidanju ugovora sa revizorom. Na osnovu Odluke o osnivanju Zavoda i ostavke direktora Savet je predložio Vladi Vojvodine da razreši direktora, a da imenuje vd direktora. Donesena je i odluka o imenovanju članova UO i NO RNT „Petro Riznić Đađa“. Donesena je odluka o

proglašenju Doma kulture Ruski Krstur za ustanovu od posebnog značaja. Iznesene su zamerke na organizaciju Nacionalnog praznika gde je zamereno „da su pozivnice kasno poslate, da se do poslednjeg dana nije znalo ko dolazi od visokih gostiju i predložio da ubuduće organizator centralne proslave bude Nacionalni savet i da se o tome raspravlja na nekoj od nastupnih sednica. S druge strane Đurđevo je zbog održavanja centralne svečanosti dobilo mnogo, jer su obnovljeni razni prostori, angažovan je veliki broj ljudi, koji će i dalje ostati aktivni“.

Anex 4 – Izvodi iz zapisnika sa sednica Odbora za kulturu nacionalnog saveta Rusina

Konstitutivna sednica

Konstitutivna sednica Odbora za kulturu održana je 30.09.2010. godine u Zavodu za kulturu vojvođanskih Rusina. Prihvaćen je Poslovnik. Predloženo je od strane Izvršnog organa da Odbor ima manje operativno telo, a stigao je i predlog da se izaberu dva potpredsednika i da oni sa predsednikom Odbora čine to telo. To je zahtevalo izmenu Poslovnika, tako da je njegovo prihvatanje odloženo za sledeću sednicu.

Pokrajinskom sekretarijatu za kulturu je, na njegov zahtev, predloženo da tradicionalne manifestacije od posebnog značaja za očuvanje, unapređenje i razvoj nacionalnog identiteta, „pa tako imaju i pokrajinski karakter“ budu Festival rusinske kulture „Crvena ruža“, Dramski memorijal „Petro Riznič Đađa“ (oba iz Ruskog Krstura) i Festival izvornog folklora vojvođanskih Rusina „Žetva“ iz Kucure. Predlagači iz Krstura su obrazložili da je Sekretarijat nameran da podrži sigurno dva festivala svake nacionalne manjine, pa su oni predložili krsturske manifestacije.

Određeno je da se napravi Kalendar manifestacija. Predloženo je da Odbor osim programske vodi i finansijsku politiku u rusinskoj kulturi. Član Odbora iz Kucure dao je predlog da se finansiraju kulturne manifestacije na osnovu analize urađenog i postignutih rezultata, a ne svima jednako. Odbor je razmatrao i potrebe za kadrovima u kulturi konstatujući da u mnogim oblastima imamo značajne potrebe, tako da će na sledećoj sednici biti predloženi konkretni profili koje treba stipendirati. Na osnovu Zaključka Saveta sa prošle sednice dobijene su molbe za finansiranje KUD-ova od strane Saveta biće vraćene KUD-ovima kako bi ih napisali u skladu sa utvrđenom formom. Data je podrška dr Mihajlu Fejsi za dobijanje Nagrade opštine Vrbas koja će biti doručena odgovarajućim organima vrbaske opštine.

1. redovna sednica

Prva redovna sednica održana je 07.10.2010. Odbor je pozdravio predsednik Nacionalnog saveta Slavko Rac koji je u uvodnom slovu pojasnio „da je Odbor za kulturu osnovan kako bi se brinuo o festivalima Rusina. Odbor je zadužen da precizira sve kriterijume i uslove koji treba da budu ispunjeni kako bi jedan festival bio zadovoljavajući“. Na dnevnom redu sednice bilo je prihvatanje zapisnika sa konstitutivne sednice, prihvatanje Poslovnika,

izbor predsednika Odbora, Kalendar manifestacija u 2011. godini, prioritetni teme u radu Odbora, molbe udruženja, razno.

Zapisnik i Poslovnik su prihvaćeni. Odlučeno je da predsednik Odbora imenuje potpredsednika iz članstva Odbora. Odlučeno je da svi KUD-ovi imaju rok od 7 dana da naprave izveštaj u kojem će naznačiti sve manifestacije koje društvo organizuje sa označavanjem jedne kao reprezentativne. Takvu reprezentativnu manifestaciju će Savet podržati kao prioritetnu, a šta je prioritetno razmatraće Izvršni organ Saveta.

Kao prioritetne teme Odbora za kulturu iznesene su:

- obezbeđivanje sredstava za održavanje podružnih kancelarija
- razgovor sa predsednicima u svakoj opštini u kojoj žive Rusini kako bi se rešili problemi materijalnih troškova
- određivanje kriterijuma u svim oblastima
- osnivanje fonda iz kojeg bi se finansirala društva koja se plasiraju na takmičenjima
- formiranje programskog odbora stručnjaka koji bi se brinuo o nošnjama, plesovima, čuvanju autentičnosti kao i o tom šta ima smisla da bi Savet podržao
- nacionalni savet će finansirati osnovno: knjige, nošnje i prostorije. Dat je predlog da Zavod za kulturu vojvođanskih Rusina finansira stručnjake.

Doneta je odluka da predstavnik svakog rusinskog udruženja zakaže razgovor sa predsednicima opština u kojima žive Rusini.

Na sednicu su stigle molbe za sledeće projekte: festival izvornog stvaralaštva „Žetva“; pozorišno stvaralaštvo, dečja predstava – Društvo Rusina Subotica; umetnička kolonija Njaradi; nastup hora na međunarodnom festivalu u Snini, Slovačka – RKPD Novi Sad; Promocija zbornika – Društvo Rusina Subotica; osmi rusinski festival kratkih scenskih formi – Matica-Društvo Rusina Novi Sad; promocija knjige Jakima Sivča – RKPD Novi Sad; Pahuljica 2010. RKPD Novi Sad; sekcija za zaštitu rusinskog jezika sa elementima nacionalne kulture za predškolsku decu – Društvo Rusina Subotica. Na osnovu molbi Odbor je doneo odluku da za svaku manifestaciju koja se namerava organizovati mora postojati molba. Zaostale molbe poslati Savetu do 15. oktobra. Savet neće razmatrati nijednu koja stigne posle tog datuma.

Odbor je izneo predloge da svako udruženje forsira oblast za koju postoje interesi; rad na predstavama za decu i odrasle treba da bude stimulisan; kad se pravi koncert društva, ili se gostuje u inostranstvu, društva treba da se pomažu kako u tačkama tako i u nošnjama; kad se odvija neka manifestacija, članovi Odbora treba da se organizuju i zajedno je posete;

uz pomoć pokrajinskog Ombudsmana treba tražiti sredstava od lokalnih samouprava za finansiranje društava.

2. redovna sednica

Sednica je održana 31.01.2011. Sednicu je otvorio i pozdravio prisutne predsednik Saveta. On je pojasnio da zbog situacije u kojoj Odbor nema predsednika on iskorištava pravo da saziva sednicu. Na dnevnom redu su bile tačke: prihvaćanje zapisnika sa prošle sednice; formiranje grupe za donošenje pravila, propozicija i kriterijuma za manifestacije iz Kalendara manifestacija za 2011. godinu; predlog raspoređivanja sredstva po Konkursu Pokrajinskog sekretarijata za propise, upravu i nacionalne manjine; plan i program rada za 2011. godinu; razno.

U raspravi o formiranju grupe za donošenje pravila zaključeno je da se imenuje grupa stručnjaka za svaki segment svih manifestacija. Na osnovu tog zaključka i predloga utvrđene su oblasti i stručnjaci za horsko pevanje; folklor; orkestre; pevanje; scenografiju; pozorišnu umetnost; konferanse i etnologiju. Za svaku oblast je predložena lista od četiri stručnjaka a Organizacioni odbori treba da sa te liste biraju stručnjake za one oblasti koje su na festivalu zastupljene i zajednički utvrde kriterijume.

Na osnovu Konkursa Sekretarijata opredeljena su sredstava u iznosu od 1.200.000,00 dinara za rusinska udruženja. Zaključeno je da će Savetu sva društva do kraja meseca dostaviti spisak članova Organizacionih odbora manifestacija koja je planirana Kalendarom, kriterijume i propozicije koje primenjuju i da izaberu stručnjake koji će im pomoći da tačnije definišu propozicije i kriterijume za manifestacije; odbor za kulturu treba da održi šest sastanaka u 2011. godini; stručnjaci treba da se sastaju po oblastima, a ne po festivalima; održaće se deset sastanaka predstavnika Zavoda i KUD-ova po našim mestima sa ciljem izrade Nacionalne strategije u oblasti kulture po teritorijalnom i institucionalnom principu; direktor Zavoda će napraviti Pravilnik o finansiranju KUD-ova i predložiće ga nacionalnom savetu na prihvatanje; duhovnu kulturu uključiti u pripremu programa po našim mestima.

3. redovna sednica

Treća redovna sednica održana je 05.04.2011. godine. Na dnevnom redu bili su prihvatanje zapisnika sa prethodne sednice; prihvatanje finansijskog plana za 2011. godinu; potvrđivanje odluke sa prošle sednice o predlogu raspoređivanja sredstava po Konkursu Pokrajinskog sekretarijata za propise, upravu i nacionalne zajednice; predlog raspoređivanja sredstava po Konkursu Pokrajinskog sekretarijata za kulturu; razno.

Odbor je prihvatio finansijski plan za 2011. godinu i predložio Pokrajinskom sekretarijatu za propise, upravi i nacionalne zajednice da rasporedi sredstava po konkursu u iznosu od 1.164.000,00 dinara. Pokrajinskom sekretarijatu za kulturu je predloženo da rasporedi sredstava u iznosu od 430.000,00 dinara. Društvima koja nisu poslala spisak članova organizacionog odbora manifestacija koje organizuju dužna su to da urade do kraja aprila.

4. redovna sednica

Četvrta redovna sednica održana je 28.12.2012. godine. Na dnevnom redu bilo je: prihvatanje zapisnika sa prethodne sednice; izveštaj o radu Odbora za kulturu u 2011. godini; plan rada Odbora za 2012. godinu; imenovanje članova za izradu Nacionalne strategije razvoja kulture; razno; donošenje preporuka za planiranje rada Zavoda za 2012. godinu.

Predsednica odbora je izvestila da su sve manifestacije koje su planirane Kalendarom i ostvarene. Sredstva koja je Savet za njih opredeljivao bila su društvima na vreme uplaćivana, pre održavanja manifestacija. Odbor je imenovao stručnjake iz raznih oblasti kulture i zamenio člana koji više nije u rukovodstvu društva. Odbor je predložio za nagradu Zavoda za kulturu Vojvodine dve osobe. Izveštaj je prihvaćen.

Predsednica Odbora je rekla da je u 2011. bilo 22 aktivnosti kojima je obuhvaćeno prezentovanje redovnog rada sekcija u KUD-ovima. Postavila je pitanje da li će broj manifestacija u 2012. biti isti, da li će se neke manifestacije priključiti drugima, da li će se pojedinim podizati kvalitet. Otvorila je raspravu oko kriterijuma za finansiranje. Član Odbora je naglasio da je najveći problem KUD-ova finansiranje njihove „redovne delatnosti“. Predložen je sistem bodovanja nalik načinu finansiranja kulturnih ustanova u opštini Kula. Kulturne aktivnosti je potrebno verifikovati na opštinskim smotrama, zatim se boduju i na osnovu bodovanja finansiraju. Za Rusine bi verifikacija bila izvođena na manifestacijama iz Kalendara. Naglasak je na finansiranju kulturnih aktivnosti, a ne na broju članova zajednice u nekoj opštini. Predloženo je da se utvrdi nagrada u kulturi koja bi bila finansijski izražena, kako bi se stimulisao kvalitet u radu. Na osnovu predloga Odbor je doneo zaključak da do 17. januara treba dostaviti spisak svih sekcija koje KUD-ovi imaju i festivale na kojima će te sekcije učestvovati. Radna grupa od četiri člana treba da definiše kriterijume i napravi pravilnik o bodovanju.

Direktor Zavoda je predložio da se sredstava Zavoda raspoređuju tako da po jedna trećina bude posvećena programima u vidu proslave Nacionalnog praznika, redovne

programske delatnosti Zavoda i kulturne aktivnosti na lokalni. Odbor je jednoglasno prihvatio navedene preporuke za planiranje rada Zavoda u 2012. godini.

Odbor za kulturu je doneo zaključak da će Zavod za kulturu do kraja marta pripremiti predlog Strategije u kulturi i proslediti ga Nacionalnom savetu na usvajanje.

Odbor je dobio informaciju o aktivnostima oko proslave Nacionalnog praznika, ali nije doneo nikakav akt povodom toga.

5. redovna sednica

Peta redovna sednica održana je 02.03.2012. godine. Na dnevnom redu bili su prihvatanje zapisnika sa prethodne sednice; utvrđivanje kalendara reprezentativnih manifestacija Rusina u 2012. godini; finansijski plan Odbora za 2012. godinu; predlaganje članova Upravnog odbora Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina; predlaganje članova Upravnog odbora Rusinskog narodnog teatra „Petro Riznić Đađa“; predlaganje utvrđivanja Doma kulture Ruski Krstur za ustanovu od posebnog značaja u oblasti očuvanja, unapređivanja i razvoja posebnosti i nacionalnog identiteta rusinske nacionalne zajednice; razno.

Kalendar je ostao isti kao i prošle godine.

Predsednica je navela da su planirana sredstava Odbora za kulturu manja od prošlogodišnjih i da iznose 2.055.000,00 dinara, ali da je planirano da stručnu pomoć KUD-ovima ne plati Odbor već Zavod za kulturu vojvođanskih Rusina. Zbog te promene, ostalo je više sredstava za raspodelu manifestacijama iz Kalendara. Finansijski plan je prihvaćen.

Predloženo je 16 kandidata za članove Upravnog odbora Zavoda.

Predloženo je 9 kandidata za članove Upravnog odbora RNT.

Donesena je odluka o predlaganju Savetu da Dom kulture u Krsturu bude proglašen za ustanovu od posebnog značaja.

Elektronska sednica Odbora za kulturu

Na zahtev Skupštine opštine Kula za imenovanje članova upravnog i nadzornog odbora Doma kulture u Ruskom Krsturu, a na osnovu Odluke o osnivanju Doma kulture, održana je od 24-27.07.2012. godine elektronska sednica Odbora za kulturu Nacionalnog saveta rusinske nacionalne manjine.

Na sednici je predložen član Upravnog odbora Doma kulture. Ne postoje primedbe na predložene članove upravnog odbora od strane Opštine. Predložen je član nadzornog odbora. Ne postoje primedbe na predloženog člana nadzornog odbora od strane Opštine.

Anex 5 – Delotvornost pravnog rešenja

Član Zakona	Nadležnost Nacionalnog saveta	Sednica Saveta	Tačka d.r.	Napomena
10.1.	1) donosi i menja statut nacionalnog saveta;	2.1.	Prihvatanje Statuta	
10.2.	2) donosi finansijski plan, finansijski izveštaj i završni račun;	4.6.	Finansijski plan do kraja 2010. godine	
		6.1.	Prihvatanje završnog računa za 2010. godinu	
		6.4.	Donošenje finansijskog plana za 2011. godinu	
		7.6.	Prihvatanje finansijskog izveštaja o radu Nacionalnog saveta za 2010. godinu	
		7.11.	Prihvatanje finansijskog plana Nacionalnog saveta za 2011. godinu, za sredstva APB	
		7.12.	Prihvatanje budžeta odbora i budžeta Saveta za 2011. godinu	
		9.9.	Donošenje odluke o rebalansu budžeta Nacionalnog saveta za 2011. godinu	
		9.11.	Donošenje odluke o privremenom finansiranju u prvom kvartalu 2012. godine	
		10.4.	Prihvatanje finansijskog izveštaja Nacionalnog saveta za 2011. godinu	
10.5.	Prihvatanje finansijskog plana Nacionalnog saveta za 2012. godinu			
10.3.	3) raspolaže sopstvenom imovinom;	3.10.	Odluka o zagrevanju u prostorijama Saveta	
		4.2.	Prihvatanje pravilnika o korišćenju službenog automobila	
		9.1.	Prihvatanje pravilnika o popisu (inventaru)	
		8.9.	Donošenje odluke o izradi internet stranice Saveta	
		8.8.	Molba za dobijanjem radio-frekvencije Nacionalnog saveta za područje ruskog Krstura i Kule	
10.4.	4) odlučuje o nazivu, simbolima i pečatu nacionalnog saveta;		Prihvatanje Statuta	Ova tačka se ponavlja, jer je bilo obavezno da se naziv, simbol i pečat unutar Statuta

10.5.	5) utvrđuje predloge nacionalnih simbola, znamenja i praznika nacionalne manjine;	5.3.	Donošenje odluke o svečanoj pesmi Rusina u Srbiji	Ovo je delimično rešeno unutar Statuta, jer je određen simbol Nacionalnog saveta, ali nije određena svečana pesma i drugi simboli
		8.13.	Zauzimanje stanovišta o proslavi Nacionalnog praznika Rusina 2012. godine	
		9.15.	Predlozi za kandidaturu za centralnu proslavu Nacionalnog praznika 2013. godine	
10.6.	6) osniva ustanove, udruženja, fondacije, privredna društva u oblastima kulture, obrazovanja, obaveštavanja i službene upotrebe jezika i pisma i drugim oblastima od značaja za očuvanje identiteta nacionalne manjine;			
10.7.	7) predlaže predstavnika nacionalne manjine u savetu za međunacionalne odnose u jedinici lokalne samouprave;	6.10.	Predlog kandidata za člana Saveta za međunacionalne odnose opštine Kula	
		7.14.	Predlog kandidata za člana Saveta za međunacionalne odnose opštine Sremska Mitrovica	
10.8.	8) ustanovljava i dodeljuje priznanja;			
10.9.	9) inicira donošenje i prati sprovođenje zakona i drugih propisa iz oblasti kulture, obrazovanja, obaveštavanja i službene upotrebe jezika i pisma;			
10.10.	10) učestvuje u pripremi propisa i predlaže izmenu i dopunu propisa kojima se uređuju Ustavom garantovana prava nacionalnih manjina u oblasti kulture, obrazovanja, obaveštavanja i službene upotrebe jezika i pisma;			
10.11.	11) predlaže posebne propise i privremene mere u oblastima u kojima se ostvaruje pravo na samoupravu, radi postizanja pune ravnopravnosti između pripadnika nacionalne manjine i građana koji pripadaju većini;			
10.12.	12) pokreće postupak pred Ustavnim sudom, Zaštitnikom građana, pokrajinskim i lokalnim ombudsmanom i drugim nadležnim organima, kada proceni da je došlo do povrede Ustavom i zakonom garantovanih prava i sloboda pripadnika nacionalnih manjina;			

10.13.	13) pokreće postupak iz tačke 12) ovog člana u ime pripadnika nacionalne manjine, uz prethodno pribavljeno pismeno ovlašćenje;			
10.14.	14) zauzima stavove, pokreće inicijative i preduzima mere u vezi sa svim pitanjima koja su neposredno povezana sa položajem, identitetom i pravima nacionalne manjine;	8.10.	Donošenje odluke o aktivnostima vezanim za Popis stanovništva 2011. godine	
10.15.	15) odlučuje o drugim pitanjima koja su mu poverena zakonom, aktom autonomne pokrajine ili jedinice lokalne samouprave.			
16.1.	Osniva ustanove kulture radi očuvanja, unapređenja i razvoja kulturne posebnosti i očuvanja nacionalnog identiteta nacionalne manjine i vršiti prava i obaveze osnivača.	3.6.	Imenovanje direktora RNT „Petro Riznić Đađa“	
		9.2.	Produžetak mandata Upravnog odbora RNT „Petro Riznić Đađa“ 9.2.	
		10.19.	Imenovanje članova Upravnog i Nadzornog odbora RNT „Petro Riznić Đađa“	
		7.4.	Prihvatanje izveštaja o reviziji finansijskog delovanja u RNT „Petro Riznić Đađa“	
16.2.	Ustanove iz stava 1. ovog člana nacionalni savet osniva samostalno ili zajedno sa Republikom, autonomnom pokrajinom, jedinicom lokalne samouprave ili drugim pravnim licem, u skladu sa zakonom.	2.8.	Izbor člana upravnog odbora Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina	
		2.9.	Rasprava o statusu Zavoda i izmena Statuta Zavoda	
		3.7.	Donošenje odluke o reviziji u NIU "Ruske slovo" i Zavodu za kulturu vojvođanskih Rusina	
		V1.1.	Davanje mišljenja o izveštaju o radu Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina za 2010. godinu	
		V1.3.	Davanje mišljenja o planu rada Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina za 2011. godinu	
		8.6.	Davanje saglasnosti na izmene člana 2. stav 2 i člana 3 stav 1. Odluke o osnivanju Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina	
		8.7.	Davanje mišljenja o Statutu Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina	
		9.5.	Donošenje odluke o izmeni Odluke o osnivanju Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina	
		10.11.	Davanje mišljenja o izveštaju o radu Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina za 2011. godinu	

		10.13.	Davanje mišljenja o planu rada Zavoda za kulturu vojvodanskih Rusina za 2012. godinu	
		10.15.	Davanje mišljenja o Statutu Zavoda za kulturu vojvodanskih Rusina	
		10.16.	Predlaganje članova Upravnog i Nadzornog odbora Zavoda za kulturu vojvodanskih Rusina	
		10.18.	Predlog za vd direktora Zavoda za kulturu vojvodanskih Rusina	
		6.5.	Davanje mišljenja o finansijskom izveštaju za 2010. godinu i finansijskom planu za 2011. godinu Zavoda za kulturu vojvodanskih Rusina	
		V1.2.	Davanje mišljenja o finansijskom izveštaju Zavoda za kulturu vojvodanskih Rusina za 2010. godinu	
		V1.4.	Davanje mišljenja o finansijskom planu Zavoda za kulturu vojvodanskih Rusina za 2011. godinu	
		7.2.	Prihvatane izveštaja o reviziji finansijskog delovanja Zavoda za kulturu vojvodanskih Rusina	
		9.4.	Informacija o toku revizije finansijskog delovanja Zavoda za kulturu vojvodanskih Rusina	
		10.12.	Davanje mišljenja o finansijskom izveštaju Zavoda za kulturu vojvodanskih Rusina za 2011. godinu	
		10.14.	Davanje mišljenja o finansijskom planu Zavoda za kulturu vojvodanskih Rusina za 2012. godinu	
		10.17.	Informacija o reviziji finansijskog delovanja Zavoda za kulturu vojvodanskih Rusina za 2008, 2009 i 2010. godinu	
16.3.	Republika, autonomna pokrajina i jedinica lokalne samouprave kao osnivači ustanova iz stava 1. ovog člana mogu u celini ili delimično preneti osnivačka prava na nacionalni savet.			
17.1.	U ustanovama kulture čiji je osnivač Republika, autonomna pokrajina ili jedinica lokalne samouprave, za koje nacionalni savet utvrdi da su od posebnog značaja za očuvanje identiteta nacionalne manjine, nacionalni savet:	6.8.	Utvrđivanje ustanove u oblasti kulture od posebnog značaja za očuvanje, unapređenje i razvoj posebnosti nacionalnog identiteta rusinske nacionalne manjine na teritoriji Grada Novog Sada i predlog za prenos osnivačkih prava na Grad Novi Sad	
	1) imenuje jednog člana upravnog odbora ustanove;			
	2) daje mišljenje o predloženim članovima upravnog odbora ustanove;			
	3) daje mišljenje u postupku izbora			

	direktora ustanove.			
		10.20.	Donošenje Odluke o utvrđivanju Doma kulture Ruski Krstur za ustanovu u oblasti kulture od posebnog značaja za očuvanje, unapređenje i razvoj posebnosti i nacionalnog identiteta rusinske nacionalne manjine	
17.2.	Ako više nacionalnih saveta utvrdi da je neka ustanova u oblasti kulture od posebnog značaja za očuvanje, unapređenje i razvoj posebnosti i nacionalnog identiteta nacionalne manjine, nacionalni saveti imenuju po jednog člana upravnog odbora iz stava 1. tačka 1) ovog člana.			
18.1.	1) utvrđuje koje su ustanove i manifestacije u oblasti kulture od posebnog značaja za očuvanje, unapređenje i razvoj posebnosti i nacionalnog identiteta određene nacionalne manjine;			
18.2.	2) utvrđuje strategiju razvoja kulture nacionalne manjine;	5.2.	Donošenje odluke o početku donošenja Nacionalne strategije	
		6.7.	Imenovanje komisije za koordinaciju izrade Nacionalne strategije Rusina	
18.3.	3) utvrđuje koja su pokretna i nepokretna kulturna dobra od posebnog značaja za nacionalnu manjinu;			
18.4.	4) pokreće postupak pred nadležnim organom ili ustanovom za utvrđivanje statusa zakonom zaštićenih pokretnih i nepokretnih kulturnih dobara od značaja za nacionalnu manjinu;			
18.5.	5) predlaže preduzimanje mera zaštite, sanacije i rekonstrukcije kulturnih dobara iz stava 1. tačka 4) ovog člana;			
18.6.	6) daje mišljenja i predloge u postupku izrade prostornih i urbanističkih planova u jedinici lokalne samouprave u kojoj se nalaze kulturna dobra iz stava 1. tačka 3) ovog člana;			
18.7.	7) predlaže obustavljanje izvršenja prostornih i urbanističkih planova ako smatra da se time ugrožavaju kulturna dobra iz stava 1. tačka 3) ovog člana;			
18.8.	8) daje prethodno mišljenje nadležnom organu u postupku izdavanja dozvole za premeštanje nepokretnog kulturnog dobra iz stava 1. tačka 3) ovog člana na novu lokaciju;			

18.9.	9) daje mišljenje u postupku osnivanja ili ukidanja biblioteka ili organizacionih jedinica biblioteka koji imaju fond knjiga na jeziku nacionalne manjine;			
18.10.	10) daje predlog za raspodelu sredstava koja se dodeljuju putem javnog konkursa iz budžeta Republike, autonomne pokrajine ili jedinice lokalne samouprave ustanovama, manifestacijama i udruženjima nacionalne manjine u oblasti kulture;			
18.11.	11) predlaže najmanje jednog kandidata za zajedničku listu kandidata za izbor Nacionalnog saveta za kulturu;			
18.12.	12) određuje svog predstavnika u Nacionalnom savetu za kulturu koji, bez prava odlučivanja, učestvuje u njegovom radu kada se razmatraju pitanja od značaja za kulturu nacionalne manjine;			
18.13.	13) odlučuje o drugim pitanjima koja su mu poverena zakonom, aktom autonomne pokrajine ili jedinice lokalne samouprave.	5.5.	Prihvatanje kalendara akcija i manifestacija u 2011. godini	
		5.9.	Donošenje odluke o stručnoj pomoći KUD-ovima	
		5.11.	Zakup prostorija dopisništva NIU „Ruske slovo“ i područne kancelarije u Sremu	
		8.11.	Izveštaji sa održanih festivala	
19	Nacionalni savet može, na način utvrđen zakonom, samostalno ili zajedno sa drugim pravnim licem, osnivati ustanove i privredna društva za obavljanje novinsko-izdavačke i radio-televizijske delatnosti, štampanja i reprodukcije snimljenih medija i vršiti prava i obaveze osnivača. Republika, autonomna pokrajina ili jedinica lokalne samouprave kao osnivač javnih preduzeća i ustanova u oblasti javnog informisanja koje u celini ili pretežno vrše informisanje na jeziku nacionalne manjine mogu u sporazumu sa nacionalnim savetom u celini ili delimično preneti osnivačka prava na nacionalni savet.	3.11.	Status internet radija Ruski Krstur	
		3.5.	Imenovanje direktora NIU „Ruske slovo“	
		7.9.	Davanje mišljenja o planu rada NIU „Ruske slovo“ za 2011. godinu	
		8.5.	Donošenje odluke o uslovima davanja u zakup prostorija NIU „Ruske slovo“ u Futoškoj 2 Zavodu za kulturu vojvođanskih Rusina	
		9.3.	Izmena odluke o osnivanju NIU „Ruske slovo“	
		10.6.	Prihvatanje izveštaja o radu NIU „Ruske slovo“ za 2011. godinu	
		10.8.	Davanje saglasnosti na plan rada NIU „Ruske slovo“ za 2012. godinu	
		10.10.	Davanje saglasnosti na izmene Statuta NIU „Ruske slovo“	
		7.3.	Prihvatanje izveštaja o reviziji finansijskog delovanja NIU „Ruske slovo“	
		7.7.	Davanje mišljenja o izveštaju o radu NIU „Ruske slovo“ za 2010. godinu	
7.8.	Davanje mišljenja o finansijskom izveštaju NIU „Ruske slovo“ za 2010. godinu			

		7.10.	Davanje mišljenja o finansijskom planu NIU „Ruske slovo“ za 2011. godinu	
		9.10.	Donošenje odluke o finansiranju novinske agencije „Ruthenpress“	
		10.7.	Prihvatanje finansijskog izveštaja NIU „Ruske slovo“ za 2011. godinu	
		10.9.	Davanje saglasnosti na finansijski plan NIU „Ruske slovo“ za 2012. godinu	
41	Članu nacionalnog saveta prestaje članstvo u nacionalnom savetu pre isteka vremena na koje je izabran: 1) podnošenjem ostavke;	1.1.	Prihvatanje ostavke člana Saveta	
7	Nacionalni savet ima predsednika, izvršni organ, odbore za obrazovanje, kulturu, obaveštavanje i službenu upotrebu jezika i pisma.	1.2.	Izbor predsednika Saveta	
113	Stečena sredstva, u skladu sa ovim zakonom, mogu se koristiti za finansiranje troškova za: 1) redovnu delatnost nacionalnog saveta; 2) finansiranje rada ustanova, fondacija, privrednih društava i organizacija čiji je osnivač ili suosnivač nacionalni savet, ustanova, fondacija, privrednih društava i drugih organizacija čija su osnivačka prava delimično ili u celini preneti na nacionalni savet. U troškove redovne delatnosti nacionalnog saveta spadaju naročito: 1) finansiranje ili sufinansiranje programa i projekata u oblasti obrazovanja, kulture, obaveštavanja i službene upotrebe jezika i pisma nacionalne manjine; 2) troškovi za iznajmljivanje i korišćenje prostorija nacionalnog saveta; 3) zarade, porezi i doprinosi zaposlenih u nacionalnom savetu; 4) honorari i doprinosi za obavljen rad za potrebe nacionalnog saveta; 5) putni troškovi i dnevnice za službena putovanja; 6) nabavka kancelarijskog materijala i opreme za rad nacionalnog saveta.	6.3.	Donošenje pravilnika o nadoknadama	
		4.5.	Odluka o finansiranju područnih kancelarija	
		9.12.	Izveštaji sa održanih festivala	
		2.11.	Molbe	
		3.14.	Molbe	
		4.7.	Molbe	
		5.12.	Molbe	
		6.11.	Prihvatanje odluke o predlogu Mesne zajednice Ruski Krstur o zajedničkom finansiranju projekta „Mreža za socio-ekonomski razvoj“	
		6.2.	Donošenje odluke o iznosu mesečne rate za rad područnih kancelarija	
117	Nacionalni savet ima račun. Nacionalni savet je dužan da vodi knjigovodstvo o svim prihodima i rashodima. Knjigovodstvo se vodi po poreklu, visini i strukturi prihoda i rashoda, u skladu sa propisima kojima se uređuje računovodstvo. Knjigovodstvene evidencije prihoda i rashoda nacionalnog saveta su predmet godišnje revizije, u skladu sa propisima kojima se uređuje računovodstvo, i mogu biti predmet kontrole nadležnih organa. Nacionalni savet je obavezan da vodi posebnu evidenciju o svojoj imovini.	9.7.	Donošenje odluke o radnom mestu računovođe	

10.1	Delovanje po Statutu	2.2.	Prihvatanje Poslovnika	
		2.3.	Izbor podpredsednika	
		2.4.	Izbor izvršnog organa	
		2.5.	Raspisivanje konkursa za sekretara Saveta	
		2.6.	Izbor Nadzornog organa	
		2.10.	Odluka o radnoj zajednici Saveta	
		3.1.	Izbor predsednika odbora za kulturu	
		3.2.	Izbor članova odbora	
		3.3.	Izbor sekretara Saveta	
		3.4.	Izbor člana Nadzornog odbora	
		3.13.	Rasprava o statusu radnog odnosa za mesto tehnički sekretar	
		4.3.	Ostavka člana odbora za kulturu i predlaganje drugog člana, kao i formiranje programskog odbora festivala u okviru Odbora za kulturu	
		5.4.	Prihvatanje ostavke predsednika Odbora za kulturu i imenovanje novog predsedika Odbora	
		5.7.	Određivanje koordinatora za rad područnih kancelarija Saveta	
		5.8.	Imenovanje portparola Saveta	
		5.13.	Zakazivanje rusinskog bala u organizaciji Nacionalnog saveta za 12.02.2011.	
		6.6.	Imenovanje predsednika Odbora za kulturu i konstatovanje ostavke člana odbora za informisanje	
		6.9.	Određivanje osobe zadužene za informisanje o radu Nacionalnog saveta i radu internet stranice Nacionalnog saveta	
		7.5.	Prihvatanje izveštaja o radu Nacionalnog saveta i izveštaja o radu Izvršnog organa za 2010. godinu	Prihvatanje izveštaja o radu je trebalo biti rešeno članov Zakona 10.2.
		7.13.	Promene članova Nadzornog odbora i Odbora za mladež i sport	
8.1.	Izmena pravilnika o iznosu nadoknade			
8.2.	Imenovanje predsednika Odbora za nauku i promena člana Odbora za kulturu			
9.8.	Donošenje odluke o izboru revizora za 2011. godinu			

		9.14.	Donošenje odluke o prigodnim novogodišnjim materijalima Nacionalnog saveta	
		9.16.	Razrešenje člana Odbora za mladež i sport i imenovanje članova Odbora za mladež i sport	
		10.2.	Prihvatanje izveštaja o radu Nacionalnog saveta i Izveštaja o radu Izvršnog organa	
		10.21.	Konkurs za stručnu praksu – primanje pripravnika u Nacionalni savet	
		2.7.	Određivanje limita za samostalno raspolaganje finansijskim sredstvima u Savetu	
		3.8.	Izveštaj sa razgovora sa advokaticom koja zastupa Nacionalni savet u sudskim procesima	
		4.1.	Prihvatanje Pravilnika o nadoknadi za dnevnicu i putne troškove za sastanke Saveta, Predsedništva, Izvšog organa i odbora	
		5.10.	Usvajanje pravilnika o računovodstvu	
		7.1.	Prihvatanje izveštaja o reviziji finansijskog delovanja Nacionalnog saveta Rusina	
		7.15.	Izveštaj o reviziji područne kancelarije Nacionalnog saveta u Kucuri	
		8.3.	Određivanje nezavisnog revizora za izradu izveštaja za 2011. godinu, za sredstva koja Nacionalni savet dobija iz budžeta Republike	
		9.6.	Informacija o završenoj pokrajinskoj budžetskoj reviziji finansijskog delovanja Nacionalnog saveta za 2009. i 2010. godinu	
		9.13.	Izveštaji o sudskim postupcima koje Nacionalni savet vodi protiv Eve Baran i Vojvodanske banke	
		10.1.	Prihvatanje zaključaka Nadzornog odbora	
		10.3.	Informacija o završenoj reviziji finansijskog poslovanja Nacionalnog saveta u 2011. godini	
		3.9.	Izbor članova radne grupe za preseljenje Zavoda i formiranje odeljenja Nacionalnog saveta u Novom Sadu	
14	Obrazovanje	8.12.	Zauzimanje stanovišta o statusu nastavnog predmeta „Maternji jezik s elementima nacionalne kulture“	

15.11		5.6.	Donošenje odluke o dodeli stipendija učenicima i studentima	
		8.4.	Pravilnik o stimulaciji za učenike Gimnazije na rusinskom jeziku i studenata Odeljenja za rusinistiku	
		3.12.	Razmatranje daljeg stipendiranja za potrebe Nacionalnog saveta	
	Razno	1.4.	Razno	
		2.13.	Razno	
		3.15.	Razno	
		4.8.	Razno	
		5.14.	Razno	
		6.12.	Razno	
		7.17.	Razno	
		8.14.	Razno	
		9.17.	Razno	
		10.22.	Razno	
28	Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo da slobodno zasnivaju i održavaju miroljubive odnose unutar Savezne Republike Jugoslavije i van njenih granica s licima koja zakonito borave u drugim državama, posebno sa onima sa kojima imaju zajednički etnički, kulturni, jezički i verski identitet ili zajedničko kulturno nasleđe (Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina, član 6) Nacionalni savet, u skladu sa zakonom, saraduje sa međunarodnim i regionalnim organizacijama, sa državnim organima, organizacijama i ustanovama u matičnim državama, kao i sa nacionalnim savetima ili sličnim telima nacionalnih manjina u drugim državama. Predstavnici nacionalnog saveta učestvuju u pregovorima ili se konsultuju povodom pregovora o zaključivanju bilateralnih sporazuma sa matičnim državama, u delu koji se neposredno odnosi na prava nacionalnih manjina. Predstavnici nacionalnih saveta učestvuju u radu mešovitih međudržavnih tela čiji je zadatak da nadziru sprovođenje bilateralnih međudržavnih sporazuma o zaštiti prava određene nacionalne manjine. Predstavnici nacionalnih manjina, preko Saveta Republike Srbije za nacionalne manjine, učestvuju u postupku zaključivanja, odnosno pristupanja, međunarodnim ili regionalnim sporazumima koji se odnose na položaj i zaštitu prava nacionalnih manjina (Zakon o nacionalnim savetima Član 27, 28)	4.4.	Inicijativa za podpisivanje ugovora o međuregionalnoj saradnji	
		5.1.	Inicijativa za podpisivanje ugovora o međuregionalnoj saradnji	
27		7.16.	Imenovanje delegacije za odlazak na proslavu dana nezavisnosti Ukrajine	

42	U roku od 30 dana od dana proglašenja konačnih rezultata izbora, ministar saziva konstitutivnu sednicu nacionalnih saveta.	0.1.	Verifikovanje mandata članova	
		0.2.	Izbor radnog predsedništva	
	Ostalo	1.3.	Predlozi sremeske liste	
		2.12.	Predlozi sremeske liste	

Bibliografija

1. Adižes, Isak. (2006) *Menadžment za kulturu*. Novi Sad: Adižes menadžment konsalting.
2. Albrow, Martin. (1999) *Sociology. The Basics*. New York: Routledge.
3. Aleksander, D. Viktorija. (2007) *Sociologija umetnosti*. Beograd: Clio.
4. Bakić, Jovo. (2006) *Teorijsko-istraživački pristupi etničkoj vezanosti (Ethnicity), nacionalizmu i naciji*, Sociologija, vol. 48, br. 3, str. 231-264.
5. Barker, Chris. (2004) *The SAGE Dictionary of Cultural Studies*. London: SAGE Publications.
6. Bašić, Goran. [ur.] (2003) *Demokratija i multikulturalnost u Jugoistočnoj Evropi*. Beograd: Centar za istraživanje etniciteta.
7. Bertuglia, Cristoforo Sergio; Vaio, Franco (2005) *Nonlinearity, Chaos, and Complexity - The Dynamics of Natural and Social Systems*. New York: Oxford University Press.
8. Borojević, Tatjana. (2011) *Praktikum za izradu strateškog plana Nacionalnog saveta nacionalne manjine*. Beograd: OEBS.
9. Degan, Vladimir-Đuro. (2002) *Načelo suverene jednakosti država u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti*. Politička misao, Vol XXXIX, br. 2, str. 123-132.
10. Dimitrijević, Vojin; Kartag-Odri Agneš; Milinković, Branislav; Serfontein, Jan-Lui; Stojković, Branimir. (1999) *Kulturna prava*. Beograd: Beogradski centar za ljudska prava.
11. Divjak, Slobodan. (2002) *Nacija, kultura i građanstvo*. Beograd: Javno preduzeće službeni list SRJ.
12. Domonji, Pavel. [priredio] (2004) *Između načela i prakse – položaj „malih“ i „velikih“ manjina u Srbiji*. Beograd: Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji.
13. Douglas, Woodwell. (2007) *Nationalism in international relations*. New York: Palgrave macmillan.
14. Dragičević Šešić, Milena; Stojković, Branimir. (2003) *Kultura – menadžment, animacija, marketing*. Beograd: Clio.
15. Đorđević, Mirko. [priredio] (2003) *Srpska konzervativna misao*. Beograd: Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji.
16. Đukić Dojčinović, Vesna. (2003) *Tranzicione kulturne politike*. Beograd: Zadužbina Andrejević.
17. Đukić, Vesna. (2010) *Država i kultura*, Beograd: Institut za pozorište, film, radio i televiziju, Fakultet dramskih umetnosti.
18. Đukić, Vesna. [priredila] (2011) *Kulturna politika*, Kultura – časopis za teoriju kulture i kulturnu politiku, br. 130.
19. Đurđev, S. Branislav i ostali (2006) *Stanovništvo i domaćinstva Srbije prema popisu 2002. godine* (ur. Goran Panev), Beograd: Republički Zavod za statistiku, Institut društvenih nauka, Društvo demografa Srbije.

20. Geary, Patrick. (2007) *Mit o nacijama*. Novi Sad: Cenzura.
21. Geertz, Clifford. (1973) *The Interpretation of Cultures*. New York: Basic books.
22. Gelner, Ernest. (1997) *Nacije i nacionalizam*. Novi Sad: Matica srpska.
23. Hall, Stuart. (1997) **Representation: Cultural Representation and Signifying Practices**. London: Sage publications.
24. Kale, Eduard. (1977) *Uvod u znanost o kulturi*. Zagreb: Školska knjiga.
25. Kalof, Linda; Dan, Amy; Dietz, Thomas. (2008) *Essentials of Social Research*. New York: Open University Press, McGraw-Hill Education.
26. Kapotorti, Frančesko. (2001) *Prava pripadnika etničkih, verskih i jezičkih manjina*. Beograd: Jugoslovenski komitet pravnika za ljudska prava.
27. Keveždi, Miroslav; Sklabinska, Milina; Dr Vujić, Aleksandra; Serenčeš, Žužana; Doc. Dr Đorđević, Ljubica. (2011) *Nadležnosti nacionalnih saveta nacionalnih manjina – priručnik za nacionalne savete nacionalnih manjina*. Beograd: OEBS, Ambasada SR Nemačke, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, državnu upravu i lokalnu samoupravu.
28. Kloskowska, Antonjina. (2001) *Sociologija kulture*. Beograd: Čigoja štampa.
29. Koković, Dragan. (2005) *Pukotine kulture*. Novi Sad: Prometej.
30. Kolber, Fransoa. (2010) *Marketing u kulturi i umetnosti*. Beograd: Clio.
31. Kuljić, Todor. (2006) *Kultura sećanja*. Beograd: Čigoja štampa.
32. Linc, H.; Stepan, A. (1998) *Demokratska tranzicija i konsolidacija*. Beograd: Filip Višnjić.
33. Marinković, Dušan. [uredio] (2010) *Kolektivna dinamika etničkih zajednica u Vojvodini*. Novi Sad: Mediterran Publishing – Vojvodanska sociološka asocijacija.
34. Martin A. Elizabeth [ed.](2003) *Oxford Dictionary of Law*. New York: Oxford University Press.
35. Merton, Robert. (1998) *O teorijskoj sociologiji*. Beograd: Plato.
36. Milinković, Branko; Milinković, Sanja (1997) *Nacionalne manjine – u međunarodnom i jugosloveskom pravnom poretku*. Beograd: Međunarodna politika : Službeni list SRJ.
37. Molar, Klod. (2000) *Kulturni inženjering*. Beograd: Clio.
38. Niec, Halina. [ed.] (1998) *Cultural Rights and Wrongs*. UNESCO, Institute of Art and Law.
39. Oswell, David. (2006) *Culture and Society – a Introduction to Cultural Studies*. London: Sage publications.
40. Patton, Michael Quinn. (2002) *Qualitative Research and Evaluation Methods*. London: Sage Publications.
41. Pavičić, Jurica; Alfirević, Nikša; Aleksić, Ljiljana (2006) *Marketing i menadžment u kulturi i umjetnosti*. Zagreb: Masmedia.
42. Pentassuglia, Gaetano. (2002) *Minorities in International Law: An Introductory Study*. Council of Europe Publishing.
43. Prnjat, Branko. (2006) *Uvod u kulturnu politiku*. Novi Sad: Stylos.

44. Pusić, Eugen. (1995) *Upravna znanost*. Zagreb: Naprijed.
45. Ramač, Janko. (2007) *Rusini u Južnoj Ugarskoj (1745-1918)*. Novi Sad: Vojvođanska akademija nauka i umetnosti.
46. Ramić, Biljana (2005) *Reorganizacija ustanova kulture*. Beograd: Zadužbina Andrejević.
47. Rich, Roland. (1993) *Recognition of States: The Collapse of Yugoslavia and the Soviet Union*. European Journal of International Law, Vol. 4 No. 1. p. 36-66.
48. Rodrigo, Delia; Andrés-Amo, Pedro. (2008) *Building an Institutional Framework for Regulatory Impact Analysis (RIA): Guidance for Policy Makers*. OECD.
49. *Rusini u Srbiji – informator* (2009) Novi Sad: NIU Ruske slovo, Zavod za kulturu vojvođanskih Rusina i Nacionalni savet rusinske nacionalne manjine.
50. S. Turner, Bryan. ed. (2006) *The Cambridge Dictionary of Sociology*. Cambridge: Cambridge University Press.
51. Samardžić, Miroslav (1999) *Položaj manjina u Vojvodini*. Beograd: Centar za antiratnu akciju.
52. Scruton, Roger. (2007) *The Palgrave Macmillan Dictionary of Political Thought Third Edition*. New York: Palgrave Macmillan.
53. Sitarski, Milan; Vujačić, Marko; Bartulović Karastojković, Ivana. [priređili] (2010) *Iščekujući Evropsku Uniju – stabilizacija međuetničkih i međureligijskih odnosa na zapadnom Balkanu I tom*. Beograd: Beogradska otvorena škola.
54. Smit, Antoni D. (1998) *Nacionalni identitet*. Beograd: Biblioteka XX vek.
55. Stanovčić, Vojislav [uredio] (2007) *Položaj nacionalnih manjina u Srbiji*. Beograd: SANU.
56. Stanovčić, Vojislav. (2008) *Pojam nacionalne manjine i tretiranje individualnih i kolektivnih prava*. Fakultet političkih nauka, Godišnjak 2008. str. 479-503.
57. Stepanov, Radivoj; Despotović, Ljubiša (2004) *Uvod u jurisprudenciju – osnovni pojmovi sistematike, teorije i sociologije prava*. Novi Sad: Stylos.
58. Stjepanović, Nikola; Lilić, Stevan. (1991) *Upravno pravo*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
59. Terek, Mariana (1997) *Strateško planiranje*. Beograd: Centar za razvoj neprofitnog sektora.
60. Varady, Tibor. (1997) *Minorities, Majorities, Law, and Ethnicity: Reflections of the Yugoslav Case*. Human Rights Quarterly, Volume 19, Number 1, February. p. 9-54.
61. Vojin, Milić. (1996) *Sociološki metod*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
62. Vukmirović, Dragan (2008) *Opštine u Srbiji, 2007*. Beograd: Republički Zavod za statistiku Srbije.
63. William A. Darity Jr. ed. (2008) *International Encyclopedia Of The Social Sciences, 2nd Edition*. Macmillan Reference USA.
64. Williams, Jr. M. Robin. (1994) *The Sociology of Ethnic Conflicts: Comparative International Perspectives*, Annual Review of Sociology Vol. 20: 49-79.
65. Марочи, Роберт Павло. (2009) *Народ ніодкадз – илустрована история Карпатских Русинох*. Ужгород – Нови Сад: Видавельство В. Падыка – НВУ „Руске слово“.

66. Рамач, Янко. (1993) *Кратка историја Руснацох*. Нови Сад: Грекокатолицка парохия св. Петра и Павла.
67. Станковић, Владимир; Лађевић, Петар. [припремили] (2004) *Етнички мозаик Србије према подацима пописа становништва 2002*. Београд: Министарство за људска и мањинска права Србије и Црне Горе.
68. Тамаш, Јулијан. (2009) *Ослепљени славуј – антологија русинске поезије*. Нови Сад: НИУ „Руске слово“, Завод за културу војвођанских Русина.

Internet

Blic novine	http://www.blic.rs (pogledano 25.08.2012.)
Council on Foreign Relations	http://www.cfr.org (pogledano 25.08.2012.)
Deutsche Welle	http://www.dw.de (pogledano 25.04.2012.)
Dnevni list Danas	http://www.danas.rs (pogledano 25.04.2012.)
EULEX	http://www.eulex-kosovo.eu (pogledano 15.09.2012.)
European Journal of International Law	http://207.57.19.226 (pogledano 25.08.2012.)
European Parliament	http://www.europarl.europa.eu (pogledano 25.04.2012.)
Hrvatsko nacionalno vijeće	http://www.hnv.org.rs (pogledano 25.04.2012.)
Magyar Szó	http://www.magjarszo.com (pogledano 25.08.2012.)
Ministarstvo pravde i državne uprave	http://www.drzavnauprava.gov.rs (pogledano 20.08.2012.)
Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine	http://www.mnt.org.rs (pogledano 25.04.2012.)
Nacionalni savet rusinske nacionalne manjine	http://rusini.rs (pogledano 25.08.2012.)
Nacionalni savet slovačke nacionalne manjine	http://www.rada.org.rs (pogledano 25.04.2012.)
Nacionalni savet Vlaha	http://vlasi.rs (pogledano 25.04.2012.)
Nacionalni savet za kulturu	http://www.nsk.gov.rs (pogledano 25.08.2012.)
Nadlanu.com Prvi srpski portal	http://www.nadlanu.com (pogledano 25.08.2012.)
Narodna Skupština Republike Srbije	http://www.parlament.gov.rs (pogledano 25.08.2012.)
Naslovi.net Vesti dana	http://www.naslovi.net (pogledano 25.08.2012.)
Pokrajinski ombudsman AP Vojvodine	http://www.ombudsmanapv.org (pogledano 25.04.2012. i 28.07.2012.)
Pokrajinski sekretarijat za obrazovanje, upravu i nacionalne zajednice	http://www.puma.vojvodina.gov.rs (pogledano 25.08.2012.)
PRESS dnevne novine	http://www.pressonline.rs (pogledano 25.08.2012.)
Radio televizija Vojvodine	http://www.rtv.rs (pogledano 25.08.2012.)
Savez vojvodanskih Mađara	http://www.vmsz.org.rs (pogledano 25.08.2012.)

Subotica	http://www.subotica.rs (pogledano 25.08.2012.)
UNESCO	http://portal.unesco.org (pogledano 25.08.2012.)
Uprava za ljudska i manjinska prava	http://www.ljudskaprava.gov.rs (ažurirano 08.06.2012.)
Vlada Republike Srbije – arhiva	http://www.arhiva.srbija.gov.rs (pogledano 25.08.2012.)
Vlada Republike Srbije	http://www.srbija.gov.rs (pogledano 25.08.2012.)
Zaštitnik građana - Ombudsman	http://www.pravamanjina.rs (pogledano 25.08.2012.)

Kratka biografija

Miroslav Keveždi rođen je 1976. godine u Novom Sadu. Osnovnu školu i srednju mašinsku školu završio je u Vrbasu. Diplomirao je filozofiju i religiologiju 2001. godine na Filozofskom Fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu. Bio je zaposlen u gimnaziji u Ruskom Krsturu kao profesor filozofije i logike. Nakon toga postao je prvi direktor Zavoda za kulturu vojvođanskih Rusina 2008. godine i vršio funkciju do 2012. godine, od kada je zaposlen u Zavodu za kulturu Vojvodine na mestu stručnog saradnika za saradnju sa nevladinim organizacijama. Član je Upravnog odbora Centra za razvoj civilnog društva iz Zrenjanina gde je angažovan i kao menadžer programa za kulturu na različitim projektima kulture i verske, nacionalno-manjinske i medijske problematike. Saradivao je kao autor, istraživač i edukator u projektima OSCE, Filozofskog fakulteta u Novom Sadu, Novosadske novinarske škole, Nezavisnog društva novinara Vojvodine, Beogradske otvorene škole i brojnim drugim organizacijama. Zainteresovan za stručno sagledavanje opštih društveno-političkih fenomena u Srbiji i razvoj odnosa građanskog društva, medija, kulture i verskih i nacionalnih zajednica.